

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

12

LETNIK LXXIX

1979

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

IZHAJA OD LETA 1895

Tone Wraber	Pavlu Kunaverju srčne čestitke in iskrene želje ob njegovi devetdesetletnici	809
	Ugotovitve, stališča in sklepi 14. redne skupščine Planinske zveze Slovenije (23. 6. 1979)	812
Slavko Tuta	Spomini na mladega Tržana Petra Štoko	813
Marko Šurc	Njune besede o gorah	815
Vida Lončarič	V spomin Ivanu Lesjaku-Janču	817
Franček Knez	Dva vzpona	817
Ciril Praček	Utrinki	819
Boris Mlekuž	Prestreljenik	821
Nada Brajnik-Sartori	Prvič na Triglavu in — kriva prisega	822
Jožica Stres	Modras je pa le bil	825
Nada Kostanjevic	Ribe, ovce, krave in vse drugo . . .	827
Boro Ježabek	Oprimki in valovi	830
Dr. Jože Četina	Moja hoja na Ojstrico	836
Zvone Korenčan	Nočna pot	840
Iztok Tomazin	Spomini na bele grobove	842
Božo Jordan	Iz zapiskov o LPP	847
Ing. Marko Kmecl	Plošča na Grintovcu v spomin Milanu Ciglarju	850
Boris Mlekuž	Plaz pod Hudim Vršičem	851
Ing. Marko Kmecl	Analiza popotnikov	854
Ing. Marko Kmecl	O popotništvu	865
Mag. Boštjan Anko	Popotništvo kot nova rekreativna dejavnost pri nas	866
	Društvene novice	869
	Alpinistične novice	879
	Varstvo narave	882
	Iz planinske literature	884
	Razgled po svetu	886

Naslovna stran:

Dlakasti sleč (Rhododendron hirsutum) — Foto dr. Matjaž Kmecl

Notranja priloga:

- 1 Srednji in Spodnji Rokav — Foto J. Hribernik
- 2 Zahodna stena Velike (Martuljske) Ponce — Foto J. Hribernik

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogeljik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembo naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pisмене odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

KONUS

SLOVENSKE KONJICE
TONETA MELIVE 3

v svojih TOZD proizvaja:
vse vrste usnja,
usnjeno in krzveno
konfekcijo,
lahko obutev,
umetno usnje CELTEX
in KONIT,
opetnice,
strojno jermenje
EXTRAMULTUS,
filtre za čiščenje zraka,
oljne filtre,
maske kofil,
strojne dele iz
visokokvalitetne plastike
KOTERM.

Svoje izdelke iskreno
priporočamo!

PAVLU KUNAVERJU SRČNE ČESTITKE IN ISKRENE ŽELJE OB NJEGOVI DEVETDESETLETNICI

»Gospodinjim, pišem in mnogo počivam, pa mi je dan vse prekratek,« je na pragu svoje devetdesetletnice s kancem humorja potožil 19. decembra 1889. leta rojeni Pavel Kunaver, upokojeni meščanskošolski učitelj, osnovnošolski ravnatelj in gimnazijski profesor. Ali mu sploh kdaj dan ni bil prekratek, se vprašaš, ko razmišljaš o kar neverjetnem delu, ki ga je ob poklicnem opravil starosta slovenskih plezalcev, planincev, visokogorskih smučarjev, jamarjev, tabornikov, amaterskih astronomov in slikarjev, naravovarstvenikov, poljudnih pisateljev, nosilec mnogih priznanj, odlikovanj in šesti nosilec zlatega znaka slovenske planinske organizacije, takoj za Korenčanom, GRS, Čopom, Mlakarjem in Badjuro.

Začelo se je v družinskem krogu v rojstni Ljubljani. Oče je pripovedoval o svojem vzponu na Stol, brata France in Jože »sta prinesla v družino ... duh planinstva ...«, nosila domov planinske knjige in jemala za vse lepo in veličastno dovzetnega na izlete, najprej »na vse hribe okoli Ljubljane«, potem pa že »više in više na strme vrhe«, na Stol, Grintavec, Triglav, Begunjsčico, Brano, Jalovec. Tako je prišlo, da si je Pavel zaželel »kaj večjega« pa je s planinskimi tovariši odšel na Mrzlo goro, na Brano pozimi, na Zeleniške špice, in se polagoma znašel »na brezpotjih«, med drevovci. To je bila neformalna skupina mladih protestnikov, ki so »prelomili predsodke stare generacije in zamenjali zakajene kavarne za svežino in krasoto gora ob vsakem letnem času, tudi ob vsakem vremenu! Literarni glasnik »Drena« je postal Pavel Kunaver. V 17. letniku Planinskega Vestnika, ki je izhajal v l. 1911, je priobčil tri članke, najprej prvenec »Čez zahodno steno in greben na Planjavo«, zatem pa še opisa zimskega vzpona na Brano in plezanje po Zeleniških špicah. Isto leto so Ivan Kovač, Pavel Kunaver in Ivan Michler preplezali varianto Komac—Tumove (Slovenske) smeri v Severni steni Triglava, Kunaverjev opis »Črez severno steno Triglava« pa je izšel l. 1912 v 18. letniku Vestnika; v istem letniku je Kunaver objavil še opise treh tur v Kamniških Alpah. Leto pozneje (1913) beremo o plezanju »Od Rinke po grebenu na Skuto«, v 20. letniku (1914) pa o vzponu »Na Kočno po sev. zah. grebenu«.

Pregled sočasnih Kunaverjevih pričevanj o plezalskem delovanju drenovcev je name-noma izčrpen, saj gre za skupino, ki je imela velik pomen za razvoj našega planinstva. Iz nje »bi se morda že tedaj nekaj takega rodilo kakor po vojni Skala,« a je prišla prva velika svetovna morija, po njej pa so »drenovci ... šli svoja pota«. Toda »seme, ki smo ga drenovci podzavestno vsejali, je vzklilo«. Slovenski gorski svet, v katerem so drenovci še samotarili in pri svojem delovanju večkrat doživljali nerazumevanje ali kar posmeh, je danes prizorišče najbolj množičnega dejavnega oddiha pri nas. K takšnemu razvoju pa je veliko pripomogel Pavel Kunaver. Skozi vse njegovo delovanje se kot rdeča nit vleče delo z mladino. Ta se je začela zbirati že okoli drenovcev, še več pa okoli samega Pavla Kunaverja, ko se je ta že takoj na začetku, l. 1923, vključil v delovanje skavtske organizacije, l. 1951 pa bil med ustanovitelji današnje taborniške organizacije. Tako se lahko Pavel Kunaver s ponosom in zadovoljstvom ozira na sedem desetletij vztrajnega in načrtnega dela z mladino, na mentorsko delo, v katerem ga pri nas pač nihče ni prekosil, ali kot je v Planinskem Vestniku zapisal Stanko Klinar: Toda kdo si bo nakopal takšno odgovornost razen kakega Pavla Kunaverja, pa če ima mladino še tako rad!

Ta, ki je sprejel takšno odgovornost, je vzgajal z besedo in dejanjem. Naj pridejo na vrsto najprej dejanja! Pri tem imamo v mislih vse neštete izlete in taborjenja, ki jih je Pavel Kunaver vodil. Izlet!

Šli smo v Kamniško Bistrico. Izlet tja se navadno konča v planinskem domu, morda še s piknikom v okolici. Nič tega pri Kunaverju, pač pa ogled kraja, na katerem je pred nekaj dnevi še bučal lep slap, pa ga potem kar naenkrat in dokončno ni bilo več; istega dne smo videli še Žagano peč in Lepi kamen, ki ju navadno komaj opaziš, lahko pa ti tudi dasta obilico snovi za razmišljanje, če te je k njima pripeljal Pavel Kunaver. Navaden izlet k Peričniku se konča pri Peričniku, Kunaverjev pa se je na Viških, saj si šele tedaj poleg Peričnikovih slapov spoznal tudi potok Peričnik, pa še Vrat si videl dosti več. Da, v Vratih! Ustavili smo se v »vrtičku pod Cmirom«, pa ne za nekaj minut, temveč za nekaj ur. Časa je bilo dovolj za počitek, lenarjenje, razgledovanje,

Sedem desetletij
z mladino v naravi —
Sivi volk — Kunaver,
še vedno istemu delu
posvečen in vdan

Foto dr. Tone Wraber,
1979

Pavel Kunaver

za vsakovrstne konjičke, za narejeno jezo deklet, ki so jim nagajali fantje. Oblaki so pluli čez grebene, okrog Kališča je krožil orel, z bližnjih skal je dišalo po avrikljih, tiho je brnel težki petrolejski kuhalnik našega vodje, drugi smo tedaj kuhali na »pravih« ognjih. Neopazno se je v nas selila ubranost, stapljali smo se z okoljem, ki nam ga je Pavel Kunaver, po taborniško Sivi volk, privoščil, kolikor se je le dalo. Ne, nismo še odšli domov, pač pa v Zgornjo Radovino, in se utaborili na gostoljubni Skumavčevi domačiji. Pripravljali smo večerjo, v tih pogovor se je mešal šum v korito tekoče vode. Debela peč se je v rastočem večeru vedno bolj spreminjala v silhueto. Iz Krme je hladno zapihalo, pa smo se porazgubili v skedenj, v pričakovanju novega dneva, v katerem smo skozi cvetočo Radovino in Vintgar odšli domov. Spet dolgi počitki, postanki na pogačičnorumenih ali sviščevomodrih travnikih. Takšen je bil klasični Kunaverjev izlet, ki ga je vodja na oglasni deski razglasil z naslovom »Radovina v cvetju«. Naslednje leto je bilo malo drugače, pa nič manj lepo. V Vratih smo morda videli plazove, ki so drveli globoko v dolino, v Radovini morda ni bilo toliko sviščev, zato pa več narcis ali pa so bolj bogato kot navadno zacvetel moknati jegličiči. Pa Vremščica, Nanos, Slavnik, Snežnik, Boč, Stol, Cerkniško jezero, Rakov Škocjan, Škocijanske jame, Vranja jama, Skednena jama, ali kar »samo« Šmarna gora, s smučanjem na sedlu ali z opazovanjem Sončevega mrka pa Tičarica, Rodica in Triglav s taborov v Bohinju, in še mnogo drugih izletov.

Tako je desetletje za desetletjem, z vedno enako živim žarom, vodil mladino v naravo Pavel Kunaver. Bil je očetovsko skrben vodnik, ki se je razdajal s pripravami, z bogato vsebino, ki je širila in utrjevala znanje o naravi in njenih pojavih, z besedo in osebnim zgledom, ki sta nevsiljivo izpolnjevala taborniško geslo »Z naravo k novemu človeku«. Med svojo mladino je bil daleč najstarejši, saj ga je od nje v povojnih letih ločevalo štiri, pet ali kar šest desetletij. Zato nam je bil avtoriteta, ki smo jo popolnoma upoštevali. Pa se je vendar dogodilo, da smo mu »ušli«, npr. iz Drage na ledeno Begunj-

ščico ali s Kredarice na deževni, megleni Triglav. Kakšne skrbi smo mu povzročili, smo se zavedeli šele pozneje, ko so nas že nadomestili mlajši, mi pa spoznali, kako prijateljsko nas je vodil naš Sivi volk.

O svojih izkušnjah z mladino je Kunaver tudi mnogo pisal, v člankih in v samostojnih knjigah. Njegov knjižni prvenec, prvi slovenski »učbenik planinstva« »Na planine!«, je izšel leta 1921. Razgledani in kritični urednik Planinskega Vestnika dr. Josip Tominšek ga je pospremil z navdušenim priznanjem. Vrstile so se knjige s področja krasoslovja, poljudni uvodi v astronomijo, vodniki o naravnih znamenitostih Slovenije, priročnik za mladinske izlete, več njih v novih izdajah. Vse to publicistično delo priča o veliki širini Kunaverjevega delovanja, ki s področja planinstva sega in se z njimi prepleta na področja jamarstva, domoznanstva, poljudne astronomije, taborništva in še katero. Bogastvo tega raznovrstnega delovanja se lepo odraža tudi na straneh našega Vestnika, v katerega Kunaver zvesto piše že 70 let, kar je že sam po sebi redki in spoštovanja vreden podatek. Nagel in skoraj gotovo še nepopoln pregled nam pove, da sta v letih med 1911 in 1979 v Vestniku izšla 102 Kunaverjeva članka, od teh do l. 1914 6, med 1921 in 1943 28, med 1948 in 1979 pa 68. Začetnim plezalskim člankom, ki smo jih posebej navedli, so v obdobju med obema vojnama sledili predvsem idejni, vzgojni, skavtski, naravovarstveni in tudi že nekaj spominskih člankov, ustvarjalni višek pa je Kunaver dosegel v treh desetletjih po drugi svetovni vojni, ko so prevladovali večinoma z lastnimi fotografijami in risbami bogato ilustrirani članki z idejno-vzgojnega področja in predvsem s področja speleologije, glaciologije (opazovanja Triglavskega ledenika!) in geomorfologije pa takšni z opisi doživetij in opazovanj na izletih z mladino, prav redko tudi brez nje, v večji meri pa se — čisto razumljivo — pojavijo tudi spominski zapisi.

Ob tako bogatem življenju se nabere marsikaj spomina vrednega. Knjiga »Brezna in vrhovi« (1974) ni napisana čisto po načinu, ki je uveljavljen za memoarska dela, temveč je to zbirka poglavij o raznovrstnih avtorjevih dejavnostih v raznih obdobjih. Ko jih prebereš, spoznaš Kunaverjevo življenje, po Kunaverjevi umerjeni enačbi dejavnost = življenje. Prva izdaja je bila hitro razprodana, leta 1979 pa je izšla pod naslovom »Moje steze« precej razširjena druga izdaja. Vemo, da tudi ta hitro pridobiva bralce, saj v njem ne najdejo samo zanimivega branja, temveč v piščevih izpovedih iščejo bodisi potrdilo in/ali zgled za svoj življenjski kreda.

Ob »Mojih stezah« še tole. Rekli bi, da je Pavel Kunaver, kot se nam kaže v tej knjigi, edino možen sklep razvoja, ki se je začel v družini. Dobil je najpomembnejše pobude,

Pavel Kunaver s taborniki na taboru Triglavske družine v Ribčevem lazu

Foto Jurij Kunaver

se etično in vsebinsko utrdil v družbi in delovanju drenovcev, končno pa se je izrazil v samonikli, enkratni osebnosti Pavla Kunaverja. Za slovenske planince je pomembno, da je bilo njegovo delovanje že od začetka povezano z našo planinsko organizacijo, da se je z njo razvijalo, raslo in postalo njen neločljivi del. Vsa mnogovrstna dejavnost slovenskega planinstva črpa tudi iz Kunaverjevih dejavnosti, z njimi se oplajajo mladinski odseki, množičnost, delovanje čez vse leto, smučanje, fotografija, naravovarstvena prizadevanja, plezalski dosežki in tudi — te še prav posebej — naše stopinje na Streho sveta.

Na začetku desetega desetletja svojega življenja je Pavel Kunaver — kot vedno — delaven, veder in šegav. Delavnost: ko čaka na izid dveh knjig, piše tretjo. Vedrina: bogato izpolnjeno in koristno življenje, podprto s srečno zakonsko zvezo, ki je prestalo mnogo preizkušenj, pri tem pa hranilo zdrav duh v zdravem telesu in našlo globok notranji mir, ne more biti drugačno kot vedro. Šegavost: ko gospodinji, piše in počiva, potrebuje Pavel Kunaver več počitka, kot bi ga bil pripravljen odtrgati delu. Z leti, ki se jih ne da odmisлити, pa so vendarle prišle telesne nadloge, ki jih najlaže lajša tako, da jih s humorjem — sprejema in da je pripravljen.

Oh, dragi Sivi volk, spoštovani Pavel Kunaver, ali ni ta tako skromni in nedognani oris Vašega bogatega življenja in dela, pa čestitke k Vaši devetdesetletnici in najboljše želje, ki vam jih ob tej priložnosti izrekamo slovenski planinci in ljubitelji narave, vse prešibek izraz naše hvaležnosti za vse, kar ste za nas storili? Vseeno jih, prosimo, sprejmite.

Tone Wraber

UGOTOVITVE, STALIŠČA IN SKLEPI

14. REDNE SKUPŠČINE

PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE (23. 6. 1979)

Ugotovitve in stališča:

1. GO in IO PZS sta v okviru možnosti izpolnjevala in izpolnila naloge, sklepe in usmeritve sprejete na 13. redni skupščini. Prav tako sta GO in IO tekoče naloge, za katere ni bilo usmeritev na 13. skupščini, uspešno opravila ob pomoči posameznikov, samoupravnih organizacij in skupnosti. To so bile zlasti 200-letnica Triglava, Everest 79 in začeta akcija Kredarica.
2. Skupščina z zadovoljstvom sprejema poročilo odprave na Everest 79 in podpira nadaljnja prizadevanja za učvrstitev in vsebinsko poglobitev jugoslovanskega ekspedicionizma ob hkratnem enakopravnem razvijanju pomoči in sodelovanju z državami v razvoju.
3. Skupščina je zaskrbljena zaradi zaostajanja normativnega urejanja zaščite Triglava in okolice. Pri tem ugotavlja, da je neposredna naloga PD, pripraviti tudi infrastrukturne pogoje za množično in varno hojo in bivanje v gorah za vse delavce, delovne ljudi in občane. Skupščina v zvezi s tem vsebinsko podpira že oblikovani osnutek zakonov o Triglavskem narodnem parku. Skupščina se zavzema za dinamično in aktivno varstvo okolja v gorskem svetu. Le to bo omogočilo ustrezen razvoj gorskega sveta.

Sklepi:

1. Skupščina sprejema poročila IO, GO in Nadzornega odbora PZS ter usmeritve in predloge podane v poročilih. Hkrati ju zavezuje, da v Obvestilih objavi končno redakcijo sklepov.
2. Ker so naloge pri vključevanju v splošne planske aktivnosti za obdobje 81—85 šele pred nami, skupščina pooblašča in zavezuje GO in IO, da se v jeseni vključijo v to delo tako:
 - da do takrat pripravijo analizo razvojnih možnosti,
 - da metodološko pomagajo PD in MDO za realizacijo planskih nalog v njihovih sredinah,

— da bo novooblikovani družbeni dogovor oziroma ustrezen sporazum o pomoči planinskim visokogorskim postojankam sestavni del družbenega plana SRS.

3. GO in IO naj pripravita predloge, da bi PD, ki upravljajo planinske postojanke, na osnovi svojih avista sredstev v bankah pridobile ustrezen skupni kreditni potencial za premagovanje tekočih potreb v PD.

4. GO PZS naj v zvezi z akcijo Kredarica skupaj z Iniciativnim odborom za Kredarico in PD Ljubljana-matica pospeši in konkretizira delo tako, da bomo v jeseni v vsaki samoupravni organizaciji imeli svojega aktivista, koordinatorja te akcije, v povezavi z ustreznim PD. Preveriti in dopolniti je treba tudi oblike stimulacij in propagande.

5. Skupščina priporoča PD in GO PZS: ko so izčrpane vse možnosti, da bi ohranili planinsko postojanko v svoji lasti, zahtevajmo ob odtujevanju predvsem materialno nadomestilo kapacitete v prizadetem območju.

6. Skupščina ugotavlja težaven položaj oskrbniškega kadra, posebno po uveljavitvi zakona o delovnih razmerjih. Zato skupščina priporoča PD, da čimprej stopijo v stik z delovnimi kolektivi, po katerih bi bilo možno zaposliti sezonske delavce, IO PZS pa naj prouči možnost, kako uveljaviti izjeme glede na navedeni zakon — za oskrbniško osebje v planinskih postojankah.

7. Skupščina sprejema predlagane spremembe statuta PZS in naroča PD, da na svojih prihodnjih občnih zborih uskladijo svoja pravila z novim statutom.

8. Skupščina določa enotno minimalno članarino za odrasle člane v višini 60 din z veljavnostjo od 1. januarja 1980.

9. Skupščina je izvolila za častnega predsednika PZS dr. Miha Potočnika.

SPOMIN NA MLADEGA TRŽAČANA PETRA ŠTOKO

SLAVKO TUTA

Slovensko planinsko društvo iz Trsta je izbralo nedeljo 16. septembra 1979 za slovesnost ob odkritju spominske plošče Petru Štoki s Proseka nad Trstom.

V ledeni noči na nedeljo se je nebo postlalo s svetlimi zvezdami. Mesec se je pomikal k mlaju in zvezdnato nebo je žarelo v mikavnem siju. Vse to nas je spominjalo na mladega gornika, ki so ga začarale take in podobne lepote.

Planinska strast je podobna drugim velikim strastem. Ima pa prednost pred vsemi. Z ljubeznijo je tako spojena, da ju smrt ne loči. Tako je bilo tudi s Petrom.

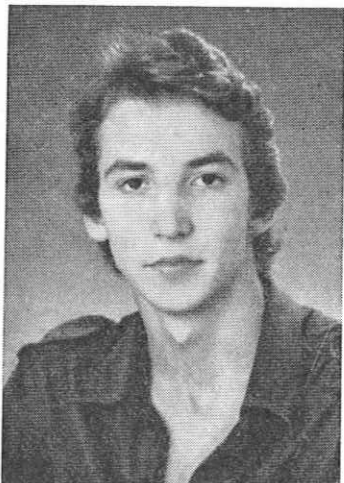
Rodil se je 29. 10. 1958 na Proseku. Osnovno in nižjo srednjo šolo je opravil v domačem kraju, realno gimnazijo pa z najboljšim uspehom na slovenskem Znanstvenem zavodu v Trstu. Vpisal se je na medicinsko fakulteto, opravil vse izpite prvega letnika in že vpisal v naslednji letnik. Hribi naj bi ga bili sprostiti po izpitnem naporu. Pri tem ga je vzela smrt pod vrhom Mangrta 26. 11. 1978.

Ljubezen do gora, plezalska strast, nagnjenje do naravnih lepote, zlasti do igre luči v višavah, sla po življenju, socialni čut, iskanje resnice o človeku, ljubezen do domačih in ne nazadnje ljubezen do našega trpinčenega naroda, vse to je bilo v mladi Petrovi duši. Ne bom našteval vseh njegovih sposobnosti, da bi pri tem ne pozabil na kakršnoli drugo svojstvo, ki ga je odlikovalo.

Ob vsaki smrti pokojnika hvalimo. Pri Petru ni bilo treba čakati smrti. Kazalo je, da bomo zamejski Slovenci imeli krepko oporo v njem, kot smo jo v naši preteklosti imeli v mnogih Kraševcih in ne malo jih je bilo med njimi prav iz njegove vasi.

Pa se naši upi niso uresničili.

V Slovensko planinsko društvo v Trstu ga je zaneslo, ko je še pobič sanjal s sovrstniki, kako bi bilo lepo, če bi se priključil skupini najmlajših, ki jih je SPDT zbiralo za smuški tečaj. Predsednici društva, požrtvovalni in delavni dr. Sonji Mašera, ki je vedno v času in na kraju, kjer jo potrebujejo, se je posrečilo organizirati tak tečaj pri Sv. Antonu med Belim potokom in Ziljico, streljaj od Trbiža. Da ste jih videli! Že je bil Petček z njimi. Potem si je v zimskem času napore delil na šolo in na dilce. Bilo je to v času, ko ni bilo

Peter Štoka

na Proseku drugih športnih dejavnosti. Vsako nedeljo so navsezgodaj odpotovali na sneg v Trbiž.

Prav iz tistega konca se vidi severna stran Mangrta z njegovo tisočmetrsko steno nad Belopeškima jezeroma tako lepo, da te mora prevzeti. In Petra je prevzelo.

Mangrt je najbolj mikaven, ko mu »kapa« ne tišči na teme, ko ga sneg prekriva, ko se prvi sončni žarki podijo po njegovih ostenjih. Kakšen je šele takrat, ko se sončni žarki odbijajo od zledenelega snega na vrhu! Imaš občutek, kot da sijejo snopi luči z vrha samega. Prevzame te njegov sijaj in težko se tvoj pogled obrne drugam.

Ko zapreš oči in si nekje daleč ali pa gledaš lučkanje jadranskih valčkov, se ti spleta v domišljijo tudi mogočno skalovje nad Belopeškim jezerom.

Kdor to razume, kdor to doživlja, razume Petrovo ljubezen do gora. Prevzele so ga povsem.

Ponavljam besede, ki so mi privrele iz srca, ko sem govoril njegovi objokani materi: »Velika je bila njegova ljubezen do ljudi, največ sreče pa mu je dala ljubezen do naravnih lepot, zato jih je tako neizrekljivo cenil. Ne gre, da bi ga zato obsojali!«

Da so ga imeli radi ljudje, zlasti mladina, ni treba poudarjati. Še mlad skavt si je znal pridobiti srca svojih sošolcev in prijateljev.

Kako je vzljubil skale? Nad Tržaškim zalivom se pod robom Krasa vije pot od Proseka do Obeliska nad Rojanom. Kdo ne pozna tamkajšnjega čudovitega razgleda na morje? Kdo ne pozna razgleda na Trst, ko pride na kontovelski ovinek? Kdo si ne želi sončnega pogleda na zaliv, ko se sprehaja po Napoleonovi cesti, ki veže Opčine s Prosekom?

Ravno na tisti Napoleonovi poti je skalovje, kjer se je že mladi Kugy uril v plezanju. Koliko planincev je za njim v tistih skalah prejelo svoj gorniški krst! Rod za rodom se tam uri za plezalske podvige. Tudi Comici se je tam učil. Včasih je v tistih skalah vse živo dvonožcev. Tudi Peter je bil med njimi.

Pa še nekaj je Petra priklenilo na skalovje. Ni na Tržaškem lepšega razgleda na Julijce kot ravno s Parkljevega hriba nad Čedadom. To pa je tam, kjer se začne Griža, v Rebrí, da se držimo ledinskih imen, ki nam jih je predvsem po zaslugi Zorka Jelinčiča — rešila s svojo publikacijo Narodna in študijska knjižnica v Trstu. Tisti lepi grebeni, ki jih od tam vidiš, kot če bi jih imel na dlani, so ob jasnih dneh čudovita podoba, ob kateri zadrhti gornikovo srce. Spojimo vse to in razumeli bomo Petra Štoko, ki je svojo ljubezen do gora odkrival svojim skavtom.

Tako se je tisti svet prelepih Julijcev globoko zakoreninil v srcu mladega dijaka. Le v njem je našel svoje veselje. Veroval je vanj, ljubil ga je, vse svoje proste ure mu je posvetil.

Peter je bil seveda estet. To mora biti gornik, ki ne išče v skali le novih preskušenj in telesne krepitve, temveč tudi duhovno doživetje in spočitek. Lepota v vsej svoji globini je tisto, kar ga prevzema.

Peter se z Mangrta ni vrnil. Iskanje ni pomagalo. Zima ima svoje neusmiljene zakone. Napočilo je poletje, ko sta dva planinca zašla s steze in pod skalo odkrila truplo v snegu. Nikogar niso pogrešali razen njega. Reševalci iz Rajblja, ki jih je vodil Loris Savio, ekipa gorske reševalne službe iz Bovca z načelnikom Silvom Cufarjem, so prenesli njegovo truplo v Trbiž, od tam pa po hitrem postopku, — zahvala gre domačinu, deželnemu svetovalcu SSK dr. Dragu Štoki — domov.

Misli ob njegovem pogrebu sem povezal s svojimi spomini, ki jih je objavil PV. («Bivak v rušju», gl. PV 79, št. 11).

Tiste napovedane nedelje v septembru se je strnilo veliko število prijateljev, planincev, skavtov, reševalcev z obeh strani meje, se pravi tudi iz matične domovine pri spominski plošči. Prevzela nas je očetova žalost, ki smo mu jo brali na licu. Če je kaj strašnega na svetu, je taka tiha, neizpovedljiva bol. Navzoč je bil predsednik SPDT prof. Rudež, navzoča bivša predsednica dr. Mašerova, zastopniki CAI in skavtske organizacije. Vsi so s svojimi nekrologi slavili žrtev gora. V srce je segal govor Sonje Mašere, ki je pokojnika prvič popeljala v svet skupne sreče na smučeh.

Ko so skavti taborili pri Belopeškem jezeru leta 1973, sta vrh Mangrta in pot na Petra naredila silen vtis. Potem ga je doživel po vseh smereh. Zadnja je bila »ferrata« mimo bivaka Nogara. Že je stopil na »streho«, ki pada proti zahodu, zavil po grebenu, ki zapusti na vzhodu Mali Mangrt, se po kakih desetih minutah ustavil, da bi se odpočil. Do vrha je bilo še kakih dvajset minut. Kdaj ga je zajel snežni metež in usodni padec temperature, ne bomo nikoli vedeli.

Od tu je pogled na Jalovec čudovito lep. Vrhova loči zgornja dolina Koritnice. Tam je zdaj lepa medeninasta plošča, ki jo je po naročilu SPDT izdelal Miro Petaros s podjetja Sbrizzi iz Trsta. Na njej so vklesane misli, ki jih je izpovedal mlad, že veljaven tržaški slovenski pesnik Marko Kravos:

Tvojo mladost, zagnano k vrhu,
okoval je mraz za večni čas.
A nas bo še v naše gore vleklo:
po mir in moč in čar planin,
pa tudi malo k tebi na obisk.«
Naj velja ta pesnikova misel nam v spodbudo.

NJUNE BESEDE O GORAH

MARKO ŠURC

»Strasti, pravijo, lahko vodijo v pogubo.«

Ob tragični izgubi prijateljev Miša Culka in Ivana Lesjaka-Janča, s katerima sem se spoznal na odpravi v Fanske gore, naj to zapišem.

Ob vrnitvi sta mi obljubila, da me obiščeta na jesen tam pod Triglavom, na Mišeljski planini. Prišla sta resna in tiha... Vzel sem papir in pisal... Čez dva dni pa sem zvedel, da sta ostala v gorah, v Dolomitih, za vedno.

»Pozabiti bo treba prepire, pozabiti bo treba strah, pozabiti bo treba meglo in sneg na grebenu. V spominu naj ostane le sonce na ledenem pobočju Čimtarje, navpičnica v stebri Urječa, večer ob Kulikalonskem jezeru.«

Nekje v podzavesti še vedno pričakujem, da me bo v tistem pozabljenem večeru na Mišeljski planini obiskal Janč. Janč... in Mišo. Pa se vedno znova in znova zavem, da ju ni več, da so ju našli, komaj tri tedne po našem prihodu iz Sovjetske zveze, mrtva pod steno Tofane nad Cortino D'Ampezzo. Nisem mogel verjeti, še danes ne morem verjeti.

Poblize smo se spoznali ob Kulikalonskih jezerih pod stenami Miralija in Marije. Mišo se je že prvi dan zaljubil v malo, modrooko Tanjo, Janč pa si je svojo ljubezen sposodil pri Janku, staro kitaro, ki jo je ta dobil za zguljene kavbojke. Oba sta bila zgovorna fanta, bila... Njune misli so ostale, besede so onemele... Ne, tudi besede še govorijo! Na umazanih, zmečkanih koščkih papirja imam zapisano o Janču, o Mišu. O vseh imam polno teh besed. Danes pa govorijo le Miševe in Jančeve.

»Koliko je razsutih po nebu zvezd. Preveč, da bi mogel zbrati vse misli v njihovem odsevu in darovati nekaj besed za nekoga.«

V tabor sem prinesel košček lesa paciprese. Mišo je sedel na skali ob jezeru. Smejalo se je. Smejalo se je koščku lesa, iz katerega naj bi jaz izrezljal ne vem kaj. »To ni nič!« in že je letelo poleno v jezero. Kako sem se razjezil. Porinil bi ga v vodo. Mišo pa je vstal in mi prinesel drug kos lesa...

Prišla sta iz stene Miralija, srečna, vesela uspeha. Janč je govoril naprej in nazaj. Veliko je govoril, vselej. Rad je pretiraval, filozofiral, pogosto je uporabljal besedico »naj«. Ko je tisti dan končal z razlago o smeri, v kateri je bila plezarija, po njegovem mnenju, skrajnost človeških zmognosti, je prisedel h kamniti mizi moje pisarne in mi

dejal: »Govorim, govorim! Tak sem. Ako bi delal drugače, bi bil hinavec, to pa nočem biti!« Res, bil je Janč; z enim obrazom, z enim srcem.

»Če bi pričel z zgodbo, bi bilo preveč opravičil in zlaganih misli!«

Stena Miralija, pobočje Čimtarge, Rudaki, Čabdara, povsod sreča, uspeh. Poznala se je utrujenost in naveličanost v taboru. Stena Marije, najlepše gore nad jezeri, je kljubovala. Zadnji dnevi upanja. Za Alaudinom so se kopicili oblaki.

Janč: »Nekle na obzorju so gore, polne hrepenenja, a tu, tu so stene brez upanja. Umiraš, hočeš, z nimaš volje. Kot bi ne hotela gora! Vem, prav je tako. A srce ostaja prazno, le spomin na tisto poezijo popoldneva ostaja.«

Mišo: »Zopet so prišli oblaki, zopet piha veter, zvok kitare pa je prijeten in blag. Iščeš pogleda v modrih očeh, pa veš, da je vse brez smisla, vse brez upanja.«

Pustolovca lepih dolin in večerov, igralca svoje vloge. Ko bi vedel, da je to vajin zadnji nastop pred občinstvom... Mišo: »Mogoče bi se v večeru lahko sprehodil s Tanjo? Bila bi tiho, ker je tako najlepše. Mlada je še.«

Janč: »Prepozno je! Žal mi je! Lepo je imeti gumijastega morskoga psa tam ob Kulikalonskem jezeru. Ampak ko odrasteš?«

Mišo: »V Miraliju se podirajo seraki, v Adamtašu se vsipljejo plazovi kamenja.«

Vsi smo vedeli, da se v snežne stene ne da več, čeprav se je vreme izboljšalo. Čakali smo, želeli smo si domov. Bili smo nestrpni...

Mišo: »Vse je tako daleč. Sanje se potegnejo v jutro in te morijo skozi sončno dopoldne. Zrak drhti, spominja me na dan ob jezeru. Ležiš na obali, s priprtimi očmi gledaš modro nebo in mavrico sončnih žarkov na trepalnicah. Veter se igra z vodo, vse šumi, tiho šepeče.«

Janč: »Povsod je tekma, povsod so besede, ki bolijo, povsod izigravamo prijatelje.«

Mišo: »Že zdavnaj ni več prijateljev. V nas je nekaj, česar si ne upamo priznati, nekaj, kar nas ločuje!«

Janč: »Vsak ima svoja hotenja, ki se nikakor ne ujemajo, ki jezijo druge, ki so nemumna...«

Zadnji večer ob jezerih, neizpeta sreča ugaša tam za gorami. Povsod trepeta tišina, mir išče noči. Ob ognju sedimo zadnjič med taškentskimi prijatelji in poslušamo pesem kitare. Z Jančem se ozirava tja k Želotu, ki se pači, ozirava se po mesečini, ki med oblikami potuje za črno silhueto Marije.

Mišo: »Ironija življenja je pesem kitare. Lepo jo je poslušati.«

Janč: »V nešteto obrazov odeti strahovi hodijo pod stenami v noč. Noč je polna zvezd, mesečina hoče skozi črne oblake za goro. Človek — prikazen sedi ob ognju čudnih misli in s težavo brzda svoja otroška nagnjenja.«

Zadnji dan. Mirno prihaja vse, kar je lepega. Vračamo se v domovino...

Včeraj smo se poslovili, z Jančem in Mišom za vedno. Ostalo je slovo in Jančeve besede:

»Pozabili bomo prepire, pozabili bomo strah, pozabili meglo in sneg na grebenu. V spominu bo ostalo le sonce na ledenem pobočju Čabdare, navpičnica v steni Ruzeravata, večer ob Kulikalonskem jezeru.«

Nekje v podzavesti še vedno pričakujem, da me bo v tihem, pozabljenem večeru tam na Mišeljski planini obiskal Janč. Janč in Mišo... Tiho vstopita skoz nizka lesena vrata stanu. Resna sta in tiha. Zakaj?

Janč: »Prihajam s svojim hrepenenjem brez upanja. Vem, sam sem kriv tega, preveč sem hotel. Sedaj je prepozno. Strasti vodijo v pogubo!«

Mišo: »V meni je polno miru, brez moči sem, besede so neme, dan je čakanje noči, noč je čakanje dneva...«

Mar ni dovolj škrlat zarje za gorami, svetla solza v očeh, sreča novega hrepenenja za to, da izginejo strahovi? Ni dovolj, ker je le v meni, ker je le zame. Nikogar ni, ki bi čutil utrip srca, nikogar ni. Prijatelja sta le spomin, ki boli!

Ljudje so dobri, ljudje so slabi, vsi smo samo ljudje in to je največ. Janč in Mišo sta bila človeka!

V SPOMIN IVANU LESJAKU-JANČU

VIDA LONČARIČ

Sonce še poslednjič boleče žari na obzorju. Čutiš, kako zlatordeča svetloba bije poslednji smrtni boj, preden se umakne globini temne noči. Ko to čutim, zaživi v meni tvoj obraz. Globino tvojih oči napaja šelestenje borov, belina nazobčanih skal. V njih odseva zamirajoči dan. Iz vseh kotov se tiho, vztrajno krade mrak. Nemo je zbobnelo železje na krsto. Roke so božale kitaro, strune so ječale in drhtele. Roke so božale železje, ki si je nekoč nabiralo toplino tvojega mladega telesa. V meni pa nekdo govori: »nekomu moraš nasloniti roko na ramo, da se, lačna, nasiti bližine...« V gluho noč si previdno odprl vrata in vstopil ves nasmejan. Vedno si se skrival za krinko tega nasmeha, tvoje oči pa so govorile. Bile so globoke, skrival si jih za stekli, zato jih površen pogled ni dosegel. Opazovale so nas, se zažirale v skale, vame so vrtale in ostale so v meni tudi potem, ko so gledale smrti v oči in dojemale poslednji hip človeškega življenja. Prišla je ura, ko ti je mraz pri duši, ko čutiš, da se je dan dopolnil. Čutim tvojo nevidno ramo ob sebi. Gruča ljudi stoji ob prostoru, kjer se je zemlja odprlo, tiho medlijo, postajajo vse bolj tihi, nemi. Ostali smo tako bedno in neizprosno sami. Z utripom srca se prepleta ritem korakov in z vsakim korakom je manj mene in v meni manj svetlobe. »... Nekomu moraš, moraš, to je kot kruh, kot požirek vode...« V globini noči se tvoja podoba meni vse bolj jasni in nekdo vso noč odhaja. Solze polze in se točijo v praznino odprte zemlje.

V tem tistem večeru, v tej nastajajoči noči, v tem odhajajočem dnevu si imamo vsi toliko povedati. To niso tiste vsakdanje drobne stvari. To so velike besede, to so zvoki tvoje kitare, ki počiva vsa tiha in nema. Radi bi rekli to in ono, pa ječi le srce in vsaka beseda zakrni že v svojem spočetju. Odhajamo, vso noč nekdo odhaja. S seboj nosimo koščke tvojega srca. Ti živiš naprej. Živiš sredi gora in v vsaki naši poti, ki nas bo vodila v gore.

DVA VZPONA

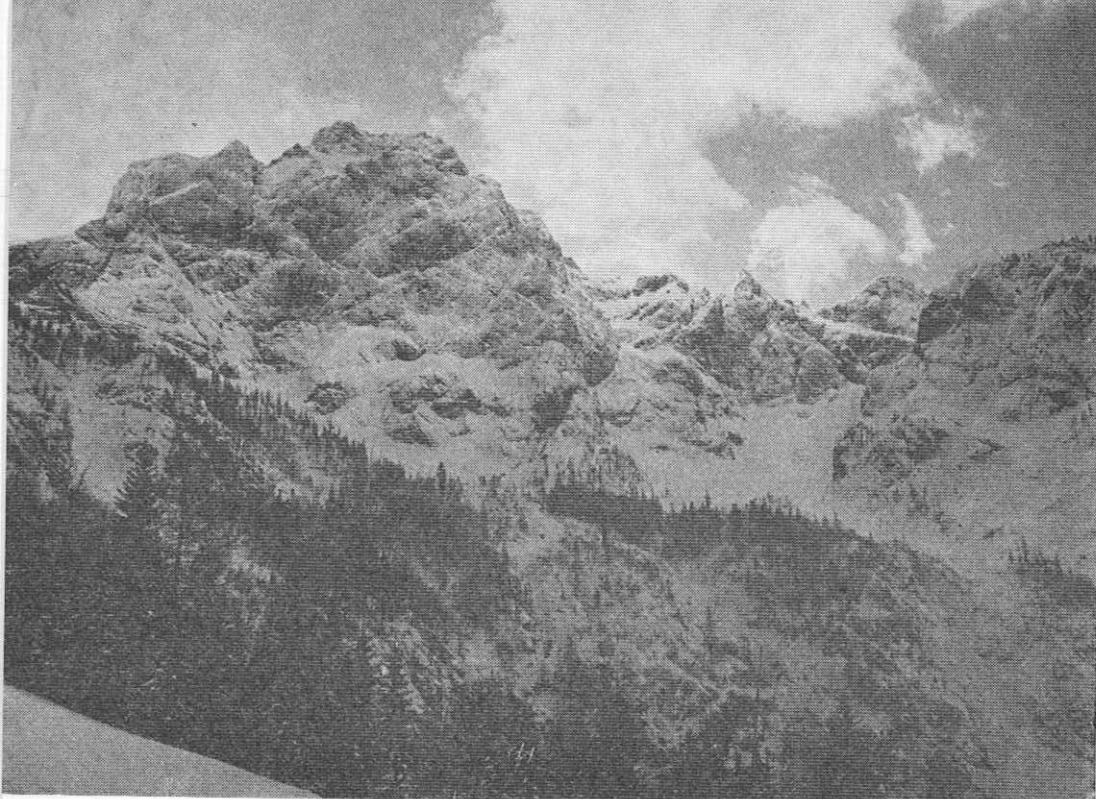
FRANČEK KNEZ

1. Smer prijateljev v Triglavski steni

Čas teče kakor gorska bistrica, nosi nas s seboj iz dneva v dan. Vse to prinaša mnogo lepih, čudovitih avantur. Vendar se mednje radi vrinejo dogodki, ki nam prinašajo razočaranje in žalost. Posebno težko nam je, ko zveš za nenadno smrt mladih soplezalcev, polnih načrtov in velike življenjske energije. Kar ne moreš verjeti, da je to mogoče. Da jih ni? Zastrmiš, zazreš se nekam v daljavo, ne vidiš ničesar. Pobrskaj po spominu. Preteklost se spremeni v sedanost.

Z Jančem bivakirava v superdirettissimi, privezana na kline. Bolj visiva, kakor pa sediva na borni polički. Jančeva glava sloni na mojih nogah. Dremlje. Jaz ne morem spati. Kljub temu minejo te dolge ure. Ob rojstvu novega dne pritisne strupen mraz, da šklepetava z zobmi. Še isti dan sredi sončnega dne stojiva na vrhu Velike Cine. Vsa srečna. Pa Huascarán, ko smo vsi trije po večdnevnem plezanju stali na vrhu. Takrat pravzaprav nismo čutili nikakršne sreče, preveč smo bili utrujeni, da bi sploh kaj čutili. Stena nas je izpila. Zatem sestop, tavanje med seraki, iz ledene grobnice smo se rešili šele naslednji dan. Preživeli smo trdo preizkušnjo, doživeli smo dosti težkih trenutkov, tistih lepih pa še več.

Z Jožetom stojiva v Črnem grabnu pod Črno steno. Pripravljava si opremo. Mimo naju prižvižga kamenje. Stisneva se pod previs. Prvi raztežaji po polkrožnih plateg, ki vežejo »ladjo« s Črno steno, niso zahtevni. S tem se umakneva zaporj in s prečenjem čez sluzaste plošče doseževa Črno steno. Zajeda drži navzgor v črne plošče, na koncu zajede je polica. Ko potem vlečeva nahrbtnik, se vrag zatika. Kar trd sem od jeze, da sem tako brez moči. Končno ga le imava na stojišču. Plezam prečnico čez črne plati, stojim na konicah plezalnikov, stena izginja v praznino, izpostavljenost je popolna. Prečim do stebrička in splezam na stojišče. Ko se z Jožetom zamenjava, poizkusim

Ojstrica in škarje s Klemenče jame

Foto Sonja Zalar

splezati naravnost navzgor čez črne plošče. Poklina pa je zasigana, moram na stojišče. V poklini pustim dva profila. Zopet pričnem s prečko in dosežem črno mokro ploščo. Plezam zbrano, počasi. Pazim, da mi ne zdrsne, saj je zadnji klin zabit daleč nekje spodaj. Dosežem rob police, na kateri je polno šodra. Le s težavo najdem tu oprimke in se zavihtim na polico. Jože je varovan kar hitro na polici. Nerodno je, stojišče je komaj dobro za enega. Splezam v moker kot, levo po počki pod previs, potegnem se čezenj in že sva iz vertikale. Stena se položi. Vendar je plezanje mestoma še kar zahtevno. Največ časa nama krade nahrbtnik, ki se zatika povsod. Vendar na vse skupaj pozabiva, ko v vlažni megli stojiva na Kugyjevi polici.

Podava si roki, še bolj trdno kakor tolikokrat poprej. Zediniva se, naj se smer imenuje »Smer prijateljev«. Namenila sva jo v spomin Janču in Mišotu, ki ju je vzela stena. Naj ve vsak, naj ju je poznal ali ne, da sta bila dobra prijatelja. Čas mineva. Smrt je naravni zakon. Zavedam se, da tudi nas čaka usoda. Smer v Črni steni bo ostala, preživela bo tudi mene in druge.

Dne: 15. 9. 1979. Čas: 9,30 ur. Ocena: IV—V. Plezala: Franček Knez in Jože Zupan. Triglav — Velika Črna stena, spominska smer Janča Lesjaka in Mišota Čulka.

2. Tri ure in tisoč metrov ali Gradišnikova smer v Planjavi — pozimi

Temina zimske noči se še ni umaknila. Z Jožetom hitiva po gazi pod steno Planjave. Pri mostu zagaziva v celec. Noč je izginila prav tako hitro kakor zaspanost. Molčiva kakor svet okrog naju. Le sipki sneg škriplje pod nogami. Sem in tja zarobantiva, ko se vdereva globoko v sneg. Zatopljena sva vsak v svoje misli, pripravljava se na dejanje, ki je pred nama. Temu bova namenila nekaj ur, morda ves dan. Jože zavije v levo proti Beli grapi. Odhaja brez besed. Vse je jasno, le nasmehneva se drug drugemu. In pomahava si v slovo.

Tudi sam kmalu zatem stojim pri vstopu na začetku belega zidu. Privežem si dereze in oblečem plezalni pas. Prečim okoli vogala na ramo, ki me pripelje v navpičen leden žleb. Že tu na začetku mi stena pokaže svoje zobe. Vendar tudi ta žleb zmorem brez velikih težav in že sem pri dolgi polici. Nikjer je pravzaprav ne vidim, vse je zasuto, pred mano je le snežna strmina, ki mi zapira pot naprej. Prečim po zasneženi površini,

dereze se lepo zasajajo v sneg in omogočajo kljub izredni izpostavljenosti varno plezanje. Ko prečim po tej strmini okoli sto metrov, pridem pod previse, tu pa naletim na sivi požled. Dereze zaškripljejo na njegovi površini, le s težavo uporabljam kladivo in bavitico. Ledeni drobir me obletava, žvenklja mimo prednjih zob derez v globino, nakar odrfči prosto pet sto metrov niže na širna snežišča pod steno. Po mačje se pomikam naprej po poledeneli skali proti levi okoli roba. Za vogalom že vidim snežno belino. Šele ko stopim na sneg, se malo oddahnem. Težavna in izpostavljena prečnica je za mano. Zaplezam navzgor po položnem snežišču. Nenadoma sem spet pod previsno zaporo. Zabijem klin, iz nahrbtnika potegnem vrv in se varujem. Prečim okoli roba, v star klin, ki molí le malo iz ledu, vpnem lestvico, stopim vanjo. Dereze zaškrtajo, ko z njimi udarim ob skalno ploščo.

Visim v zadnji prečnici kakor netopir na stropu, ne morem se potegniti navzgor, nikjer ni oprimkov in ne stopov, vse je zaledenelo in zaphano s snegom. Končno si v led in sneg izsekam oprimke in se potegnem na snežišče. Ko vlečem za sabo vrv in jo zvijam, da jo spravim v nahrbtnik, se pod steno pojavi Jože. Pomaha mi, v steno ne vstopi. Zavriskam in plezam naprej. Od tu navzgor se vrste velika snežišča, ponekod strma, pa zopet položna, tako da hitro napredujem. Že sem v zgornjem delu, dvizam se, hitim. Čeprav sem že davno slekel pulover, se zdaj golorok segrejem, znoj mi moči srajco in ledeni v ivje. Postajam nekakšna bela prikazen. Do roba stene imam le še nekaj sto metrov. Strmina se upre, skoraj sem v vertikalni, prestopim v zaledenel žleb, ki me pripelje pod skalnat raz. Razu se umaknem v grapo. Mestoma naletim na težavne skoke, ki v krhkem ledu terjajo od mene prav vse, kar zmorem. To ne traja dolgo in že se znajdem med skalnimi bloki, med katerimi dosežem rob stene. Nenadoma se pred mano razprostre planota Kamniškega sedla. Vsa bela je in ozaljšana z debelimi ledenimi rožami, ki so jih oblikovali viharji prejšnjih dni.

Zdajci se prično zgrinjati megle, temačna sivina ne obeta nič dobrega. Zato naglo prečim Brano in se spustim do kočé na Okrešlju.

Plezal: Franček Knez, 4. 2. 1979 Planjava — Gradišnikova smer. Ocena: IV—V, drugi zimski vzpon.

UTRINKI

CIRIL PRAČEK

Zlatorumena jesen

Tako tiho je prišla kakor vedno, saj ni znala drugače. Z žalostnim pogledom je še bolj pozlatila moje zlate mecesne in me je povabila, naj bi se za slovo usedla v temen kot, spregovorila lepe besede v slovo, tako kakor na fantovščini ali deklíščini pa popila karkoli. Pa saj to ni bila zlatorumena jesen, prej bi ji prisodil, da je bila rosno mlada cvetoča pomlad.

Nisem ji privoščil veselja, da bi pil v slovo. Kar sama si postrezi, če želiš, ne maram slovesa, nočem praznovati žalosti. In je odšla zlatorumena jesen — cvetoča pomlad, umrla je v zimi, nikoli več se ne bo vrnila, njen lahni žalostni zlatorumeni nasmeh vidim vselej in povsod na vseh dolgih poteh, na vseh vrhovih.

Potem je prišla mrzla zima. Plaz me je izpljunil ob svojem vršaju, se z menoj pošalil in me poučil: »Ne boš, dragi moj, kar tako lepo zaspal v mojem belem, mehkem naročju. Ne privoščim ti tega, obsojen si na življenje. Še in še boš občudoval zlatorumeno jesen, saj pride leto za letom.«

Toda tista lepa zlatorumena, ki je pozlatila vse moje mecesne, tista, prav tista, se ni vrnila nikoli več.

Strah

Stala sva na udobni polici. Plezal sem prvi. Tri metre nad stojščem sem šele videl, da je ta del zelo težak. Sestopil sem do tovariša, pribil klin »za vola« in se ponovno pognal navzgor. Tovariš se je vpel v klin, čakal in varoval. Prilezel sem do kočljivega

mesta, se naslonil z vso težo na levo podlaket in z desno roko iskal oprimek. Takrat se je tista krepka skalna zagozda, na kateri sem visel z levim podlaktom, premislila in mi odpovedala oporo. Skala je izbrala svojo »orbito«, moja »orbita« pa je zadela natančno tovariša, ki me je varoval: Priletel sem mu na glavo in ramena, ga zbil od stene, privez ga je obdržala, on pa je obdržal mene. Tisto o debelem, debelem krompirju se je zgodilo. Le kdaj in kje je še kdo lezel nazaj, da bi pribil klin, ki mu bo nekaj trenutkov zatem rešil življenje? To sodi seveda tudi k žalostnem koncu, kajti k debelemu krompirju sodi tudi »neumen kmet«. Tolažim se z mislijo, bolje neumen pa živ kot pameten pa mrtev! To se je zgodilo v zahodnem razu Male Mojstrovke.

Potem je to šlo vso steno z menoj. Vsak najmanjši in največji oprimek se je tisti dan majal, strah mi je pil kri, vse se je majalo, ves hrib se je majal. Stokal sem, ne da bi se slišal.

»Zakaj pa toliko stokaš?«

»Stokam?«

»Kar naprej stokaš, kot bi nosil vso Mojstrovko na hrbtu!«

Vse mine, slabo in dobro. Tudi tisto stokanje in vse tisto, kar me je prisililo, da sem »kar naprej stokal«.

Zima

Spodaj v ravnini se je šopirila megla in grizel je mraz. V globokem in suhem snegu sta se nogi premikali počasi po Krmi navzgor, smuči so bile res pretežke. Šele na Polju so se mi nasmehnili sončni žarki, sprva blede nato zlatorumeni.

Pa mi je stopilo sonce ob bok in mi z žarečim nasmehom reklo: »Povej, zakaj mi vsi dvorijo, zakaj me vsi želijo, zakaj sem ravno jaz vsem všeč?«

Pri priči me je obšla žalost: »Drago moje sonce, zlatorumeno sonce, zakaj te drugi ljubijo, ne vem, tudi ne vem, zakaj te ljubim jaz. S teboj je vse tako lepo svetlo. Čudovito je tam, kamor pošlješ svoje žarke. Ne pozabi ljubo sonce, vsi si žele vedno le mikavne, prijetne družbe.«

Ne vem, ali se je moje sonce s tem zadovoljilo. Morda se ga je prijela moja žalost, kajti neštetokrat me je zvesto spremljalo na ledeniku in v stenah v zelenih dolinah in tesneh. Zdaj se je skrilo za oblaki, veter je prinesel snežinke in mraz. Zima se je razdivjala, kot zna to samo ona na čudovitih oblinah Julijcev. Šlo je za »biti ali ne biti«, tokrat meni, ne Hamletu.

Štiri ure sem blodil, garal in se končno prebil iz stiske, lepše bi bilo, če bi mi stalo ob strani moje zlatorumeno sonce.

Dobro, da sonce tega ne ve: Gorniki ljubimo tudi boj z nevarnostjo, ne samo vse najlepše, najlažje, najslajše.

Einstein

Vidite, Einstein bi pogruntal še marsikaj, če bi bil gornik ali vsaj turni smučar. Tako pa je mene doletela čast, da po pravlu, da »tudi slepa kokoš najde zrno«, odkrijem morda najbolj epohalno odkritje zadnjih in prihodnjih stotisoč let.

Zgodilo se je na dolgi poti od kočice pri Triglavskih jezerih, kjer so kilometri strašno dolgi in ure še daljše, torej čisto po Einsteinu, ki je trdil, da čas in menda tudi prostor nista konstanti, temveč spremenljivki. Ko sem nosil desetkileski oprtnik tri ure, mu je teža zagotovo narasla vsaj na 30 do 40 kg. Natančno ne bi mogel reči, vsekakor pa je bil tako težak, da sem ga komaj snel z ramen in ga zagnal v sneg.

Takrat se mi je posvetilo, morda je to tisto, kar je vse življenje tuhtal in ni mogel dotuhtati slavni Einstein. Seveda, če pa ni bil gornik!

Vidite- vsa modrost je v tem: Če potuje v času in prostoru na gornikovem hrbtu neko breme, njegova teža raste. Torej imamo poleg časa in prostora v času in prostoru še tretjo spremenljivko, materijo.

Imel sem tudi eksakten dokaz: ko je oprtnik ležal pri miru le 20 minut, je bil spet normalno težak z indeksom 10 kg.

Vidite, tako sem jaz — navaden preprost hribovec, odkril na popolnoma navadni turi epohalno resnico.

PRESTRELJENIK

BORIS MLEKUŽ

Melišče pod Prestreljeniškim oknom ostaja pod nami. Nič kaj prijetno se ni vzpenjati po tem »živem šodru«, po katerem se skoraj dalj časa nazaj dol »voziš«, kot pa vzpenjaš. Mrzel veter, ki vleče sem gor skozi okno, z obsežnih snežišč na italijanski strani, nas prežene na polico in po njej v severozahodno steno Prestreljenika. Po policah, skozi prehode med skoki in niže doli po poraslem grebenčku sestopimo na snežišče, ki je kljub poletju zmrznjeno. Varno v zavetju krajnih poči, ki začuda omogočajo prehod skoraj povsod, se spustimo še niže in končno smo vsi štirje, potem ko smo prečili še zadnjo snežno strmino, pod steno.

Prijatelj, ki sta namenjena v steber Prestreljenika, sta že kar pri vstopu. Midva z Lado imava prej opraviti še s sila nerodnim prehodom čez krajno poč, v izpran žleb, po katerega desnem robu drži Fajhtna smer.

»Ti si dolg,« pravi Lado. »Ti poskusi prvi.« Pripraviva se za vstop in že prav nerodno bingljam v krajno poč, z enim samim skromnim upanjem, da se mi ne odlomi rob snega, na katerega sem se obesil z vso svojo težo. Krajna poč je bila namreč kar lepo globoka. Uspelo mi je doseči steno in začetni problem je bil rešen, vsaj zame. Na polici sem uredil stojšče in Lado je bil, čeprav »krajše narave«, kmalu pri meni.

Že začetek prvega raztežaja me sili v oprezno in zbrano plezanje. Neogret sem in nekam togo lezem navzgor prek izpranih, strmih plati z redkimi, a dobrimi oprimki in stopi. Star klin v zanj preširoki poklini se mi zdi sumljiv. Rajši zabijem novega. Potegnem se čez manjšo prevesico, vrh nje prečim meter, dva desno in splezam navzgor na drobno poličko. Skala je odlična in plezanje postaja pravi učinek. S poličke plezam rahlo proti levi, v lažjem svetu, v dno previsnega kamina na udobno stojšče, ki mi ga že od spodaj napoveduje star klin z rdečo zanko iz pomožne vrvice. Varujem Ladota, ki ima težave pri izbujanju klina. Od spodaj slišim nekaj prav »lepih besed«, potem mi vrv spet enakomerno drsi med rokama in okoli pasu. Opazujem množico smučarjev, ki smuča ob vlečnici pod Prevalo na italijanski strani. Prav glasni so ti Italijani. Vendar se tudi meni stoži po dolgih vijugah na zrnatem poletnem snegu.

Lado vodi v drugem raztežaju. Vidi se mu, da je letos vplezan. Elegantno zmaguje težave nad menoj, pod krušljivim previsom preči desno okoli roba in mi izgine izpred oči. Za

Planina Za skalo nad Vrsnikom

Foto Joco Balant

robom leze počasneje, slišiva se slabo, a kljub temu, po nekaj Ladovih besedah, ki jih ujamem, ugotovim, da je trenje vrvi prehudo in da se Lado prav gotovo gre vprežnega voja. Končno le pride do mene: »Pridi, varujem!« Do prečnice gre brez težav. Izbijem, poborem kline in že sem v njej. Mati narava me tu takoj spomni, da je včasih lepo in predvsem koristno biti tudi manjše postave. Vsi oprimki so nekam nizki, gladke plošče nimajo opor za noge. Lado mi z vrvjo ne more nič pomagati, saj bi me vsak poteg spravil le nekaj metrov niže. Končno mi uspe, da se izvesim in odkrijem šibko mesto v prečnici. Potem sem hitro iz nje, izbijem še en klin in zlezem čez dva krajša skoka do soplezalca na travnato polico. Nadaljujem levo v gladek žleb, ki prehaja v spolzek, zgoraj zaprt krajši kamin. Zatečem se k trenju, pa spet malo izkoristim svojo višino in že sem iz težav. Krušljiv skok me privede v zaprodno dno ogromne grape, ki prereže vso severozahodno steno z vrha Prestreljenika do sem dol. Smer poteka sedaj po tej grapi naravnost navzgor, čez številne pragove, algaste kaminčke in zaprodene kotanje. Z Ladom izmenoma vodiva, plezanje je postalo prav prijetno, plezava lahko in se vsa predajava steni. Ob skromnem studenčku, ki sva ga že spodaj slutila po mokrem skoku, se odžejava in nadaljujeva po poševnem ozkem kaminu, čez previs, vrh njega doseževa nekoliko bolj krušljivo pečevje le še dva raztežaja pod robom stene. Plezava mimo ogromne luknje, ki je še vsa zatrpana s snegom, pod sveže rumeni odlom in mimo njega doseževa rob stene.

Slikovito lepo plezanje je za nama. Ko si podajava roki, sem z mislimi pri prijateljih, ki sta nam poklonila to smer v svoji zadnji skupni turi. Kako kruto neizprosne so ljube gore. Prijatelja, tudi danes sta bila z nama v steni, in hvala vama za to smer. Sprehodiva se po grebenu na vrh Prestreljenika. Plezalno kramo zmečeva v nahrbtnik, po policah se spustiva nazaj v severozahodno steno, prečiva v okno in skozenj nazaj na bovško stran Prestreljenika. Tudi Samo in Džorž iz Stebra sta kmalu za nama.

P. S.

»Fajhtna« smer v severozahodni steni Prestreljenika (na italijanski strani), višina 350 m, ocena IV+, zgornji del lažji III—IV, plezala 9. 9. 1979 Lado Mrakič in Boris Mlekuž (Soški AO Bovec). Smer sta v prvenstvenem vzponu prva preplezala mlada bovška alpinista Damijan Mlekuž in Igor Marka septembra 1976, preden sta se smrtno ponesrečila v Direktni smeri v Špiku.

PRVIČ NA TRIGLAVU IN — KRIVA PRISEGA

NADA BRAJNIK-SARTORI

Rada bi povedala mladim, ki dandanes hodijo v planine, kako smo to delali med obema vojnama, ko smo bili mi mladi in nam je takratni fašistični režim na vseh koncih in krajih, tudi v gorah, kjer smo se vsaj za nekaj časa otresli njegovega pritiska, nenehno metal polena pod noge. Toda ljubezni do planin nam to ravnanje ni moglo zatreti — nasprotno, morda smo se jih prav zaradi tega še bolj trdno oklepali. — V Ajdovščini je bilo v tisti dobi, čeprav so bila planinska društva prepovedana, mnogo navdušenih planincev. Oblezli smo dosti grebenov in vrhov, kolikor smo jih le mogli doseči. Ker vseh ne morem opisati, sem izbrala turo, ki se mi je prav posebno vtisnila v spomin, saj sem takrat prvič stopila na najvišji vrh naših Julijcev, na Triglav. Takrat romanje na ta vrh še ni bilo tako množično kot danes, saj je bilo ovir vse polno: slabe prometne zveze, nerazvit turizem, skromne in redke planinske postojanke, pa še skromnejše in skope finance. — Ture sem se udeležila v družbi svojega očeta, navdušenega in znanega planinca Rudolfa Brajnika in njegovega prijatelja Janeza Feigla iz Ajdovščine.

»Pravijo, da mora vsak Slovenec vsaj enkrat v življenju na Triglav. — »Kaj pa midva čakava?« mi je dejal oče, ko sem kot novopečena uslužbenka delala načrte, kako bom preživela svoj prvi dopust. Prav nič mi ni bilo treba prigovarjati. »Pa še Janeza in njegov 'indian' morava pridobiti, da bo lažje,« je dodal oče. In osem dni pozneje je Janezov motor s prikolico že veselo drdral po Soški dolini. Kaj zato, če se je večkrat hotel oddahnuti — Janez je okoli motorja nekaj šaril, malo povezal žico, malo pomazal, pa je šlo naprej. V Tolminu sta moja sopotnika žrebala, kdo bo izposloval dovoljenje za vzpon na vrh Triglava, ki je bil v Jugoslaviji; saj so nam dovoljenje na policiji (kvesturi) v Gorici par dni prej gladko in kategorično odbili, kar smo pa tudi pričakovali in nas ni hudo prizadelo. — Za žrebanje pa sta se odločila, ker nobeden od njiju (mene sta kavalirsko izvzela) ni rad pritiskal na kljuko po uradih. Oba sta bila namreč od fašistič-

nih oblasti že kot mlada odstranjena iz državne službe in zaradi svojega protifašističnega delovanja kaj slabo zapisana. — No, žreb je zadel Janeza. Korajžno se je odpravil na komisariat, pa nam je res že po slabi urici čakanja pomahal s priporočilom za obmejno milico v Trenti, kjer naj bi dobili redne prepustnice. Še bolj veselo je šlo proti Trenti, saj smo imeli vsaj nekaj v žepu. Za pot nazaj smo pa stavili: Janez, da se bomo srečno vrnili do doma z motorjem, midva pa, da ne. Janezovim žicam le nisva preveč zaupala.

Zrinishi smo motor do prve hiše, potem pa ubirali pete do vasi naravnost na postajo milice. Ni šlo prav gladko. Takrat so Italijani delali novo vojaško cesto na Dolič in turisti niso bili zaželeni. No, pa smo končno le sklenili nekaj kompromis med našo željo, da nam dovolijo prenočiti na Kredarici, in med njihovo prepovedjo. Tako smo dobili prepustnice le za vzpon na sam vrh, s strogim naročilom, da se še isti dan do noči — torej prihodnji večer — vrnemo in javimo na postaji milice. Pa še fotoaparati, če ga imamo, moramo pustiti pri njih. Tega smo seveda, zatajili, vse sveto obljubili, vzeli prepustnice in jo mahnilo do »Zlatoroga«. Tu smo prenočili.

Ko smo drugo jutro že ob sončnem vzhodu in ob jasnem nebu pešačili po dolini Zadnjice proti Komarju, smo takoj sklenili, da z obljubo ne bo nič. Da bi drveli samo na vrh in se vračali še isti dan? To pa res ne. Se bomo že kako izmazali, je odločil oče; saj nas več kot šest mesecev zapora ne more zadeti, če pogledamo tudi na Kredarico. — Vsi trije smo menili, da se kar splača tvegati. In če sta bila moja dva sopotnika tega mnenja, zakaj bi jaz ugovarjala — onadva sta pač to bolje vedela, saj sta imela v prenočevanju za italijanskimi rešetkami že nekaj prakse.

Nad nami je bobnelo in pred vsako eksplozijo min je izvidnik vrh stene trobil na trobento, da smo se umikali pod previse in počakali, da se je kamenje sesipalo nad našimi glavami. Pod sedlom, ko je sonce že precej pripekalo, smo se izognili Doliču, kjer je mrgolelo delavcev, stražarjev in mul, in se obrnili v smer, kjer smo menili, da teče državna meja. Hoteli smo čimprej »preko«. Dolgo smo se skrivali in plazili sem ter tja, da ne bi naleteli na kakega stražarja. Končno smo pa le zaslišali govorico: slovensko! Bila sta dva planinca, ki sta nam povedala, da smo že čez mejo. Globoko, svobodno smo zadihali! In prepričana sem, da je tisti trenutek oba moja spremljevalca prešinila ista želja kakor mene, da bi se sklonili in poljubili zemljo, na kateri smo stali — jaz sem bila takrat prvič na jugoslovanskih tleh! Mislim, da tega nismo storili iz sramu pred razkazovanjem svojih čustev, smo pa vsi trije zavriskali in nam zemlja za našimi hrbti ni pomenila ničesar več — tam smo pustili tudi vse skrbi, kako se bomo drugi dan iz tega izmotali.

Takratni Aleksandrov dom (sedaj Planika) pod Malim Triglavom smo obšli in smo v Triglavski dom na Kredarici prispeli pozno popoldan, za las pred nevihto. Bila je sobota in kočja prenapolnjena. Prešerne volje smo vstopili in Janez, kot zadnji, je hotel dolžnost predstavljanja opraviti kar na mestu. S svojo veliko krepko postavbo se je zmotal skozi vrata, se udaril po prsih in glasno izjavil: »Janez iz Ajdovščine, 106 kilogramov!« Obraz mu je žarel od sreče. Pa je bilo njegovo veselje kaj kratko! Vrata v kuhinjo so bila odprta in med nje je tisti hip stopil korenjak, se udaril po prsih in se predstavil v istem tonu: »Tone iz Maribora, 108 kilogramov — Janeza je skoraj vrglo, no, pa je le kapituliral, sklenil s tekmečem prijateljstvo in kmalu smo sedeli pri dolgi mizi v prijetni družbi. Poleg mene je sedel bradat mladenič, ki je takoj predstavil še sosede: oba sva tudi Primorca, s Tolminskega. Pozno v noč smo si pripovedovali spomine z raznih tur. Da pa smo mejo prešli brez dovoljenja, smo povedali le oskrbniku. Morda smo zato dobili prav lepo sobico, čeprav smo — kot pravi planinci — hoteli prenočiti na skupnem ležišču. Vso tisto noč je zunaj divjala nevihta!

Drugo jutro smo splezali na vrh. Kaj bi opisovala občutke, ki sem jih imela, ko sem stala na temenu našega Triglava. Saj bi me razumel le tisti, ki je to doživel, neplaninci pa ... no, res je sreča, da ti ne vedo, za kaj so prikrajšani. — Saj je to doživetje, ki se ga spominjaš še v poznih letih.

Vrnili smo se na Kredarico in se šele po kosilu poslovili. Za spomin sem pred kočjo napravila še nekaj posnetkov z novimi prijatelji. In nato smo se spet podali na vrh, ker smo menili, da je za nas vrnitev čez vrh pač najbolj varna. — Še enkrat smo na vrhu uživali razgled. Nismo se še dogovorili, kako bomo stražo v Trenti pretentali, ko zaslišimo italijansko govorico. Izza roba so pokukale tri glave s črnim čopom. Eden izmed njih nas je spoznal in sumljivo spraševal, če morda nismo vso noč presedeli tu na vrhu. Oče mu je pa nedolžno pojasnil: »No, tukaj res nismo sedeli, dobro se nam pa ni godilo, saj nas je nevihta prisilila, da smo morali prenočiti tu spodaj v nekakšnji jami (v Staničevem zavetišču), prav pošteno smo prezebali. Le ogledajte si, kakšno je!« Res so si stvar ogledali — pa so me nato hudo pomilovali: »O, povera signorina!«

Ker nas taka družba ni prav nič mikala, smo se začeli odpravljati za sestop. Takrat pa je eden izmed miličnikov, ki si je z daljnogledom ogledoval pokrajino proti Kredarici, poklical druga dva: »Orka maštela, ali ju vidita? Pa le nismo prišli zaman!« Nam pa: »Pa še vi počakajte, skupaj bomo šli!« — Hočeš, nočeš, počakali smo — verjemite, da

prav nič radi, še posebno ne, ko smo opazili, da se z Malega Triglava bližata naša dva znanca s Kredarice, Tolminca.

Zagomazelo nam je po žilah, kajti razumeli smo, da je tu nekaj narobe. In »orka maštela«, kakor smo pozneje imenovali vodjo patrole, nam je res takoj zadovoljno povedal, da je njihova »akcija« uspela, da se nam bližata dva vohuna, ki sta prejšnji dan izginila s svojega delovnega mesta na Doliču in v Jugoslavijo odnesla načrte vojaških objektov. — Spogledali smo se. Kaj če nas bosta pozdravila kot znanca s Kredarice? Kaj pa film v mojem nahrbtniku, s sliko pred kočjo v družbi z vohunoma? Skušali smo skriti svoje preplašene obraze in se oddahnili šele, ko nas prihajajoča res skoro pogledala nista. Ob prihodu so ju takoj aretirali in pregledali. Pod stražo spredaj in zadaj smo nato v gosjem redu sestopali po Kugyjevi poti na Dolič in nato po novi vojaški cesti v dolino. Govorili smo bolj malo, z »vohunoma« pa sploh ne. Smo tudi mi aretirani? Med potjo sem za neko skalo, za katero se stražar iz obzirnosti ni upal pogledati za menoj, vzela film iz aparata in ga skrila pod bluzo. Kar bo, pa bo! — Dolga pot v takem spremstvu res ni bila prijetna; ker pa ima končno vsaka stvar svoj konec, smo se tudi mi proti večeru znašli pred postajo milice v Trenti. Ko so nas vse na kratko zaslišali in izvedeli, da se še nikoli nismo videli, so našo trojico izpustili, »vohuna« pa pridržali. Izgovor o prezebanju v jami je zaenkrat kar dobro držal. — Kar verjeti nismo mogli, da smo res prosti. Od vohunov smo se poslovili le s pogledom, žal nam ju je bilo! — Do lope, kjer je bil spravljen motor, smo kar zdrveli. Natovorili smo se in, glej ga šmenta — motor je razumel našo nujo, da čimprej izginemo. Že na prvi pritisk Janezove noge na ročico je prijel, čeprav smo ga pred turo v lopi pustili kot nesposobnega, na kar smo tisti hip v naglici kar pozabili. Šele pri Ostanu v Bovcu smo se po počitku in okrepcilu pošteno nasmejali. No ja, imeli smo pač srečo! Kaj pa, če bi bila tista noč mirna, brez nevihte? — Janez je imel takoj predlog, da še malo poromamo, ker smo se že tako poceni »izmotali«. In tako smo drugi dan res nadaljevali pot čez Preval in mimo Rabeljskega jezera proti Trbižu in se povzpeli na Sv. Višarje (brez žičnice, seveda). Nazaj grede smo obiskali še Mangart in ko smo se spet po nekaj dneh vrnili v Bovec, je očeta zamikal še Rombon. Tu se je pa Janez uprl, češ da ima romanja zadosti in naj greva kar sama, če res ne moreva brez tega. In res nisva mogla. Pa sva se tudi pošteno kesala, kajti take žeje še nisva doživela. Seveda, lezla sva kar »direktno«, po največji vročini, z malo zalogico hrane in pijače. In nikoli ne bom pozabila, kako sva vsakokrat, ko sva prilezla na rob, upala, da je vsaj tisti, ki se je pokazal za njim, pravi vrh — pa se je to ponavljalo kar v nedogled (vsaj meni se je tako zdelo). No, kakor prava planinca, sva trmoglavila naprej in vrh končno le doseгла. In prav nič se nama ni upiralo izpiti vso vodo iz starih zarjavelih vojaških čelad s fronte prve svetovne vojne. In ko sva zgodaj popoldne ob sestopu drsala skozi goste šope suhe trave, spet naravnost navzdol, je bilo še huje. Tudi malim paglavčkom v skoraj suhi mlaki pod skalo nisva prizanesla. Šele pri Ostanu sva se odžejala. In Janez se nama je smejal, češ, kaj pa trmoglavita! Pa je povedal še svoje dogodivščine tistega dne. Hotel je dobro prespati in zamikala ga je zelena travica pod vaško lipo pred cerkvijo. Sladko je zaspal in sanjal o mehki božajoči roki svoje ženice Dore; ko pa se je prebudil, se je ta roka spremenila v raskav jezik, ki ga je lizal po potnem obrazu in kozjo bradico, ki ga je ščegetala po vratu. Ni bilo drugače, kot da se je pred dvema zastopnicama kozjega rodu umaknil v hlad prazne cerkve, kjer je na trdi klopi svoj koncert nadaljeval, dokler ga ni prebudil cerkovnik, ki je zaklepal cerkev. No, moj dopust se je bližal koncu in vračali smo se spet proti domu. Motor je še vedno delal — z običajnimi postanki in popravili, seveda. In tako sva z očetom v Gorici (kjer smo se počutili že nekako doma) že računala, da je najina stava izgubljena. — V klancu pred Črničami pa je »indian« spet nekajkrat sumljivo zakašljaj, močno je počilo, se zakadilo in — obstali smo. Janez je po temeljitem pregledu vrgel žice in vrve v jarek ob cesti: »Stava je vajina. Moj motor — je naredil samomor!« — Nismo imeli dosti časa, če smo hoteli še ujeti zadnji vlak v Batujah proti Ajdovščini. Motor smo zrinili v grmovje, naložili nahrbtnike in se spustili v tek po klancu proti železniški postaji v Batujah. Vlak smo ujeli zadnji hip, plačali kazen, ker ni bilo časa za vozne listke, in zalivali stavo še isti večer doma.

Nepozabna tura!

Kak mesec pozneje pa nas je spet vrglo iz tira: Vabilo nas je sodišče iz Bovca. Bili smo poklicani na obravnavo kot pričë proti našima zancema — »vohunoma« s Triglava. — Kaj pa zdaj? Obravnave smo se morali udeležiti. Skrbelo nas je, če nista obtoženca medtem kaj povedala o našem izletu na Kredarico in našem srečanju. In tako smo se na dan obravnave jutraj — za vsak primer kar za šest mesecev poslovili od družin. In — spet za vsak primer — smo za pot najeli taksi, da bodo doma takoj obveščeni, kje in za koliko časa so nas obdržali. — No, res, pot ni bila ravno prijetna, vendar pa smo bili vsi trije še vedno mnenja, da je šest mesecev kar dolga doba (toliko

je takratni zakon odmeril zapora za nezakonit prestop meje, da pa nam je tura na Triglav to že vnaprej odtehtala. »Pa saj smo celo poromali,« se je spomnil Janez.

Ko je ječar na sodišču v Bovecu peljal mimo nas zvezana obtoženca, sta po nas šinila dva para oči. Presunilo nas je in tudi zaskrbelo. Skoraj razveselili smo se prihodu »orka maštele«, ker smo upali, da bomo kaj izvedeli o poteku zadeve. Pa je bil po kratkem pozdravu kot prva priča že poklican v dvorano. Tu so ga po izjavi pridržali, kakor tudi nas pozneje. — Zaslišala sem svoje ime in stopila pred sodnika. Sledila je, seveda — kriva prisega; saj bi resnica pokopala nas in obtoženca. Mojo zagotovitev, da sem obtoženca prvič videla šele ob njuni aretaciji, je sodnik mirno vzel na znanje, kar mi je vtilo upanje, da sta nas tudi obtoženca zatajila. Tudi oče in Janez se krive prisega nista zbala in obravnava je hitro minila. Kakor ob aretaciji sta obtoženca trdila, da sta šla na Kredarico popit le nekaj kozarcev, saj sta bila ob nedeljah prosta. Dobila sta običajnih šest mesecev zapora, saj jima glede vohunstva niso mogli dokazati ničesar. — Pri kosilu v gostilni Ostan smo spet premlevali vse te dogodke; bili smo soglasni, da sta naša »vohuna« konec koncev le »fejst fanta«!

Zdaj bi bilo zgodbe pravzaprav lahko konec. Pa je ni! Tudi radovednost, zakaj sta nas ta dva naša nova znanca zatajila, smo še potešili. Seveda, šele sedem ali osem mesecev pozneje, ko sta svojo kazen že odsedela in ko se je starejši od njiju oglasil pri nas doma in povedal, da se je prišel v imenu obeh zahvaliti za krivo prisego. Saj sta, kakor je v smehu povedal, prerise tistih vojaških načrtov s prijateljem res nesla prek meje in jih na Kredarici oddala. Zato pa sta se nas tako bala, saj niti slutila nista, da smo tisti dan imeli tudi mi svoj greh na vesti. Vedela pa sta, da jima naše prijateljstvo s Kredarice ne more koristiti. In tako je njuna izjava rešila nas šestih mesecev zapora. Naša kriva prisega pa je spodnesla obtožbo vohunstva zoper nju in morda desetih in več let zapora.

In tudi zaradi te čudne dogodivščine, vidite, mi je prva pot na Triglav ostala v prav posebnem spominu. Kadarkoli sem ga pozneje obiskala, mi je bila ta zgodba živa pred očmi.

Še močnejši in lepši pa je bil zame spomin na poseben občutek, ki ga imaš, ko prvič stojiš na vrhu daleč okoli najvišjem, in imaš vse drugo pod seboj. Težko je to opisati: Sami morate to doživeti! Zato ne pozabite: »Vsak Slovenec mora vsaj enkrat v življenju na Triglav!«

MODRAS JE PA LE BIL

JOŽICA STRES

Saj poznate tisti »trbiški avtobus«, ki gre iz Nove Gorice in pride okrog devetih v Bovec. Na tem »planinskem« avtobusu smo se dobili tistega jutra sredi julija. Silva je kot vedno držala besedo. Vas Log Čezsoški, nekaj lepih hišk v senci Polovnika na levi strani Soče. Izbiramo poti in si izberemo direktno nad vasjo po lepi stezi skozi bukov gozd.

Danes nam je vseh hoja s palico, saj so nas opozarjali pred modrasi na Polovniku. Neka planinska znanca nam je še v avtobusu rekla, da se je pred dnevi obrnila skupina planincev s Polovnika, ker je bilo preveč modrasov, »menda so celo z dreves viseli«. Gozd, listje šumi pod nogami, pot hladi čelo. Senožet, tukaj bo treba iti desno. Poti je konec, razdelimo se in vsak za vse išče možnost. Prerinemo se na zahodno stran Polovnika. Skale, trava, tu spodaj Soča, sonce pripeka, v bližini čutimo modrase. Krotimo fantazijo. Misel je treba obvladati. Silva in jaz vidiva vse polno jagod. Peter je nekako ves iz sebe, ko prepozna dom v Kobariški kotlini. Žaga, Srpenica in Trnovo so posajene ob reki. Soča dela tukaj zavoj okrog in okrog Polovnika. Italijani so jo mislili pri Čezsoči zajeziti, vrtali so že predor skozi Polovnik. Ne, Soča še zmeraj potuje naokrog. Nam, ki smo ob njej doma, pomeni še posebno domačnost.

Zares dan, ko se nam zjutraj nikamor ne mudi. Z jas gledamo v stene in skale Kanina, v dolino Učeje in na mogočno travnato pobočje Kobariškega Stola. Med visoko travo in malinami se prerinemo do lepe lovske kočice. Ob njej je globoka štirna z vodo. Za njo pa pot zavije po mokrem listju v star gozd. Silva pripoveduje, kako je pred letom, ko je sama lezla po teh potih, »slišala« medveda. Preden se konča gozd in se začne greben Polovnika, je spremenila pot in se vrnila v dolino. Gozd se že redči, še malo in že se vzpenjamo med podrastjo proti grebenu. Končno smo na vrhu. Razgled od tu je sijajen. Pod nami leži Bovec s Čezsočo, nasproti nam pogorje Kanina, malo bolj desno

razbiti Rombon, še bolj desno nam v spominu zadišijo murke z Loške Stene, Bavški Grintavec nam zapira pogled na Prisojnik. Pred nami so bile tu divje svinje in dobro »markirale« svojo navzočnost. Obredno pokleknejo k murkam in uživamo njihove vonjave. Napolniti se moramo s čim lepšimi stvarmi. Nadaljujemo pot na višini okrog 1400 metrov Nad Pečmi proti Pirhovcu. Tukaj se Polovnik in nato Morizna lomita na dve strani. Kamniti skladi proti Bovcu padajo lepo poševno, pokriti so z zemljo in lepo poraščeni. Proti Srpenci in Trnovemu pa se vratolomno lomijo, v razpoke vdira voda in jih pozimi »minira«. Zato ta stran ni porasla. Mi stopamo sredi te dvojnosti, enkrat smo na grebenu, drugič na gozdni poti, pa spet na travi in skalah jugozahodne strani, kjer vidiš zdaj tak, potem pa spet drugačen zavoj zelenomodre Soče.

Prvi markantnejši vrh je Pirhovec. Italijani so imeli tu v prvi svetovni vojni močno utrjene postojanke. Po njihovi »mulatjeri« se spustimo na planino Dolec, kjer samevajo opuščene pastirske staje. Praznoto dopolnjujejo v ozadju zidovi v obliki »škatelj«, kjer so živetarili italijanski vojaki. Popoln mir obvladuje to planinsko dolino, mir, ki prekriva vse preživeto. Vse je prešlo, le mlaka bdi pod stajami. Nekdaj je bila dragocena v tem izsušenem svetu. Ob vojaški poti zmotimo krepkega modrasa. Ta hip se je levil. No, tudi meni bi bilo neprijetno, če bi me kdo motil pri podobnem opravilu. Zasikal je nekaj nerazumljivega in izginil med skalami. Vreme postaja mrakobno, iz doline kipe megla — vsaj modrasov ne bo več.

Veliki vrh je preluknjan z rovi in okopi. Ubogi ljudje, ki so se tukaj pobijali. Lepota, ki jo zdaj uživamo, je pomenila zanje strahoten mraz, vročino in smrt. Med Velikim in Krasjim vrhom je zmanjkalo poti. Le nekaj kozjih bobkov je bilo raztresenih med skalami. Megla je valovila, zagrinjala in spet odkrivala skale, vrhove in dolino. Ves drugačen je Krasji vrh brez snega! Za prvi maj smo se v globokem snegu povzpeli nanj in nam je sonce na vrhu popolnoma zmedlo občutek za daljavo. V pogovor se nam vmeša elektrarna in pogled se nam ustavi na divjem svetu med slapom Kozjakom in »Napoleonovo cesto« na drugi strani. Soča se peni v svoji prvobitnosti. Morda bo elektrarna Kobarid potrebna, toda kar bo uničeno z buldožerjem in betonom, se ne bo dalo nikdar več spremeniti.

V zgodnjem mraku si iščemo pot v dolino. Tema se nam pridruži, ko že stopamo po varni poti skozi gozd in mimo lovske kočice proti Drežniškim Ravnam. Cesta prti Drežnici. Prazen mir se razteza nad Drežniško kotlino. Pesem se nam rojeva iz utrujenosti, ironija je otrok nemoči. Že dve leti nisem toliko hodila, nosečnost in otroci zahtevajo svoje. To je moja vrnitev v nekoristni, lepi svet. Malo pred Drežnico nas pobere fičko in voznik nam pove, da je šofer avtobusa, ki pelje ob pol devetih v Kobarid. Imamo nekaj minut časa, da skočimo na obisk k Petrovemu bivšemu »cimru« Jožetu. Jožeta dobimo doma, njegova mama nas prav po drežniško pogosti. S Silvo sva samo žejni, Peter pa je strašansko lačen. Pogovarjamo se še dolgo v noč, saj nas bo Jože zapeljal domov. Preživeta pot in topla kuhinja dajeta pogovoru poseben čar. Sproščeni smo, drug do drugega odprti, odkritosrčni.

RAZPOTJE NA OGRU (OGRE)

Karakorumski pekel za štiri može — imenuje Doug Scott, sloviti angleški alpinist, vzpon na ta manj znani karakorumski vrh, 7290 m. Junija 1977 — o tem smo tedaj na kratko poročali v našem listu po obširnem poročilu v znanem nemškem magazinu »Der Spiegel« — so se odpravili na ta vzpon Mc Antoine, Christian Bonington, Paul Braithwaite, Nick Estcourt (ta se je junija 1978 smrtno ponesrečil na K₂), Clive Rowland in Doug Scott. Cilj: 7290 m visoki Ogr. Baintha Brakk ga imenujejo domačini; glavni vrh skupine Latok; štiri ekspedicije so dotlej obrnile.

13. julija 1977 sta Bonington in Scott dosegla vrh Ogra po zahodnem grebenu in to z izjemnimi naporin in žrtvami. Tu na vrhu, pa se je šele začela avantura, ki pomeni za razvoj alpinizma — križpotje! Tako vsaj pravi avtor Doug Scott. Njegovo poročilo imenuje nemška redakcija čudovit dokument o človeški volji, odpornosti in vzajemnem zaupanju. Ker gre za izvirno poročilo in so paberki iz »Spiegla« že pozabljeni, je prav, če po objavi v »Alpinismusu« 1979/7 nekatere ponovimo in nove poudarimo.

Doug Scott je med drugim zapisal: Če mislim na karakorumsko ekspedicijo 1977 na Ogr, mi na misel posebej prihaja Baltijec — nosač Taki. 50 funtov težak zaboj (22,5 kg) je nosil 20 km, deloma po puščavi ledeniške groblje (morene). Ko ga je odložil, je iz svojih nagubanih srajc, krila in drugih revnih cunj »pričaral« še 31 jajc. Niti eno jajce se mu ni natrlo, kaj šele ubilo. Kako je to zmožogel, ne bom vedel nikoli. Najbrž za 31 rupij in nam v veselje. Vendar: takó občutljivo breme prenesti nepoškodovano po gugastem, razdrtem svetu morenske puščave, ne da bi se mu nekaj tega nežnega tovora strlo — kako je to ravnal, ne vem. Gotovo je spreten in previden mnogo bolj, kot sem bil jaz kdajkoli. Osem tednov nato je prišlo osem Baltijcev po ledeniku Biafo

RIBE, OVCE, KRAVE IN VSE DRUGO...

NADA KOSTANJEVIC

Kot ponavadi mi moj planinski tempo ni diktiralo ne vreme ne kmečka opravila, ne »financminister« ne zdravje ne zreła leta, temveč zopet moja Liska in njene materinske skrbi. Spet se je pripravljala h telitvi, pa je, po veterinarjevem mnenju, bila za te vrste šport že zdavnaj prestara. Strogo mi je naročil, da moram podnevi in ponoči strogo nadzorovati potek te zadeve, sicer...

Ubogala sem ga, čeprav »nočne vaje« niso nič prijetna reč. Na sejah upravnega odbora sem zehala tako na široko, kot bi hotela požreti ves upravni odbor z bradatim predsednikom vred.

Pripravljali smo desetletnico Furlanove poti na Gradiško tufo. Ali veste, kje je to? Lepo je opisana v PV 1969, tudi fotografijo in smeri lahko vidite. Po asfaltni poti nad slovito vipavsko kletjo skozi Gradišče, kjer je doma trta in zgodnje sadje, pridete do nizkega grmičevja, do ravninice, kjer je spominska plošča Fricu Furlanu, vipavske-mu rojaku, ki se je v teh skalah ponesrečil. V njegov spomin in za varnost planincev smo tod speljali zavarovano in navadno pot, ki vas popelje iz lepe doline skozi skale v srce mogočnega Nanosa.

Lucijan je izdelal za proslavo desetletnice vabila, jaz sem jih med »nočnimi vajami« odpravljala, mulci so jih bližnjim članom raznosili na vse mile viže, posveti med člani in odborniki so se vrstili. In ko sem nekaj dni pred proslavo zopet sredi noči kolovratila proti hlevu, sem že od daleč zaslišala top udarec in mukanje. Stekla sem v hlev — in zagledala za kravo postavno teličko.

Glasno sem vzkliknila, tako glasno, da so se sosedje zbrali kljub nerodni uri in klicalii drug drugega k čudežu — da je stara in bolna krava telila kar sama!

»Kako ji bo ime?« Težak vonj cvetoče lipe je skozi odprta vrata priplaval v hlev. »Lipa naj bo!«

In lotila sem se z odborom vred priprav za proslavo. Šola se je ravnokar končala, mulce je bilo treba loviti za program. Gradiška mladina je pripravila čudovit kres na začetku Furlanove poti — in ko smo se 30. 6. zvečer tam začeli zbirati — se je ulil čudovit dež — pa še bliskati in grmeti je začelo. Bilo nas pa je z vseh vetrov. Prišla je Furlanova vdova, prišel profesor Črnilogar, pobudnik te poti, prišel požrtvovalni Ciril Zupanc — vsi oboroženi z dežniki! Kres so znajdljivi mladinci pretvorili v indijanski vlgvam, za vse ljube goste pa pri najboljši volji ni bilo prostora. Program smo pač preselili v grmovje. Tam je zbor pod dežniki odpel nekaj lepih melodij, Cveto je recitiral svoje pesmi (kdo bi si mislil, da mu tako gladko teče stih?), profesor Črnilogar je obudil spomine na preteklost, Ciril je povedal nekaj veselih, pa še Vojkovo pesem nam je

v naš glavni tabor: ti so — kakor Taki jajca — z enakim občutkom in popolno previdnostjo — prenesli mene po prav tako neusmiljeno razdrapanem svetu in to tako, da mojih zlomljenih nog ni prav nič stresalo ali kakorkoli vznemirjalo. Kako neki so to mogli?

Junija 1977 smo prišli »fit« in polni optimizma v Baltistan, da zlezemo na Ogre. Ogre je najvišji vrh v krajini Biafo, ki je del Karakoruma, Evropejci so ga odkrili 1861 (Godwin Austen), l. 1892 je prišel Conway raziskovat ledenika Biafo in Hispar in dal vrhu ime. Po l. 1930 je Eric Shipton s prijatelji temeljito raziskal to področje. Odkril je pravo ime gore — Baintha Brakk — vendar se med alpinisti ni uveljavilo.

Šest let pred Scottom (1971) so bile tu dve angleški in dve japonski ekspediciji. Ekspedicije so pregnali plazovi, strme stene in grozoviti viharji. Prišli so do 6550 m. L. 1976 so Japonci poskusili jugozahodno steno, pa so sestopili, ko so videli, da je nad njimi še 300 m strmega granita, ledene stene z velikimi opastmi in še 250 m visoka vršna strma stena s kupolo. V manjšem merilu se taki problemi dobe tudi v Alpah, toda v višini 7300 m je plezanje v takih razmerah dirka v telesni in duhovni — razpad.

Leta 1975 sva s Clivom Rowlandom raziskovala južno stran gore. Prišla sva na ledenik Uzun-Blakk (4880 m). Tu sva se ustavila, vdrta v mokri sneg in brez besed zrla v 2440 m visoko skalnato gmoto, izpresekano s snežnimi zaporami in strmimi ledenimi stenami. Od tu Ogre ni ravno lepa gora: zgruznjen čepi tam s svojimi tremi nizkimi stožci, ki spominjajo na bradavice. Srednji je najvišji, vsi skupaj tvorijo vrh. Kljub temu je nekam eleganten — južni steber je podoben 900 metrov visokemu ladijskemu nosu. Že me je mikalo, da bi ga plezal, tedaj pa je Clive Rowland začel peti slavo jugozahodni steni. Ekspedicijo v jugozahodni steni je sestavljalo 6 mož: Paul (»Tut«) Braithwaite naj bi z menoj poskusil južni steber, drugi štirje pa bi šli v jugozahodno steno. Ekspedicij-

povedal. Očitno pa tam zgoraj niso imeli usmiljenja z nami, tako temeljito so nas okopali, da nam ni preostalo drugega, kot da proslavo nadaljujemo pri slovitih vipavski »Krhnečki«. Deklice so prelepo pele ob spremljavi kitare, Cveto pa je izbral še šop drugih pesmi, eno lepšo od druge!

Torej, Lisko smo srečno »dali skozi«, proslavo tudi. Sedaj je treba urediti še Krn. Ja, tja smo se namenili, Miro in jaz sva si pravično razdelila udeležence, on bo pogumnejše peljal v Drežnice in od tam čez jezero v Lepeno. Mi, počasneji pa jim pojdemo do jezera naproti. Ne vem, zakaj je Krn tako znamenit, da prav vsi z nami rinejo tja. Imela sem avtobus nabit do zadnjega kotička, z nič kaj preveč suhimi ljudmi. Znosila sem seboj zdoma vse razpoložljive rezervne sedeže. Kako bo to šlo? In kdo nas bo peljal?

Ob štirih smo odrinili. Bilo nas je precej, pa še smo jih nakladali, v Logu, v Ajdovščini, na Cesti, in celo v Solkanu. Mario, šofer, je vzel seboj svojo ženo, obljubil nam pa je, da bomo v Bovcu dobili še šefinjo Avtoprometa Pavlo z vso družino vred. Nihče v njeni družini ni posebno ploščnat. Se bomo že kako spravili pod streho...

Kaj posebnega od Drežnice nismo doživeli — če odmislimo vzpon po onih slovitih ridah. Mario nam je kazal drežniško cerkev, ki je čudovita, le za konico zvonika je zmanjkalo denarja. Namesto nje ima neko čudno ravno skrpucalo. V Drežnici je bilo treba ločiti kozličke od ovc — kar ni šlo brez bolečin. Vsa mularija je hotela čez Krn, čeprav jih je nekaj bilo celo v copatah. Zadevo smo rešili sila preprosto. Odprli smo le ena vrata pri avtobusu. Miro je stal pri njih in vsakogar pregledal. Če ni bil v redu opravljen, ga je potisnil nazaj. Pomahali smo jim v slovo in izginili so v megli. V megli. Dan je začel bolj žaltaivo. Gore so se nam skrivale. Mario je teden dni pred tem vozil lovce v Drežnico. Prevzeli nam je, kako zanimivi kraji so tod. »In veste, z ženo imava opremo seboj. Z vami pojdemo do Krnskega jezera«. Tudi kobariška kava je kar dobra. In če je Drejčje zamenjal Gregorčiča s Prešernom — mu ne zamerimo, saj smo v tej zgodnji uri vsi malo zaspani.

»Pohitimo v Bovec« nam svetuje šofer. Res smo kmalu tam, Pavla, s svojo družinico nas že pričakuje. Kaj posebno razočarana ni, saj nas je v avtobusu malo, ko smo se razdelili na »krnsko« in »jezersko« stranko. Pristrčno se pozdravimo, jaz pa raje modro molčim o številu »krnarjev«. Da smo zgrešili pot v Lepeno, je jasno. Saj tista zanikrna sipina, s katero se začne — sploh ni poti podobna. Vrnemo se, sipino prekolnemo in prevozimo, cesta postane bolj uporabna, in kmalu smo v Domu Klementa Juga. Tu je le kratka pavza. »Žalujoče ostale«, ki do jezera ne bi prisopihali, izročim bratoma — Janezu Zavarovalnici, ki ga že poznate in dobremu Drejčku, ki je ves vesel, da ima enkrat komando nad živimi. Ta dobri človek je neuradni mrliški oglednik, ki mu bomo, ko prenehamo dihati, vsi prišli v roke. To neljubo opravilo opravlja ta človek kar se da pomirljivo in dostojno — in je zato med vaščani zelo priljubljen.

Počasi lezemo skozi gozd. Samopostrežba z jagodami je kar na zadovoljivi ravni.

skega vodje, hvala bogu, nismo imeli. Saj bi bilo smešno, saj smo bili vsi enako izkušeni in smo se zlahka sporazumeli za odločitve. Nekateri med nami še niso bili na ekspediciji brez vodnika. Malo jih je seveda vznemirjalo, če so se morali izkazati, medtem ko je bilo nekdanjim vodjem kar všeč, ker jih ni pritiskala odgovornost. Zdelo se je, kot da ni organizacije, vendar smo načrtovano smer natanko pripravili. Te načrte je na začetku južnega stebra razbil zajeten kamen, ki je padel na Tutovo (vzdevek Paula Braithwaita) nogo. Čakali smo 14 dni — zelo je krvavel — pa še ni bil za plezanje. S težavo smo se pripravili, da brez njega zapustimo vnožje stebra (5700 m). Dve leti je strastno sanjaril o tem vzponu, zdaj je moral ostati v dnu. Tako čakanje je za takó delavnega in vnetega človeka gotovo najbolj neusmiljeno zapravljeni čas.

Jugozahodno steno so medtem Chris, Nick, Clive in Mo že načeli. Po ledenem rebu naj bi prišli na Zahodno sedlo. Opremili so nekaj odstavkov z vrvmi in se utaborili v višini 5180 m. Potem sta Chris in Nick plezala proti vrhu s hrano za pet dni. Clive pa je sestopil, ker je hotel raziskati še pot po zahodnem steburu, prav tako Mo, ki je menil, da imata premalo živeža in aklimatizacije. Nick in Chris sta z Westcola zavila v južno steno in prišla nad Južni steber. Tu so l. 1976 že hodili Japonci. Po štirih dneh sta sestopila, vrha nista mogla doseči. 250 m višine je bilo preveč: imela sta malo brašna, premalo plezalske opreme, dajala jih je višinska bolezen. Sestopala sta v bazo, pri tem pa srečala na Zahodnem sedlu Mo, Cliva, Tuta in mene, ki smo hoteli poskusiti zahodni greben. Ta se začenja z 800 m visokim skalnatim stebrom. V Chrisu se je ob tem spet vnela želja po vrhu. Pregovoril nas je, da gremo v bazo, se odpočijemo in dopolnimo živež. Nekaj dni nato — 6. julija — smo šli Mo, Clive in jaz nazaj na Zahodno sedlo in stopili na ozko ramo 300 m višje in natanko 300 m pod stebrom. Tu smo uredili tabor. Tut in Nick — tega tistikrat nismo vedeli — sta se odločila, da se poskusa ne bosta

Oblaki so nam pustili nekaj razgleda na okoliške hribe — videli smo škodo, ki so jo pozimi tod naredili plazovi. Stebri in ostanki tovornih žičnic iz prve vojne...

Marica je doma z Nanosa, Margonova. Na Slap se je poročila, že več let je vdova. Le delo je poznala do sedaj. Darinka, šolska kuharica, tudi Slapenka, jo je pripravila, da je šla z nami. Korajžno gazimo strmo pot. Menimo se o otrocih, živini, možeh, poljih... potem pa pridemo na prvo svetovno vojno. Maričin stric se je tod vojskoval, Darinkin tudi. Da, tudi moj stric, materin brat. Še ne dvajsetletnega ga je Avstrija mobilizirala, poslala dečka iz ravne Slavonije v to gorovje za dve leti... Nikdar nam ni rad pravil o Krnu. Preveč grenko je bilo zanj. Po demobilizaciji je živel še celih šestdeset let, pravzaprav bolehal. Ko sem o tem spraševala mater ali babico, so mi odgovorile le z verzi Dragutina Domjaniča:

S te hiže mnog fant bil je dober vojak
Za tujca vojeval, za nj krvcu preleval
Za hvalu su rekli mu — da je bedak! (Domjanič: Vu plavem trnaci)

Kdaj smo le prišle do prevala? Le kje so se vzele te krasne rože? Ne, Nada, nikar se ne bojte, brale jih ne bomo, saj vemo, da so zaščitene. Le čudno se nam zdi, da tu zgoraj rasejo ravno take, kot jih me gojimo na vrtovih. Tej pravimo frajlica, oni ostrožnica... glejte to lepo, mehko travico! Glejte ta nežni macesen! Kaj pa je to tramovje, zloženo in pokrito? Res, tu bodo gradili prizadevni Goričani kočo. Mora imeti lego, ki ni plazovita. Tod pa je kažipot za na Komno. Le dve uri je do tja! Oh, če ne bi bilo treba domov! Kar na Komno bi lezle počasi po teh meliščih, travico in kamenje bi gledale, čakale, da se megle razpadijo, izpostavljale obraze planinskem soncu in svežem vetru, ko nas v dolini tako žge po senožetih...

O ti lepo jezero, ti biser sredi snežnih in skalnatih gora! Kakšni čudni valovi so to? Ne, niso valovi! Celi grozdi rib skačejo za drobtinami kruha, ki jih mečemo! Zelo družabne so te krnske ribice. Ko zaslutijo človeka, takoj skličejo občni zbor ob jezerskih bregovih. Naravnih sovražnikov tod nimajo, ribičev tu tudi ni. Sonce, žene, sonce! Janko Kovač nas kliče! Pojdimo še na ono stran jezera! Tam so ovčice! Stopamo ob bistri vodi — v katero je žal tudi sem ter tja zašel kak kos embalaze. Ne moremo razumeti: Ovcam ni sočna trava na oni strani nič vseč. Raje grizljajo redko zelenje med skalovjem. Pokazale pa so čudno družabnost in še bolj čudno raso in narodnostno nestrpnost. Res? Poslušajte! Najprej so prišle naproti le bele ovce. Črnih nismo mogli priklicati na noben način. Jedle so, kar smo jim ponudili, predrzno začele stikati po naših nahrbtnikih. Dokler sta se z njimi menili Marica in Darinka po slovensko, je še šlo. Ko sem pa te beštije po hrvaško opomnila, da nimajo kaj iskati po moji bisagi, da jim bom že dala kruha, so bile užaljene. Kot na komando so odšle proti jezeru. Tudi Italijanko, ki je po naključju bila tam, niso hotele razumeti. Čudna živina! Poskušale smo srečo zopet pri črnih ovcah. Te pa z belimi ljudmi niso hotele imeti opravka.

udeležila. Tutova noga se ni popravila, Nick pa še ni prišel k sebi. Zato je Chris štartal sam, ker je vedel, da ga čakamo pod stebrom.« (Neverjetna aktivnost, bi lahko rekli, pa še v neznanem svetu!)

»Dotlej naše plezanje ni bilo posebno vznemirljivo,« nadaljuje s pripovedjo o tej »kalvariji« Doug Scott. »Pravzaprav je bilo doslej eno samo ‚zatiranje‘. Prišel sem v to divjino z upanjem, da bo to ‚zares‘ dogodivščina — totalna avantura: naveza v dvoje, nobenih pritrjenih vrvi itd. Doslej nisem mnogo naredil, le ‚žimaril‘ sem pridno, torej dolgočasna, naporna privajenost, nič drugega. Snežne vihre in strupen mraz — tudi to ni bilo nič novega. Pol ure nato sem pri odprtem šotoru srebal čaj in gledal sončni zahod. Tedaj mi je postalo jasno: Tu na višini 6700 bi kar ostal: Sonce, srebrne meglice nad Snow Lake, za njim ledenik Hispar, rajde vrhov, bogate kontrastne silhuete, ki tonejo v različni sončni luči. Tam, 250 km od mene loví zadnji sij sonca mogočni Nanga Parbat, vse drugo je že v temi, mi pa mirni, tihi v toplih spalnih vrečah. Jutri, ja, jutri se bomo zagrizli v granitno steno.

Naslednja dva dneva smo se ubadali s 300 m visokim stebrom, v višini 6800 m. Eno samo mikavno plezanje, v odprti steni in po počeh. V smer smo pripeli 140 m vrvi. 11. julija smo v štirih drugič plezali 300 m stebra in nato dosegli višino ca. 7000 m in tu izkopalí snežno votlino natanko pod zadnjo pečjo v zahodnem vrhu.

Naslednji dan sta prevzela vodstvo Mo in Clive in zmogla led z nagibom 65°, poprhan s pršičem, da je bilo še težje.

Nato sta splezala še strm ozebnik in prišla na greben zahodnega vrha. Dan se je nagnil, ko smo prišli pod vezni greben med obema vrhoma in tu izkopalí snežno zavetje. Snega je bilo tu veliko na strmlem ledu (50° do 55°), morali smo biti previdni. Ves čas nas je kljuvala misel: Kaj če se sneg pod nami premakne? No, pa se ni.

Da nimajo tu gor kake zamorce za pastirje? Kdo ve? Videli nismo nikogar. Pa se iz megle pokažejo že naši prvi »krnarji«! Pa so imeli smolo, meglo in sodro. Miro se gre fotografa. Hoče slikati ribe v jezeru. Počne neke čudne akrobacije nad vodo, opleta z aparatom, in le izredni Metodovi prisebnosti se ima za zahvaliti, da ni z aparatom vred štrbunknil v vodo za hrano tem visokogorskim prebivalkam. Od Mangrta je votlo zagrmelo. Hitimo, hitimo. Dežnike imamo vsi s seboj — Kakor pravi srbska zbadljivka:

»Mila majko, kupi mi ambrelu, da ne hodam po planini bosa!« Smo že globoko dol v gozdu, ko se ulije ploha. Pa že pri domu smo, ko se zopet pokaže sonce. Seveda bomo tudi mi šli k Šumiku! K Šumiku? Le od daleč ga gledamo, pot k njemu hrani ogromno snežišče. Meni je malo »žmehko« pri srcu. Le kaj poreče Avtoprometova Pavla, ko bo sedaj videla, da nas je dejansko osem več, kot nas bi smelo biti?

Kaj je rekla? »Nada, ali ne vidite, da se spet pripravlja k nevihti? Vzemimo no s seboj še one štiri izletnike, sicer bodo mokri kot miši, saj gredo le do Bovca!« Morda je to dobro delo pripomoglo, da smo ono divjo »sipino« pred asfaltom med gromom in bliskom še srečno prevozili. Kaj bi še človek lahko povedal? Postaja v Bovcu je bila povsem kratka. Zadosti dolga pa, da smo si ogledali v hotelu »Kanin« lepo razstavo slikarske kolonije. In kaj še? No, nič. Živi in zdravi smo se vrnili domov. Krnove višave in širjave pa avtobusna tesnoba so kar lepo uravnovesili naše značaje.

OPRIMKI IN VALOVI

BORO JEŘABEK

Prvomajski prazniki 79 so bili zanimivi. Najprej zaradi prostega tedna, kar je poprečnemu ljubitelju čistega zraka ponudilo možnost, da si izdelata soliden načrt življenja v teh dneh. Nato zaradi dejstva, da se je predpisano varčevanje z gorivom pričelo šele dan po praznikih, kar je omogočilo običajnih stodvajset na uro z jadnico za repom tudi po ne čisto zanič cesti do Plitvic. In čisto nazadnje zaradi vremena, ki je poskrbelo, da nisi utegnil pozabiti tiste vrste oblakov, ki izlijejo svojo jezo na človeški drobiž, kot se pač za predstavnike vsemogočne narave spodobi.

najprej: o p r i m k i .

Naneslo je, da smo si uredili bazo v Starigradu. Leta prihajajo, z njimi pa izginja želja po bazah v običajnem smislu. Ni lepšega od tople prhe po turi, še posebej, če si med

Ponoči smo si privoščili od vsega, kar smo imeli s seboj. In dobro smo se naspali, snežna votlina je bila zavetna, noben veter ni našel poti do nas.«

Zjutraj sta Chris in Doug zaplezala v steno, težko, delno previsno. Doug pravi: »Bila je trd oreh, nekaj časa sem si pomagal s počjo, ko pa je počji zmanjkalo, sem se moral 12 m spustiti in nato zanihati ob granitni steni. Najprej sem se zavihtel na eno, nato na drugo stran stene in povečal nihalni lok z nekakimi dolgimi skoki proti steni. Tako sem našel spet neko poč, ki si mi je zdela uporabna. Ko sem hotel namestiti razporno zagozdo, sem zdrsnil. Chris me je obdržal. S serijo novih 'galopnih' skokov sem spet 'ujel' poč, zabil klin, vpel vponko in se oddahnil šele, ko sem stopil na špriklo v pripeti lestvici. Tu se je stena skromno 'nasmehnila', splezal sem prosto kakih 5 m, od tam pa je držala čez previs uporabna poč, seveda s tehniko — zagozdami, klini, razporkami itd. Po tej poč sem plezal 50 m in dosegel rob stene. Potem smo prečili v vršni ozebnik. Za zadnjih 30 metrov stene smo porabili zadnje ure dneva. Chris je moral 'žimariti'. Ko je on stopil na vrh, je sonce že tonilo za Ogrov vrh v dolino Hunza. Ker je imel mojo kamero, sem lahko na vrhu posedel in snemal: Snow Lake in stotine zaledenelih vrhov, ne da bi mi bilo treba skrbeti, ali bo posnetek v redu ali ne.

Ker nismo imeli opreme za bivak, sva bila s Chrisom za to, da sestopimo do našega 'igluja'. Za nami je bil res dober vzpon. Strma skala in strm led! Magical — Mystery — Tour!

Sestopali smo po snegu, da bi dosegli veliko kopno skalo. Okoli nje smo napeli najlonsko zanko in moja naloga je bila, da se po vrvi spustim 45 m, obenem pa poberem lestvice, ki smo jih pustili v počji. Zato sem moral pri spuščanju zanihati daleč v levo. Prišel sem do počji, ko sem bil na spodnjem koncu dvojne vrvi. Nagnil sem se naprej, da bi zagrabil klin in obstal. Moral bi se z nogami opreti v steno, pri tem pa sem naletel

V kanjonu Zrmanje

Foto B. Jeřabek

njo bil deležen mrzle, pa če je ta sladka ali slana. In potem hladno pivo, lignji na žaru in mehka postelja! K liku alpinista tak koncept sicer ne prispeva bistveno, sicer so pa tudi otroci še premajhni za ekspedicijski način življenja.

Paklenica nas tokrat ni videla. Ni lahko pozabiti kot televizor velik kamnič, če prirjove z roba stene Aniča kuka v dno smeri, v katero vstopaš z armado začetnikov. Poročilo o šotorih v nadstropjih so še utrdila prepričanje v pravilnost naše odločitve. Inko je zato gladko omenil, da ga prvega maja in devetindvajsetega novembra Paklenica ne zanima, ko so mu hoteli prodati najnovejši vodnik. Obenem pa sem upal, da je Smerke tokrat s svojim priporočilom zadel bolje kot tedaj, ko nas je navdušil za poletne Prokletije in so fantje potem preklinjali razbeljene in poraščene stene.

na debelo požled, spodrsnil, in že sem zgrmel v temo — zgrabil pa sem še za konec vrvi. Ni mi bilo jasno, kako daleč sem od spustne zanke, in ne, kako niham sem in tja. Dokler je trajalo to nihanje, sem v strahu in grozi kričal — Mo je to najbrž slišal, bil je 600 m od snežne luknje. Zdajci pa je bilo konec padanja in ječanja — zagnalo me je v 30 m oddaljeni, nasprotni breg žlebu: Čof! Naočniki so odleteli, vsi moji členki so bili resda zrahljani; sicer pa glava, trup, stegna, kolena, vse v redu, le — oh! Oba gležnja sta počila, gorje, če sem ju le malo premaknil. Morda so šle le kite? Nisem se ustrašil, sem imel preveč opraviti: Zabil sem klin, vpel več razpork z žičnimi zankami in se nanje s svojim plezalnim pasom pripel. Medtem se je že ‚pripeljal‘ do mene Chris in veselo vzkliknil: ‚No, hopla!‘

‚Zlomil sem si desno nogo in zmečkal levi gleženj,‘ sem dejal. ‚Te bomo že prinesli na varno,‘ je mirno dejal, ‚ne boj se, kje je še smrt!‘ Prav ima Chris, sem pomislil, lahko bi bilo z menoj še huje. Počutil sem se ‚pri sebi‘, dobro sem vedel, kaj moram storiti. Odneseš sem jo res poceni, lahko bi bil imel še mnogo hujše probleme.

Sestopali smo ponoči, dokler je šlo. Chris se je spustil po vrvi na skalno ploščo in ko sem po vrvi prišel do njega, sem težo svojega telesa postavil prvič na noge. Obe sta mi klecnili, v desni pa je strašno zaškripalo. Zdrknil sem na kolena, golen pa se mi je zasukala nazaj. A tako to gre, sem pomislil. In tako je res šlo sedem dni. Pomagali so mi Chris, Clive in Mo.

Potem smo bivakirali. Vsake pol ure smo si drug drugemu masirali noge. To smo se pred dvema letoma naučili na Everestu. Jaz sem ječal, stokal in klel skoro vso noč. Zeblo me je in bal sem se, da bi mi notranje krvavitve utegnile zajeziti kri, ki bi morala priti do prstov na nogi. Zato sem zgrabil Chrisove prste in jih divje drgnil v upanju,

Cesta, ki nas vodi v divjino vzhodnega Velebita, je presenetljivo solidna. V blagih zavojih drvimmo proti čudoviti kapelici Sv. Rok. Neverjetno velika zelenja je, počitek za oči, sredi poletja mora biti to le požgana puščava. Človek ima skorajda slabo vest, ko z brnenjem motorja moti veličasten mir, ki je tukaj vladar. Redki tropi ovac in sramežljive pastirice so edino gibanje v njegovem kraljestvu.

Ugibamo, ali so ruševine v okolici kapele kdaj bile samostan in kdo ga je porušil. Na Tulove grede se od tu izredno lepo vidi. Preseneča lepo zaokrožena kompozicija tristometrskih stene. Čeprav še nismo čisto pod njo, že daje čutiti trdnost in obljublja uživaško plezanje v svojih stebrih.

Še nekaj zavojev in že opremo iz avtomobila zmečemo naravnost na prostor, kjer na trati, kakršne nima verjetno niti najbolj zagret vrtičkar, postavimo šotor. Izvir vode je petdeset metrov proč, do stene pa morda niti deset minut. In predvsem mir, le trije razposajeni norci ga kalijo in drug drugega prepričujejo, da verjetno le še niso v raju. V južni zid Tulovi gred smo zaplezali s tako ihto, da smo šele proti sredini pričeli opažati, kako sta vrvi ostali v nahrbtnikih. Po tistem »o biku in štriku« smo se odločili, da naj za danes tam kar ostaneta. Plezanje tretje stopnje, čudoviti prehodi, le tu in tam grmič, če bi želel zmigati oprimek, bi moral premakniti vso goro. Pa tolmunčki hladne vode. Ko se je globine nabralo že za kakih dvesto metrov, nas je od grebena ločil še sistem plati, od plohe pa še pol sonca. Niti opazili nismo, kdaj in odkod so se nabrali nevihtni oblaki. Toda sedaj je plezanje zahtevalo že koncentracijo. Štirideset metrov strmih plati, le tu in tam drobčen oprimek, sicer pa napredovanje le s trenjem dlani in podplatov. Vrvi pa lepo na varnem v nahrbtnikih. No, kar se plezanja tiče, se je vse srečno končalo, vreme pa še zdaleč ni reklo zadnje besede. V zaletu smo preplezali še krajšo smer v severni gmoči in se spustili v tabor. Na vrhu Tulovih gred smo bili 1127 metrov visoko, nedaleč od morja, ki ga je že zalival dež.

Ponoči smo ugotavljali, da smo se verjetno preveč veselili vsega. Inkova pamirka se je spet odlična izkazala, verjetno redkokateri šotor zdrži tak celonočni naliv, saj smo notri plavali le v zgoščeni vlagi, ali kot je Inko ugotovil, kot »čufte v vlastitom soku«. Zjutraj smo med prvi snežinkami z opremo spravili v lado še kakih deset kil vode in se »spustili v bazo«. Po dveh dneh nas je zalivana stena sicer spet gledala v svojem vznožju, vendar pa kot poprečno osveščeni ljudje nismo mogli ugotoviti drugega, kot da bodo zamišljene nove smeri morale še malce počakati, vsaj do jeseni.

nato: v a l o v i

Zrmanja nas je s svojim zelenim in mirnim tokom, vklenjenim v dno sto in več metrov globokega kanjona, mamila že dolgo. Krušljive rdeče stene le tu in tam odkrijejo očem svojo varovanko, če sediš v avtomobilu, ki te pelje od morja proti Obrovcu. Vsakikrat na poti z obmorskega plezanja ali s poletnega kopanja smo prisegli, da ob prvi priložnosti reko spoznamo od blizu. Tako je projekt tudi prišel v letošnji prvomajski načrt. Čolne smo splovili še isti dan, ko smo se spustili z Velebita. Vremenska napoved za naslednji dan je spet obetala dež v popoldanskem času, zato smo nameravali izkoristiti

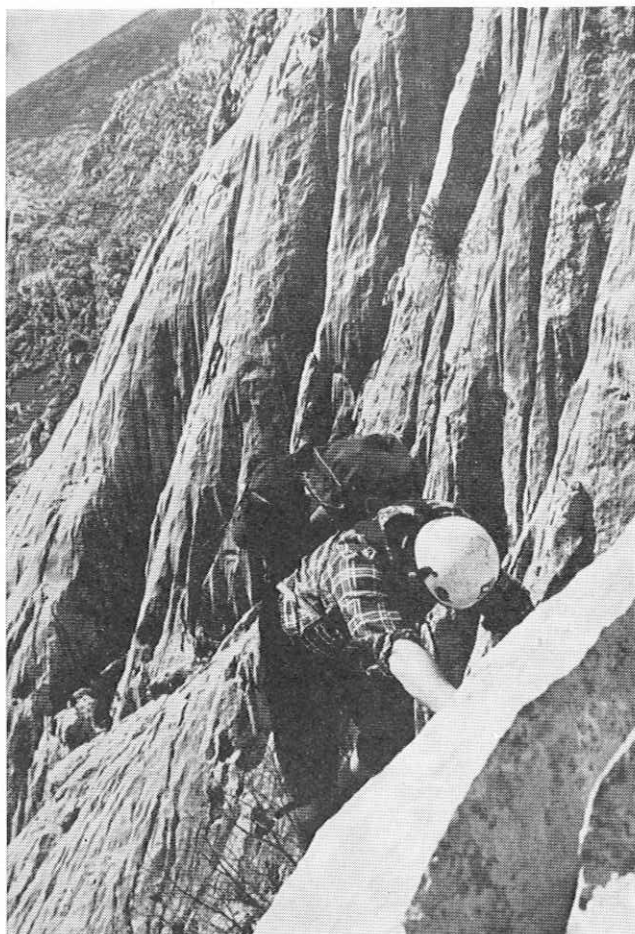
da bo namig razumel. Res mi jih je začel obravnavati z obzirnim pritiskom.

Ob 5.30 smo se začeli spet spuščati v zasneženo krnico jugovzhodne stene. Naslednjo noč smo prebili v snežni luknji. Tu smo pojedli vse, kar smo še imeli, ostala nam je le juha in čaj.

Naslednje jutro smo iz 'igluja' videli, da zunaj rohni snežna vihra. Morali smo na vsak način priti v bazo že zaradi hrane, priti pa tudi nekaj niže, da bi ne trpeli zaradi pomanjkanja kisika. Ampak — prej smo morali 90 m navzgor, da bi prišli na zahodni vrh. Mo in Clive sta poskusila, pa sta se po eni uri vrnila v toplo snežno luknjo. Snežilo je, pometal je tak vihar, da je jemal vid. O plezanju ni bilo govora.

»Naslednji dan — 15. julija — se je malo uneslo, le snežilo je močno. Clive je vodil — po globokem pršiču z nagibom 60°. Mo je šel za Clivom, za njim Chris, zadnji sem bil jaz. Ves dan smo hodili, da smo prišli čez zahodni vrh, se po vrveh spustili po drugi strani in prečili strmi led do luknje, v kateri smo bili 11. julija. Vreme je bilo strašno: hud mraz, vihar. V tisti snežni špilji je veter naphal mnogo snega, noč nas je prehitela, premalo smo špiljo skidali. Bila je najslabša noč od vseh: Nič nismo imeli hrane, bili smo premočeni v višini 7000 m, in še jaz zraven, ki sem bil povsod za zavoro, pa še 300-metrski steber, ki nas je še čakal. Zame je bilo jasno,« pravi Scott, »da se moram koncentrirati na vsak dan posebej, sicer pri tem ne smem pozabljati na celotno nalogo, vendar ne misliti danes, kako bo jutri.«

»Drugo jutro je Mo oznanil, da je vihar še hujši. Šel je prvi, za njim Clive, nato jaz, za menoj Chris, hoteli smo priti do šotorov, tam smo pustili funt sladkorja — že dva dni ga nismo imeli. Sladkor je imel največjo veljavo. Med votlino in šotori ni bilo nobenega pravega počivališča, morali smo ga narediti. Sestop je bil zame prava mora. Čim sem stopil na raven svet, je bilo kobacanje prava muka, nogam je bil napoti vsak kamenček.

Plezanje v trdni skali

Foto B. Jeřabek

Le po strmem mi je šlo, ker je Mo vrv pritrdil, jaz pa sem se podričal. Tako je šlo vseskozi po 300 metrov visokem steburu. Chris se je na tej poti enkrat spustil po eni vrvi. K sreči je Clive drugo pritrdil na skalo. Chris je padel samo pol metra pa si je pri tem zlomil dve rebri in si težko ranil roko. Ker se je vedno bolj mračilo, je moral naprej. Imel je bolečine tudi v prsnem košu. Bili smo zelo bedna, revna skupinica, ko smo prišli do šotorov. Mo je bil prvi in jih je moral najti — oba šotora sta bila namreč meter globoko pod snegom.

Drugi smo bili veseli, da smo se bridkemu vetru skrili v spalne vreče. Prsti na rokah in nogah so bili pomrznjeni. Upali pa smo, da bo viharja enkrat le konec.«

»Chris je skupil prehlad, kašljal je, govoril je le šepetaje, pri vsakem kašljanju pa ga je zabolelo v prsih. Zjutraj je izjavil, da mora naprej, da ima skoraj gotovo pljučni edem. Verjetno je bila lahka pljučnica, tako vreme pa je bilo slabo zdravilo. Mi trije nismo bili za to, da bi šli v tako vreme. Mo že en teden ni več čutil prstov na nogah, Clivovi členki so bili že neobčutljivi. Čeprav že četrti dan nismo nič jedli, smo bili za to, da počakamo še en dan. Zdaj smo imeli nekaj sladkorja in smo upali, da se nam bo energija povrnila.«

»Drugo jutro smo se spustili na Zahodno sedlo. Jaz sem se zdaj že kar navadil hoditi po vseh štirih. V globokem snegu je to celo bolje. Nekaj časa sem celo gazil naprej. V enem od naših taborov smo našli nekaj kuhanega riža, pomešanega s tobačnim pepelom, nekaj gramov mleka v prahu in tri zavojčke sadnih rezin, pa dva zavojčka bonbonov. Razdelili smo to, ko sta nas dohitela Clive in Chris. Vsaka sekunda je terjala od nas železno voljo.« Doug je imel od časa do časa privide, ki so mu dobro deli — se je vsaj za hip odmaknil od surovega boja za življenje.

dopoldanske ure. Po izdelavi plovnega načrta smo seveda morali preveriti še plovila. Devetnajst morskih milj v eno smer ni dovoljevalo improvizacij. Najbolj zoprna zadeva bi utegnil biti veter. Napovedan je sicer bil komaj kak beaufort, vendar pa mirno morje za nekaj stotonsko ladjo ni mirno za štirimeterski čoln.

Kljub samo po sebi umevni jutranji zamudi smo z vsem potrebnim optimizmom zarezali brazdo v rahlo nakodrano gladino. Gumenjak z dvanajstkonjskim ruskim motorjem (Inko si bo še rusko krsto nabavil) je nosil Inka in Fenstra, moja jadrnica pa je s Tomosovo štirko komaj sopihala z njima. Pet morskih milj do ožine pri Maslenici ali natančneje Nvskega ždrila je minilo v prijetni plovbi, prav tako nadaljnje tri skozi ožino in štiri prek Novigradskega morja. Kanjona Velike in Male Paklenice, nato pa še zasneženi vrhovi Velebita so izginili z vidika po dobrih dveh urah, po naslednji uri pa smo že zapluli v ustje Zrmanje.

Voda hitro izgublja okus po soli. Idiliko plovbe moti le enakomerno brnenje motorja, ki pod največjo obremenitvijo pridno potiska barko že polne tri ure. S poželenjem gledam na zvita jadra in sanjarim o vetru, ki bi omogočil vsaj približno enako hitrost. Brez nadležnega brnenja in tresljajev, le napeta jadra in šum vode ob premcu. V splošnem je to tisto, zaradi česar sem se odločil najprej za jadrnico, kanu pa pustil za naslednjo petletko. Seveda pa ostane le pri željah. V nadomestilo se napajam z lepoto kanjona, saj zato smo pravzaprav tukaj. Srečen sem, da smo sredi »civiliziranega« sveta spet enkrat odkrili košček popolne divjine. Edina znamenja dela človeških rok so črni in rdeči piloti, ki nas vodijo med plitvinami in čermi. Tu in tam spretna ovca res ne vem kaj išče v strmih in krušljivih stenah. Te svoj rdeči drobir stresajo naravnost v vodo.

Ocenjujem, da ostaja do Obrovca, ki je naš cilj (ne nazadnje tudi zavoljo bencinske črpalke), še kakšna milja, ko motor naenkrat divje zabrni, čoln pa se ustavi. Diagnoza: polomljena varovalka vijaka. Še isti trenutek, ko se čudim, da pravzaprav nisem čutil, da bi kam udaril, se že preklinjam, da sem doma pozabil orodje za motor. Tam so tudi rezervne varovalke. Pa vse drugo imam s seboj, toliko da nisem vzel še brivskega aparata! Obvisim na pilotu sredi reke kot riba na trnku. Optimizem in zaupanje v srečo, ki me je še vedno spravila iz kočljivih položajev, me ne zapuščata. Ko bašem pipo, skušam priklicati prijatelja, ki sta že kakega pol kilometra naprej. Končno se obrneta. Medtem me nekdo z roba stene bombardira s kamenjem. Od kod le ve, da ljubim padajoče kamenje? Verjetno je kak radovednež, pri tem pa tako neroden, da mu lete skale izpod nog. Opazujem ga skozi daljnogled, pri čemer se spomnim nekega ameriškega filma, v katerem so se štiri fantje s kanuji spustili po divji reki. Tudi tiste so spremljali čudni ljudje po robovih kanjona... Hočem zavpiti, pe se spomnim, da bi dobri človek v odgovor utegnil pričeti meriti name. Pri ljudeh nikoli ne več...

Na srečo »dobrotnik« kmalu izgine. Prijatelja sta že tudi pri meni, ruske varovalke pa seveda niso primerne za T4. Komaj si prižgem pipo, se po reki navzdol pripelje moja stara znanka sreča, tokrat kar v trojni izdaji. Najprej: trije prijazni fantje iz Obrovca

Chris je zelo zaostajal, kašljal je, z njegovimi pljuči res ni bilo vse v redu. To se je videlo po izmečku. Ko sta on in Mo prišla do gornje baze, je bilo jutro. Clive in Doug sta prišla štiri ure za njima. Pritrjene vrvi za Douga niso bile problem. 750 m v 4 urah. Po mehkem snegu se je plazil razmeroma lahko, ko pa je bilo snega malo, je bilo zanj hudo. Končno so odkrili, da gornje baze pravzaprav ni več. Ali jo je odpihal vihar ali pa sta Nick in Tut poskrbela zanjo. In so šli naprej v spodnjo bazo. To je bilo najtežje — 8 km daleč od spodnje pritrjene vrvi, poldrug kilometer mehkega snega, 4 km ledu, poldrug km spet po moreni. »20. julija ob 22.30 sem se plazil čez zadnjo moreno. Noge so mi močno otekle, ker sem se nešteto krat močno udaril. Ustavil sem se, da si jih ogledam. Ustrašil sem se, ko sem videl, da sem na kolenih zbrusil štiri blagove, kolena pa so bila brezčutna, krvava in zatekla.«

Preplazil je še eno moreno in prišel na kraj, kjer je stal bazni tabor. Zdaj gre ta grozovita zgodba po vsem svetu.

T. O.

PROSTO PLEZANJE NEKDAJ IN DANES

Kaže, da zgodovina ni učiteljica ali bolje, nekateri ne hodijo radi k njej v šolo v želji, da se je z njimi svet začel. Marsikateri veseli krik in vik pri izstopu iz te ali one težke smeri to dokazuje, češ, odkrili smo »nov svet«, preplezali smo to in to smer »prosto«, to je brez klinov in drugih tehničnih pripomočkov. Ni čuda, da se danes vnamajo debate o tem. Pit Schubert je opozoril na plezalska dogajanja v spodnjesaškem plezalnem vrtcu, kjer so že 1967 začeli plezati »prosto«. Tam je stotero smeri in le malo jih je ostalo brez ponosnega atributa: Preplezana prosto, plezal ta in ta, tega in tega dne. To

Sveti Rok,
Tulove grede
Foto B. Jeřabek

so se po naključju namenili na krajši izlet, nato: imajo Tomosov motor, ki je sicer osemnajstka, zato pa je tu še tretja izdaja: v trgovini so se zmotili in jim prodali premajhno varovalko, se pravi za T4. Čez pol ure že natakamo gorivo v Obrovcu. Sreča me pa res nikoli ne pusti na cedilu.

Pot nazaj je poglavje zase. Pričel je pihati južni veter, ki nam že po Zrmanji tira valove v premec. Pa še nevihtni oblaki, bliski in ploha. Sedaj postaja šele zanimivo. Strah me je le nove okvare. Ponovni lom varovalke bi nam skuhal godljo. Skrbno sledim pilotom, ki me pa zavedejo. Dno reke se očitno s časom spreminja. Gumenjak mi je tokrat za krmo. Ker ima moj čoln primernejšo obliko, delam brazdo skozi valove za prijatelja. Skozi dež in piš vetra zaslišim kričanje. Bliskovito reagiram. Zašel sem v plitvino, o čemer priča rjava sled, ki jo v blatu dela vijak. Ko sem bil zunaj, mi je šele postalo vroče.

Plovem dalje. Izhod v Novigradsko morje se že peni. Držimo se obale kolikor je to sploh mogoče. Tu in tam tudi kak metrski val, ki ga je treba premagati s posebno tehniko: v trenutku vzeti plin motorju in se prekobaliti poševno čez. Če me zajame z boka, me utegne prevrniti, če ga vzamem s premcem, me zalije. Prevrniti se v teh razmerah bi

misel, »free climbing«, so že l. 1968 prenesli severnonemški alpinisti v Alpe: R. Goedeke in W. Rien sta tisto leto prva prosto preplezala jugozahodno steno Pala-Tissi. Goedeke je na ta način preplezal vrsto smeri. Seveda marsikomu to ni bilo všeč. Spigolo Giallo (raz), Comicijevo smer v Punta Frida, Cassinovo smer v Picollissimi, Dülferjevo v zahodni steni Velike Cine, vse to je Goedeke splezal prosto že l. 1971. L. 1974 sta Grim in Weninger prosto splezala smer Ratti—Panzeri v Torre Venezia, Weninger sam l. 1975 Stegerjevo smer v vzhodni Rosengartenspitze, F. Annighöfer 1978 Schoberjevo smer v stolpu Sella in Vinatzerjevo zajedo v Piz Ciavazes.

Schubertova skromna pripomba: Ali ne bi bilo prav, da se saškimi plezalcem prizna vsaj majhen delež pri tem, kar danes postaja visoka »moda«?

R. Goedeke je že l. 1972 napisal članek »Samoprevara ekstremistov«, izšel pa je v »Der Bergsteiger« leta 1977.

V tem smislu je že stekla debata o uporabi magnezije, češ da naj se tudi to sredstvo prišteje med »madeže«: Čemu z magnezijo dosegati sedmo in osmo stopnjo? Če ne gre brez nje, potem pač ne gre. Belo »popacane« ekstremne smeri so že s stališča varstva narave obsodbe vredne.

T. O.

ŠE O AMERIŠKI ŽENSKI EKSPEDICIJI NA ANNAPURNO

O tej ekspediciji smo že poročali, bila je uspešna, a obenem nesrečna. 17. okt. 1978 se je namreč smrtno ponesrečila članica druge vršne naveze pod taborom V Alison Chadwick Onyskiewicz. Z njo je tam našla smrt tudi 46-letna Vera Watson. Onyskiewiczova se je rodila l. 1942, po gimnaziji študirala grafiko — najprej v Londonu (Slade

bilo usodno, pa tudi slana in mrzla prha ni prijetna zadeva. Kljub vsemu me sladka voda pere od zgoraj, slana pa čez robove barke. Sedaj napredujemo z minimalno hitrostjo. Do Masleniškega mostu, kjer se nadejamo mirnejše gladine, nas ločijo še tri milje razpenjenega Novigradskega morja.

Da pa ne bi šlo vse samo poprečno zanič, smo reševali še nasedli gliser s tremi korenjaki, ki jim je motor odpovedal pokornost. Hvaležnost rešencev ni bilo ne konca ne kraja, vabilo na vino in pršut je bilo sicer zelo zapeljivo, nas pa je od baze ločilo še skoraj deset milj viharnega morja. V Novskem ždrilu je po pričakovanju bilo nekoliko mirneje. Hitro smo zapluli v Velebitski kanal. Tudi tam je bilo morje razmeroma mnogo mirnejše, tako smo spet lahko navili budilke in po osmih zanimivih urah so premci zaškrtnili v pesek domačega pristanišča.

»Bila je velikopotezna tura,« se šalita prijatelj. Sodeč po utrujenosti v kosteh utegne biti v tem nekaj resnice.

29. aprila 1979 smo pluli od Starigrada do Obrovca in nazaj Inko Bajde, Štefan Senekovič-Fenster in Boro Jeřabek (vsi AO Kozjak). Čiste plovbe je bilo za okoli 7 ur (65 km ali 35 navtičnih milj).

Oprema: čoln maestral 18 z motorjem veterok 12,5, jadrnica iz umetne snovi (3,5 m) z motorjem Tomos 4.

MOJA HOJA NA OJSTRICO

Dr. JOŽE ČETINA

Vrček lanskega sadjevca pri Robanu me je odžejal po pešačenju od Rogovilca, ko sem se zaradi lihosti mojega pločevinastega konjička po dolgem času pripeljal pod planine spet enkrat z avtobusom. Potem sem si nadel nepretežki nahrbtnik, saj so časi unrinih konzerv, koca, za en teden velike štruče kruha, vrečke s polento in študentsko praznega žepa žal že dolgo bili za mano. Po stari navadi sem srknil še nekaj bistre studenčnice, ki kot nekdanj priteka iz cevi v steni Robanove hiše in jo potem mahnil mimo zapornice, ki nam to lepo dolinico na srečo še danes ohranja skoraj takšno, kot je bila pred desetletji. Nameraval sem po svoji najljubši poti na Moličko planino in naprej proti Korošici. Po poti, na kateri sem tisto davno poletje po vojni našel svojo ljubezen do gora, ki potem kljub dolгим letom nikoli ni prav ostarela.

School), nato pa na Akademiji v Varšavi. Od l. 1969 do 1972 je bila lektor za litografijo v Exeter Art College. Pri plezanju je spoznala znanega poljskega alpinista Onyskiewiczza, živelata večji del v Varšavi in se udeležila več poljskih ekspedicij. L. 1972 je bila z možem na Nošaku (7492 m), l. 1975 z Wando Rutkiewiczzevo in Krištofom Zdzitowieckim na Gašerbrumu III (7952 m), s čimer si je priborila »ladies altitude record« v Angliji. Pri vsem tem je ustvarila vrsto slik z gorskimi motivi: plezalskimi in krajinskimi s poudarjenim občutjem.

Na Annapurni se je ponesrečila pod taborom V (7500 m). S svojo soplezalko je hotela doseči vrh v ženski navezi (ladies — only), kajti Irena Miller in Vera Komarkova sta to naredili s pomočjo dveh Šerp.

T. O.

NEMCI O PLEZALSKIH TEKMAH V SZ

Tekmo prireja SZ na Krimu v apneniških pečinah visokih 100 do 300 m. Leta 1978 so se jih udeležili japonski nemški, češkoslovaški, švicarski, italijanski, DDR, BDR, avstrijski in naši alpinisti. Znani nemški plezalec Armin Erdenkäufer pravi o teh tekmah naslednje (Alp. 1979/2): Na tekme smo šli z dvomi, saj je med alpinisti mnogo takih, ki odkimavajo z glavo, če pride beseda na tekmovanje v plezanju. Ko pa smo doživeli tovariško vzdušje na tej prireditvi, smo bili samo še navdušeni. Ni nam šlo v glavo, kako je Sibirec, V. Balezin, 24 let star, sestopil po 110 m visoki steni, se 40 m še spustil po vrvi in vse to opravil v 5 min. in 57. sek. To je plezanje za trening, ki nas je navdušilo. Prvi dan smo trenirali v ca. 70 m visoki steni, V do VI+. Že pri plezanju so se sovjetski plezalci izkazali. Naslednji dan so bile predtekmice za finale. Nastopilo je 15 najhitrejših

Na travniku okoli kozolca je dehtela mrva in vsepovsod v zraku je vršalo, šumelo in brenčalo drobno krilato življenje na vrhuncu svoje poletne radosti. Prav kot takrat, ko nam je kozolec praznožepim tolikokrat bil radodarni gostitelj, da smo le ubogali Jožev nasvet, pa ognja mi ne delajte, pobje!

Nad travnikom sem bil kmalu spet v senci visokega drevja in niti motorna žaga, ki se je nekje v globini gozda trmasto zaganjala v grče, me ni mogla zmotiti pri obujanju spominov. Skozi drevje, ki je spokojno mirovalo v sončnem brezvetrju poletnega popol dneva, so se že risali obrisi bele stene, ki se je proti modrini neba zoževala v ljubeč, znan vrh. In na jasi pod kočo me je ta vrh pozdravil in jaz njega, prav tako, kot tisto prvo leto po vojni ...

Takrat sem z dvema prijateljskima izstopil pri Rogovilcu z unrinega tovornjaka, ki je veselo družično peljal v Logarsko dolino. Mi trije, vsi novopečeni, prvi povojni maturantje in zeleni hribovski začetniki, pa smo se po moško namenili prek brvi in mimo Robana osvajat Ojstrico, ki se nam je v komaj minulih mračnih letih v čistem ozračju sončnih celjskih dni prikazovala tako daleč, vabljava in nedosegljiva. Tista pisana družična s tovornjaka naj v Logarski dolini kar prazni svoje pletenke, naš cilj pa je vzvišen. Hočemo naravnost tja, na strmi vrh! In kakó pomilovanja vredna bo potem družična s pletenkami, ko se bomo s skalnatih višav polni samozavesti in zmagoslavja spet spustili mednje.

Ko je v dolini mleko bilo še na karte, le za otroke, si ga na planinah že dobil sladkega in kislega. In to je bila že takrat ena od specialitet naših izletov. Prijetna navada pa je ostala, in kot takrat Joža, mi je danes v Robanovem stanu njegova nečakinja Barbka postregla s skodelico slastnega kislega. Tega imam namreč pri Robanu po nekem posebnem kontraktu, na pol za šalo, na pol za res, zagotovljenega brezplačno prav do konca svojih dni ...

Potem sem zavil v gozd nad kočo in bil kmalu na mestu, kjer se drevje nekoliko razmakne, kot bi hotelo pokazati Ojstrico v vsej njeni lepoti, pot pa zavije vstran v levo in preko kamnitih strug proti majhnemu slapu pod vzhodjem Poljskih devic. Prav tu nas je tisto leto po vojni pogled na ostri vrh pred nami tako prevzel, da smo zavoj v levo prezrli in se zapodili naravnost po gozdni svetlini, naravnost proti vrhu. Kajpada smo bili kmalu v pravem brezpotju. Prodirali smo skozi goščavje, se v suhih strmih grapah motovillili prek skal in kamenja, lezli navkreber in spet navzdol, se otepalı borovčevja in robantili, kakšno opustošenje da je zapustila vojna celo v planinah. Poti so zaraščene, niti markacije se ne poznajo več ... Svet je silil vedno bolj kvišku, vrh pa ni in ni hotel bliže. Končno pa nam je vsaj za nas zelence neprehodna strmina prekrizala vsako upanje in pot naprej.

Navzdol je potem šlo dosti hitreje in v opoldanski vročini smo pod slapom le naleteli na sicer nekoliko obledele toda prave pravcate dobre predvojne markacije ...

Sonce se je že dotikalo roba Ojstrice, ko sem se ustavil pod Jeruzalami. Okoli vrha se

iz predtekmovanja. Sibirec Balezin je 100 m visoko steno zmogel v 3 min. in 41 sek. Iz Zvezne nemške republike je en sam prišel v finale s časom 6 min. 3 sek. Otto Wiedeman, znan nemški tekmovalc iz DDR, je dosegel čas 5 min. 32 sek. Ker pa se mu je »izpulil« oprimek, je bil diskvalificiran. Podobno se je zgodilo Norbertu Sandnerju, ki je padel v vrvi.

Zvečer, pravi poročilo v »Alpinismusu« 1979/2, so posedali pri sektu in prepeli noč. Kako je ta sporazumnost med narodi Zahoda in Vzhoda nekaj enostavnega, vzklika Erdenkäufer.

Tretji dan so plezala moštva 80 m visoko steno v dvojni navezi, težavnost V—VI A₁—A₃, nihhalno prečnico in spust ob vrvi. Nemca Wiedemann in Albert sta dosegla čas 37 min. in 25 sek., najhitrejša sovjetska naveza pa 18 min. in 30 sek. Četrti dan je bil finale posameznikov. Nastopil je tudi Wiedemann, spregledali so mu diskvalifikacijo v predtekmih. Stena je bila visoka 110 m, težavnost V—VI. Najhitrejši Rus 5 min. in 56 sek., Albert 11 min. 25 sek., Wiedemann pa 10 min. 6 sek. Če bi bil le za 5 sek. hitrejši, bi bil prvi najhitrejši za Rusi.

Poročevalec konča: »Banket, darila, objemi in sekt — vse je bilo doživetje. Škoda, da DAV podpira to sovjetsko tekmovanje le z levo roko.« Naši udeleženci doslej o tej prireditvi niso pisali. Gotovo ne bi bilo prav, če bi to zanemarjali, češ, muha ene same dežele, saj vemo, da je to »legalizacija« tekmovanja v plezanju, tekmovanje pa na svoj način obstoji in seveda omogoča in dopušča tudi razna stranpota. O teh poročajo iz Nemčije, kjer so na Saškem v znanih stolpičih v zadnjih dveh letih izplezati čez 80 novih smeri VII. in celo VIII. stopnje, ki so jih ljubitelji pokrajine kasneje toliko »opremili«, da bi bile kolikor toliko varne tudi za manj sposobne. Našli so se plezalci, ki so tako opremljene smeri »očistili«: odžagali so kline na stojiščih, obtokli steno itd., da bi

Motiv iz Grintovcev

Foto Ferdo Lah, Komenda

je nemirno vrtinčila bela meglica in se poigravala z zlatimi žarki, sinjemodro nebo pa je obetalo lepo, zvezdnato noč.

Levo od poti, petdeset metrov više, na robu navpične stene, še vedno samevata macesna, ob katerih smo tistega žalostnega, ledenomrzlega februarskega jutra pred četrto stoletja, našli prijatelja. Na njegovi grozljivi zadnji poti, ko ga je odneslo po strmini izpod Moličke planine, ga je ustavilo prav ob teh macesnih. Vsega zdrobljenega, zma-

»etično čisti« plezalci ohranili svoj prostor. Drži pa: Kaj je etično, manj etično ali neetično pri plezanju v takih »vrtcih«, je stvar dogovora, ki ima svojo oporo, svoje sankcije, ne more pa biti stvar samovolje posameznikov.

T. O.

PO COMMICIJEVIH SLEDEH

Michael Vogeley je v »Alpinismusu« 1979/6 obudil spomine na boje okoli Cima Falzarego in Cima Bois do Lagazuoi. Prelaz Falzarego šteje zgodovina za najbolj vročo točko v prvi svetovni vojni. Računajo, da se je od gore zaradi hude kanonade in razstreljevanja odkrušilo kakih 130 000 m³ skalnega drobirja, groha in tudi večjih skal. Alpinistično je Falzarego zaživel še le v letih prve svetovne vojne, dva najlepši smeri pa sta bili začrtani še le leta 1934: južni raz Malega in južna stena Velikega stolpa Falzarego. Obe smeri sta na cortinski strani, obe potekata po najboljšem dolomitu. Južna stran omogoča tudi pozimi kopno plezanje, čeprav gre za višino 2300 m. Prelaz Falzarego je prevozen vso zimo, zato so plezalcem vsi vstopi v smeri lahko dosegljivi.

Leta 1934 je bil Comici na vrhuncu svoje sposobnosti in slave. Severno steno Velike Cine je bil prvi preplezal že leta 1933, v letu 1934 pa si je »knjižil« 8 novih prvenstvenih smeri — vseh prvenstvenih je Comici naredil 78 — med njimi severozahodni raz Olimpa, južno steno Punta Frida v Treh Cinah, severovzhodni raz v Jalovcu (v nem. reviji Jalouč) in druge. 26. jul. 1934 je preplezal Torre Grande di Falzarego, 10. avg. istega leta pa Torre Piccola di Falzarego (južni raz Falzarega). V slednjem je plezal z znano plezalko Mary Varale in Sandrom del Torso — sicer pa glede tega zapisi niso skladni (verzija v Comicijevi avtobiografiji se ne sklada z zapisom v plezalskem vodniku — Langes). Comici ni štel teh dveh smeri med velike probleme, sta pa gotovo športno

ličnega in zmrznjenega smo potem nosili v Kot, Robanov Joža pa nam je naproti pripeljal kot za žalostno ohcet s smrekovimi vejami okinčan in oblazinjen lojtrski voz... Meglica, ki se je vrtinčila okoli vrha, se je razblinila in dan je polagoma prehajal v spokojen večer. Že nekaj časa sem lenaril ob poti, kjer se zadnji redki macesni umaknejo nizkemu burju, drncu in kamenju. Zleknenj ob skalo sem užival v tihih svežini poznega popoldneva in še naprej pletel nostalgične misli...

Prav tu nekje nam je takrat, ko smo spet naleteli na markirano pot in se znova zakadili v breg, pošla mladostna sapa. Popadali smo ob stezo in zdelo se mi je, da bo tokrat naš juriš zaman. Toda unrina konzerva kondenziranega mleka nam je vrnila moči kot Popaju špinača. Spet smo se zagrizli v strmino in nismo popustili vse do roba Moličke planine. Še danes se rad spominjam, kako me je takrat prevzel pogled na širono prostranost pod Velikim vrhom, ki je s poti niti slutiti ne moreš, na globoke kotanje in melišča, po katerih se pot vije naprej proti Korošici, tam nekje pod Ojstrico. Njen vrh se od tod kaže v popolnoma drugačni, toda prav tako prikupni obliki. Je res lepa, ta kraljica Savinjskih planin, odkoder jo že gledaš...

Zadnje metre proti Molički mi je izza njenega roba že svetil mladi mesec in s svojo svetlobo to pravico kratil prvimi plahim zvezdam, ki se kar niso in niso mogle prižgati. Zložno sem hodil po stezici, ki se zviža skozi ruševje, okoli kotanj in po meliščih proti Koroškemu sedlu. Noč je bila tiha, mirna, in nikamor se mi ni mudilo. Tona mi bo že odprl in tudi ležišče se bo še našlo. Z desne sem zasluhlil pozdrav razpadajoče Kocbekove stare bajte in kapelice, ki jo je, ne vem zakaj le, tisto povojno zimo odnesel plaz, v ozadju pa je mesečina ljubkovala pobočja Ojstrice in grebena nad Robanovim kotom... Tisto novembrsko noč pred 21 leti je bilo črno kakor v rogu, mi pa smo iskali tri mulce, ki so jo v prvem snegu s Korošice kar po Kocbekovi grapi nameravali pobrisati v »svobodni svet«. Prav tu nekje smo morali počakati svita, ker nam je snežni metej zmešal vse smeri in štrene. Petnajst nas je do jutra prezebal in žulilo dva koščka peciva in par jabolk. Naslednji dan na Korošici pa je krompirjev golaž bil najboljši krompirjev golaž, kar jih je kdajkoli bilo skuhanih...

S Koroškega sedla sem v mesečini že razločil navpično steno Dedca in zdelo se mi je, da me koča pod Ojstrico, ki se je kmalu nato izluščila iz teme, pozdravlja prav tako prijazno, kot tista leta po vojni, ko nam je še prihajal naproti Jaka s svojim okornim korakom in pravtako okornim, pa tembolj prisrčnim nasmehom.

Tisto leto po vojni smo potem v sončnem, poznem avgustovskem popoldnevu vendarle prisopihali do koče. Že od daleč sem jo spoznal po sliki iz Kocbekove knjige o Savinjskih Alpah, in poln občutkov globokega zadovoljstva in sreče sem nestrpno štel zadnje korake na ravnici pod kočo. Pri čaju, saj za kaj drugega nismo imeli denarja, nam je Jaka nadrobno razlagal pot na vrh in prek Škarij v Logarsko dolino, kjer smo bili prepričani, da nas bo počakala družčina s pletenkami. Res smo kmalu potem stali na ponosnem vrhu in se zgovorno prepuščali svojim občutkom, ko je naš pogled po komaj osvobojeni domovini segal dalj kot kdajkoli poprej. Vsak po svoje smo vzljubili ta

interesantni in elegantni. Smeri tudi nista težki. V eni od njih se je morda prav zato ponesrečil eden takratnih največjih italijanskih plezalcev Albino Michielli (»Strobel«), prvi plezalec v »razu vereric« v Zahodni Cini. Smer so razni plezalci opremljali s »stalnimi« svedrovcji, tako da že desetletje in več ni poseben problem.

Comicijeva smer v južni steni je nekam pozabljena, čeprav ima vse odlike lepe, sijajne smeri: Kratek dostop, trdno skalo, pestro plezanje v odprti steni, po kaminih in počeh. Južna lega ima kmalu suhe kamine, sestop tudi nima problemov in še kratek je. Obe omenjeni turi sta danes za en sam dan, pravi užitek in kot nalašč, da vzameš na vrv manj izkušenega.

T. O.

SMRTNA CONA V VISOKIH GORAH

Ker se tudi pri nas pripravlja prevod Messnerjeve knjige »Področje smrtne cone«, ki je presenetljivo hitro prišla na tržišče v Kölnu 1978, naj povzamemo oceno podpisano z »ml« v »Alpin.« 1979/2. To je prva Messnerjeva knjiga, ki je izšla v »literarni« založbi, najbrž je to posledica Messnerjeve slave, pa tudi notranje gradnje teksta in jezikovne barvitosti, ugotavlja recenzent. In nadaljuje: Knjiga nima literarnega značaja, je pa neke vrste filozofska razprava o duševnih pojavih v stiskah na gori in posebej v »smrtni coni« nad 8000 m. Messner je te stvari zbral od začetka do danes, to je 100 let alpinistične zgodovine. Poleg tega pa je knjiga izšla takoj po Messnerjevem vzponu na Everest. Messner je na ta vzpon opozoril z »udarcem na pavke«, po naše bi se reklo, da je »udaril na boben«: prvi absolutni samcati vzpon na 8-tisočak iz baznega tabora. Messner je pri pisanju hitel, da bi knjiga še ujela frankfurtski knjižni sejem. »Naglica je legla na

prelepi, kamniti svet, vsak po svoje delali visokoteleče zaobljube in se jih potem vsak po svoje tudi držali. Toda treba bo v dolino, da družčina s pletenkami ne bi postala nestrpna in se odpeljala domov brez nas. Ta bojazen nam je vlila novih moči in kmalu smo bili na Škarjah. Globoko pod nami pa se je po beli črti, ki je delila zeleno preprogo na dva dela, že oddaljeval oblaček prahu. Iz nahrbtnika sem izbrskal star medeninast piratski rešpetlin in kmalu je bilo očitno, da nas je vesela družčina pustila na cedilu.

Že v temi smo potem prišli v dolino, merili cesto do Luč, predremali noč na kupčku sena in naslednji dan spet nabirali žulje do Paške vasi. Tam pa smo še komajda lahko zbrali zadnje dinarje za vlak...

Toliko in toliko let pozneje sem se, kot že večkrat, tudi sedaj spet prepuščal takim spominom, ko sem naslednji dan hodil s Korošice na vrh in prek Škarij v dolino. Kljub naftni krizi, lihim in sodim številom, bom pri Domu sédel v avtobus in bom po gladkem asfaltu dve uri pozneje že doma...

Iz spominov in razmišljanja me je na melišču pod Rjavčkovim vrhom zmotila skupina mladincev, morda komaj tistih let, o katerih sem pravkar sanjaril. Po lepem običaju, ki v hribih še ni čisto izumrl, smo si po vrsti želeli dober dan. Enemu, malce zavaljenemu in rakastordečemu v obraz, pa je še ušlo: no stric, a gre?

Prizadeto sem pomislil na moje lanske Ande in še Mont Blanc za nameček in ob pogledu na zasopihanega zelenca se mi je njegovo vprašanje zazdelo kar malce krivično. Tisti hip bi ga bil skoraj zasovražil, a sem se le očetovsko nasmehnil: seveda, sinko, seveda bo nekako šlo. Saj boš tudi sam kmalu videl, da gre navzdol dosti hitreje. Je pač nazadnje le res, da grem v dolino, on pa šele gor.

NOČNA POT

ZVONE KORENČAN

Južna stran obzorja je bila zabita s črnimi oblaki. Orjaške stene, zadržte vanje, so bile videti kot gotski stebri. Severni rob oblakov je žarel, kot da je spleten iz čipk, kajti od zadaj ga je svetlil ščip. Vsi šumi so bili pridušeni. Ustavil sem se in prisluhnil v gozd. Nobene živali nisem slišal, ni se zganilo jesensko listje. Pripravljalo se je k nevihti.

V spomin sem si priklical pravljice in bajke iz otroštva: o jagi babi, o divji jagi, o gluhi Jozi in o čarovnicah. Hotel sem kot nekoč čutiti srh po hrbtu, hotel sem čutiti srce

jezik, na ohlapno oblikovanje misli, veliko je napak pri imenih, od 220 strani je Messnerjevih samo petdeset, vse drugo so citati: Lammer, Whymper, Buhl, Rebitsch in drugi, ti citati pa so v knjigi jedro, najboljši del.« V dobro mu recenzent šteje prav to, da je obdelal doživetja pri stiskah v gorah, padcih in v »smrtni coni«. Za recenzenta je knjiga Messnerjev poskus, da ubesedi smisel svojega življenja in početja: Nekam krčevit in malodušen, celo obupan je pri naprezanju, da bi našel globlji smisel svojega početja v gorah, da bi ljudem dal neka nova spoznanja.

T. O.

BOLGARI SO DOSEGLI ŠESTO PONOVIŠTEV JAPONSKE SMERI V EIGERJU

Bilo je avgusta 1978, v steni so bili devet dni: Maria Hristovska, 35, Ivan Valčev, Metodij Savov in Spas Malinov, vsi 31. Razmere v steni so bile zelo slabe, poleti 1978 za Bolgari ni bilo več vzponov v severni steni Eigerja. Valčev, Savov in Malinov so bili v steni že l. 1975 in to v klasični smeri — pet dni jih je slabo vreme držalo v njej. V japonsko smer so vstopili 18. avg. ob njih, z dvema nahrbtnikoma po 20 in dvema po 12 kg, 8 ur so zaradi dežja in snega rabili do Rdeče stene. Potem jim je ta stena vzela tri dni. Četrty bivak so preživeli konec drugega snežišča, peti bivak so imeli sredi »Rampe«, šesti v višini Pajka, sedmi pod vrhom, osmi pa je bil na začetku vršnega ledu. Sedmi dan je Ivanu Valčevu spodrsnilo v nadelani ledni stopnji, zdrsnil je 20 m globoko, vendar so klini držali. 26. avg. je bolgarska četvorica ob dveh prišla na vrh, nakar so takoj sestopili po zahodnem boku. Okoli desetih so dosegli postajo »Eigerjev ledenik« na železnici Jungfrau.

T. O.

v grlu. Želel sem vsaj za to noč odložiti odločitev, zaradi katere sem se odpravil na to pot. Pa ni šlo. Nismo več otroci.

Pri Poldovem rovtu sem zapustil cesto. V kočah ni bilo žive duše. Bilo mi je ljubo, da je tako. Nocoj nisem želel srečati nikogar. V gozdu sem moral otipavati pot. Nalašč nisem prižgal baterije, iskanje poti mi je prijal. Misli me niso več morale.

Ob grapi Rdečega potoka sem obstal. Kam pa grem? Skozi Dolek, na Brinju bom šel na Jezera. Ko sem se spotikal po robu grape, je daleč nekje v Trenti rahlo pogrmevalo, res zelo rahlo. Rožljanje kamenja, ki se mi je valilo spod nog, je bilo še vedno edini zvok v gluhi temi.

Med macesni sem se pretikal vedno više po strmem travnatem pobočju. Ko sem dosegel ravnico, kjer je stal nekoč najbrž stan, je nevihta dosegla Luknjo. Ogromna Stena se je v presledkih ožarjena prikazovala, zdelo se mi je, da čez polovico obzorja. Zdajci je završalo, potegnili je topel veter. Pihalo je z vseh strani, tudi od spodaj. Pomislil sem, da bom moral nekeje vedriti. Spomnil sem se, da je malo više, kjer je treba v levo čez jezik grušču, luknja v steni.

Pognal sem se v travnato strmino. Prvi bliski so vsekali v Kališče, takoj nato pa v Šplevto in v Kopice tik nad mano. Grmenja nisem več zaznal, kakor da sem oglušel. Zdaj sem dobil vse, kar sem iskal; mrzle mravljinice v hrbtnici, srce nekje v grlu in zoprni občutek strahu, menda tudi v ustih, vroče pod jezikom. Mimo mene so poskakovale skale, ki jih je strela zbila s Kopic.

Planil sem v levo med macesne in rušje. Še malo, pa bom pod Luknjo, kjer bom našel varno zavetje. Tedaj je v grapo Rdečega potoka pod mano usekala strela, zdelo se mi je, da se je svet preklal na dvoje. Groma nisem več zaznal, po blisku sem oslepel, morda sem bil za trenutek brez zavesti, znašel sem se pod gostim rušjem, ne da bi vedel, kako sem prišel vanj. Vid se mi je počasi vrnil in pognal sem se naprej. Misli, ki so mi poprej rojile po glavi, so se mi zdele ničeve, nepomembne, občutil sem samo strah in nagon po samoohranitvi, ki me je silil, naj se zabriskam pod prvi grm.

V svetlobi bliskov sem nad seboj že razločno videl luknjo, ki me bo zaščitila. Še kratak, travnat skok, in vlažna, spolzka luknja me je sprejela v zavetje. Vedel sem sicer, da vlažna luknja lahko potegne nase strela. Iz nje ne bi bil šel v takem za noben denar. Skoraj takoj nato, ko sem prilezel v Luknjo, se je vsula toča, debela kot oreh. Po nekaj trenutkih se je sprevrgla v sodro, ki je takoj pobelila ozko poličko pred luknjo.

Na nasprotni strani doline se je pod bilančno pokrovko v svetlobi bliskov groteskno risala podoba pobeljenih polic in grap v steni Nad Kuhinjo špice in Cmira.

Strah je popustil in privlekel sem se bliže vhoda na suh mah. Ves sem bil prepoten. Navlekel sem nase vse, kar sem našel v oprtniku. Na koncu sem zlezal še v bivak-vrečo, pa se nisem mogel ogreti. Strah mi je požrl vso energijo.

Zdaj sem videl tudi Triglavsko steno. Na Zlatorogove police se je opiral oblačni strop. Črni graben je bil ves bel. Iztezal se je kot ogromen kriv prst navzdol v podnožje stene. V vedno šibkejši svetlobi bliskov sem opazil na Požgani Mlinarici bele grape,

PIERRE MAZEAUD — ODLIKOVAN, PREDSEDNIK GISCARD D'ESTAING — POGRAJAN

Dr. Pierre Mazeaud, popularna alpinistična osebnost skozi četrto stoletje, je bil imenovan za viteza Častne legije, kar je visoko francosko državno odlikovanje. Francoska planinska organizacija CAF je odlikovancu poslala čestitke, prav tako planinska revija La Montagne et Alpinisme. V isti sapi pa je planinsko glasilo protestiralo, ker se je predsednik republike Valéry Giscard d'Estaing pripeljal na 3094 m visoki Buet s helikopterjem državne policije. CAF je o tem izdal svoj »Communiqué« sporazumno z varstvom narave in generalno skupščino zveze vseh francoskih organizacij za varstvo narave. Komunikate se okrajšano glasi: »Buet, 3094 m, je klasičen vrh, ki ga zelo cenijo francoski in tuji smučarji. Leta 1968 je bil na njegovem področju z državno odločbo ustanovljen lovski rezervat, od leta 1977 pa je ves zajet v institucijo varstva narave.« Poročilo CAF pravi:

16. aprila 1979 so bili ob 10. uri številni smučarji priče, kako se je blizu vrha Bueta iz helikopterja državne žandarmerije izkrcalo kakih 15 smučarjev. S tem so ti prekršili odlok prefektore št. 29 od 4. jan. 1979, ki dovoljuje pristajanje helijev samo na petih mestih, Buet pa ni med njimi.

Obžalujemo, da je bil med odloženimi smučarji gospod Valéry Giscard d'Estaing, predsednik Republike.«

Ugotovitev, da je bila to kršitev veljavne odredbe, je toliko hujša, ker je Predsednik Republike v desetih dneh dajal izjave, ki se niso skladale z njegovim obnašanjem.

8. aprila je tisku ob prihodu v Chamonix izjavil: Ker varčujemo z energijo, se ne bom vozil s smučarskim helikopterjem.

temne otoke rušja in macesnov. Nevihtni valjar se je premaknil nekam nad Karavanke in sodra se je spremenila v droban dež. Gosta tema je ožila svet okrog mene, le občasni slabotni odsevi oddaljenih bliskov so ga za trenutke širili.

Vrnile so se misli, nič več moreče. Zdelo se mi je, da me je nevihta očistila, kot da je ozon izžgal iz mene vse slabo, ostalo je le, kar je čistega in dobrega. Rešitev problema, ki je prej nisem mogel najti, je zdaj ležala pred mano jasna, preprosta. Pomislil sem na prijatelje, precej jih je, in rad sem v njihovi družbi, na poti, v koči ali v navezi. Vendar me vsake toliko časa zagrabi, moram na pot sam, in to na tako, kakršna je bila nocojšnja. Zdaj bom spet nekaj časa zadovoljen z vsem, kar mi bo življenje prineslo.

SPOMIN NA BELE GROBOVE

IZTOK TOMAZIN

V slepečem žarkovju vročega poletnega sonca mi potne srage počasi polzijo po obrazu navzdol in puščajo na skali majhne, vlažne sledi. Valovi segretega zraka puhtijo iz ruševja in oči vidijo le migotajoče podobe. Dolga je pot po neskončnih meliščih. V temačnem kotlu, nad katerim se prevešajo stene, je prijetno hladno in naporna pot prepotenega telesa ostane le bežen utrinek, izgubljen v doživetju naslednjih trenutkov.

Telo in misli se za kratko, nepozabno uro spojijo s skalo, po lepih prehodih plezalne smeri se poganjam kvišku. Na grebenu spet srečam sonce, ki sedaj ne predstavlja več moreče vročine, pač pa vsezajemajočo svetlobo, ki obliva vrhove in tipa v mračne doline. Skoraj ves dan, do poznega večera poležavam na vrhu. Gora mi daje čutili svojo najlepšo podobo. S previdnimi, boječimi koraki vstopam v posvečene hrame najglobljih doživetij. Niti senca neugodja niti najmanjši strah ne zameglita čarobne domačnosti sredi Karavank.

Turoben zimski večer.

Osamljene snežinke leno poplesavajo nad mestom. Tiho, skoraj neopazno se iztrgajo iz teme, zdrsijo skozi prostor ožarjen od stotine bledih luči, nato pa se brezšumno stopijo s snežno odejo. Nizko na pobočjih ždiyo gosti oblaki. Večerni pogovor na pri-

18. aprila je imel na valu 2 televizijski razgovor: Treba je varčevati z energijo, čim bolj je to možno. Nekaj smo za to že naredili, treba pa je narediti še več. Seveda morajo tako delati vsi.«

»Protestiramo, da sam državni poglavar na ta način prihaja v visoke gore, način, ki onečišča ozračje, in je jasno, da s tem škoduje.

Ob tem dogodku ponovno izjavljamo, da podpiramo državo pri njenih prizadevanjih za varstvo in upravljanje gorskega sveta, kakor je to zapisano v odloku št. 77/1281 od 22. nov. 1977 in potrjeno z ministrskim odlokom od 1. febr. 1979 in to takole: do 22. nov. 1980 omejiti dovoljenja za odlaganje turistov v višinah s helikopterjev ali avionov.«

T. O.

MAZEAUD ODGOVARJA

Poročali smo že o dokaj jedki Renardovi oceni Mazeaudove knjige »Everest 1978«. V »La Montagne et Alpinisme« za drugo trimesečje 1979 lahko beremo odgovor dr. Mazeauda, dolgoletnega francoskega državnega sekretarja za mladino in šport. Redakcija na začetku izjavlja, da jo je dr. Mazeaud prosil, naj njegov odgovor objavi, češ, ne zato, ker ga Renard graja, pač pa zaradi nekih zmot, ki so očitno nepoštene. Kritiku očita izmišljotine in premišljen namen, da bi škodoval avtorju.

»Pisal in napovedal sem, da bo uspeh naše ekspedicije uspeh celotnega moštva. Če kritik ne misli tako, je njegova stvar. Če ni bil prav informiran o mnenju predsednika Himalajskega komiteja (Robert Paragot, op. ured.) in o zadevah s trgovsko hišo Jamet, naj bi se bil natančneje informiral. Tako pa se je iz izmišljotin izcimila nedobrohotnost in celo nepoštenost.«

Ljubljennem kraju se razpleta kljub mrazu. Lenobno vzdušje potrjuje misli na naslednji dan: zaspano jutro, počasno prebujanje v avtobusu, dolgo, predolgo dopoldne med sivimi zimovimi gimnazije, vožnja domov, prosto popoldne in na koncu spet večer, morebiti celo zidoben današnjemu. Sproščeni pogovor sredi razsvetljenega mesta, nad njim črna kupola noči, ki neutrudno sipa drobne snežinke. Da, tako bo jutri, čisto navaden zimski dan, izpolnjen z drobnimi zanimivostmi, ki ga ne bodo bistveno spremenile.

Kako zelo sem se motil ...

Še vedno se pogovarjava in snežinke še vedno nežno polnijo tanko belo odejo. Pristopi znanec in nama nekaj pripoveduje. Pustega večera v hipu ni več. Zaprepadena hitiva po blatni cesti, klobčič misli se vrti s peklensko naglico. Kaj nama je že rekel? »Zelenica ... plaz ... akcija ...« Besede kot kladivo udarjajo iz zmedenega toka občutkov. Saj nočeva verjeti, a potrjena zlovesča slutnja ne daje upa dvomu. Ozke tržiške ulice se mi še nikoli niso zdele tako dolge. Na vso moč tečem proti domu mimo redkih postav, ki se začudeno obračajo. Obleka in oprema se z največjo hitrostjo selita v nahrbtnik.

V ropotajočem hrošču se prebijamo proti Ljubelju. Praznino v mislih skromno napolnjuje le neopredelljivo pričakovanje, kot bi nezavedno hotel narediti prostor za veliko žalostno doživetje.

Vihar je prvi in edini pozdrav, ki nas spremlja na žičnico.

Strašno dolge so minute morečega pričakovanja, lebdenja v zraku, ki je prežet z mogočnim hrumenjem. Ostro rezilo mraza se bliska iz teme.

Nenadoma skozi zastor noči prodrejo komaj opazne lučke, svetilke prvih reševalcev. Tam, kjer njihova šibka svetloba kriči v temo, se je zgodila tragedija. Hip nato jih zakrije pobočje in le še slabotni odsev si utira pot do naših strmečih, pričakujočih pogledov. Na zgornji postaji žičnice srečamo le nekaj tovarišev. Par besed dokončno potrdi novico o nesreči. In nekaj metrov proč leži na tleh podolgovat zavoj, zamotan v odeje. Človek ...

Tečemo navzdol proti plazu.

Slabotni žarki baterijskih svetilk se obupano borijo s temo in gostimi oblaki snega, ki se vrtinčijo vsenaokrog. Pridruživa se klobčiču teles, ki se trudoma pomika navzgor. Naše roke krčevito oklepajo zdaj ledeno hladni roki, zdaj otrdeli nogi, uklenjeni v rdeča smučarska čevlja. Glasno sopeč pehamo truplo skozi zamete navzgor. Priprte oči topo buljijo predse in veke jih komaj branijo bolečih ledenih drobcev, ki sikajo iz teme. Noč, vihar in napor že v kali zatrejo vse misli, le trdna volja doseči zavetje, je močnejša. Vihar pa rjove in bučni ples ledenih zrn biča obraze. Okrog nas je noč, črni vse-obsegajoči nič in vse. Nekje zgoraj je zavetje, ki se mu počasi približujemo in nekje še bolj daleč zgoraj, na strmih pobočjih sedaj navzočih le v slutnjah, drhte in se kopičijo nove mogočne snežne gmote. Morda že drve nad nas nevidne v svoji grozljivi neustavljivosti, da si danes še drugič vzamejo davek.

Na koncu Mazeaud zavrne očitek, da je »zlorabil svojo vplivno funkcijo nekdanjega državnega sekretarja«, in pravi: »Namenoma nisem iskal podpore državnih oblasti, da bi vnaprej onemogočil tak očitek. Svetujem vam torej: Premislite v bodoče, a to velja za slehernega kritika, ki je vreden tega imena, kakšna je vaša odgovornost in ne prestopajte meja na tak način, kajti sicer ne boste dobili samo odgovora, ampak se boste morali zagovarjati pred sodiščem.«

Redakcija je k odgovoru dr. Mazeauda pristavila pripombo kritika Vincenta Renarda, v kateri prosi bralce, naj mu oprostite napakico v citatih. Obenem pa svetuje tistim, ki niso hoteli pogrešiti 52 frankov z nakupom Mazeaudove knjige »Everest 78« pa bi hoteli jasneje videti, naj si izposodijo Mazeaudovo knjigo v knjižnici CAF in naj s posebno pazljivostjo preberemo str. 71 in 98. »Sicer pa, najvažneje je to, da se o tem ne govori,« zabrusi na koncu Renard.

T. O.

WILLI UNSOELD

Zadnja leta je to znamenito ime redkeje odmevalo v alpinistični javnosti, pred leti pa je nastopal kot eden najaktivnejših ameriških alpinistov. Sicer pa je ostal zapisan goram do zadnjega. 52 let starega je 4. marca 1979 zagrnil plaz pri sestopu z Mount Ranier in državi Washington. Vodil je na Mt. Rainer skupino študentov. Pri 3300 m se je ozračje nenavadno segrelo, na kar je prišel še topel dež, dovolj, da so se prožili plazovi. Z vodnikom je našel smrt v plazu tudi eden od študentov.

Willi Unsoeld je po vsem svetu priznan himalaist. Leta 1949 je skušal priti na Nilkanto v Garhvalu. Pri tem je odkril Nanda Devi in dejal: »To je najlepša gora na svetu.« Po

Toda nič se ne zgodi. Ko smo spet v zavetju, olajšanje ni popolno. Gora miruje in si debeli svoj usodni beli plašč. Sedaj ležita v zavetju na tleh dva podolgovata zavoja, zamotana v odeje. Še bolj me zazebe, ko ju opazujem. Mi pa za danes odhajamo, zakaj nesmiselno je vztrajati v sovražnem okolju zahrbtni noči in tvegati nove žrtve. Spet se potopimo v gluho temo, na silovito gugajočih se stolih žičnice zdrsimo v dolino, proč od mraza in viharja, v drugo noč. Ta je čisto drugačna — mirna in spokojna dolinska noč, kakršne nam skoraj neopazno polnijo življenje. V globokem spancu za nekaj kratkih ur ugasnejo grozljivi vtisi.

Drugi dan.

Navsezgodaj začenjamo žalostni delavnik. Obraz narave je prav tako sovražen kot včeraj, nova je le svetloba, ki še bolj daje čutiti besnenje elementov.

Vsi vemo, da upanja že zdavnaj ni več, a se vseeno znova spopadamo s snegom. Morda za tisto upanje, ki še tli v srcih ljudi, katerih svojci so uklenjeni v ledenih grobovih nekje pod nami. Saj resničnost je preveč strašna, da bi jo lahko takoj doumeli in se sprijaznili z njo.

Tanke kovinske sonde zabadamo globoko v sneg. V začetku napeto pričakovanje se sprevača v enolično prizadevanje. Le malo upamo, da bomo uspeli. Skupaj z drugimi tovariši stojim v vrsti, čakamo na začetek. Povelju sledijo desetine rok, tanke kovinske palice se zavrtajo v belino, nato se roke vzdignejo, stopimo korak naprej in vse se ponovi. Premišljudem, kako blizu smo nesrečnikom, morda ležijo le čevelj ali dva globoko v snegu tik ob nas in le nemočna prizadetost si daje duška v vnetem iskanju. Sneg pa neizprosno naletava.

Najbolj izkušeni in previdni že opozarjajo. Vedno pogosteje se oziram k dvema drobnima pikama, ki čepita v varnem zavetju visoko nad nami, zraven poti glavnega plazu. Njun klic bi pomenil, da se je utrgal nov plaz in drvi nad nas, saj smo točno na njegovi uničujoči poti. Prav živo si predstavljam, kako bi se ob usodnem znamenju pognali v tek na življenje in smrt v zavetje na nasprotnem pobočju. Gotovo ga ne bi vsi dosegli. Toda gora miruje, le grozi vedno bolj. Brez nove nesreče dočakamo večer. Zamišljeno opazujemo uspeh celodnevnega iskanja. Na postaji žičnice, kjer čakamo na vrnitev v dolino, leži v akiju truplo zavito v odeje, le temnomodri smučarski čevlji gledajo izpod njih. Če nam bo nesrečna usoda naklonjena, se bo žalostni prizor še dvakrat ponovil...

Tretji dan.

Megla, veter in sneg. Iskanje se nadaljuje. Snežna odeja je vse debelejša in možnosti za uspeh se manjšajo. Narašča pa napetost spričo grozeče nevarnosti novih plazov. Dobrodušni kosmatinci še vedno prizadevno vohljajo in kopljejo v globoke zamete. Za njimi pridemo mi in s počasno natančnostjo, z enakomernimi upajočimi kretnjami zabadamo sonde v globoko belino. Med utrujajočim, bolj in bolj enoličnim delom se večkrat zalotim pri sanjarjenju o poletju. Kako prijetno se je sredi megle, viharja in snega prepuščati opojnim spominom in znova podoživljati shranjena doživetja. Za ne-

tej gori je dal ime svoji hčerki. Leta 1954 je bil poskušal priti na Makalu, leta 1960 je prišel na Mašerbrum, 7821 m, v Karakorumu. S Tomom Hornbeinom je leta 1963 po zahodnem grebenu prišel na Everest. Močno je ozebel, izgubil zaradi ozeblin vse prste na nogah, vendar gora ni opustil.

Leta 1976 je vodil indo-ameriško ekspedicijo na Nanda Devi, preplezal severozahodno steno in severni greben. Njegova hčerka Nanda Devi je umrla za embolijo v višini 7400 m. Oče je hotel priti na vrh s svojo hčerjo.

W. Unsoeld je bil profesor primerjalne teologije na Evergreen State College v Olympii (Washington). Poleg tega pa je bil od leta 1962 do 1967 direktor »Peace Corps« v Nepalu in direktor mednarodne agencije za razvoj, od leta 1967 do 1970 pa podpredsednik te agencije.

T. O.

POSEBNOSTI KAVKAZA

Emilio Sperenzi je v »Alpin.« 1979/6 na kratko označil posebnosti Kavkaza, gorovja, ki je za Evropo pravzaprav blizu, a je ohranil z alpinističnega stališča značaj prvobitnosti in do neke mere mikavnost skoraj zaprtega sveta. Z geografskega stališča teče meja med Evropo in Azijo severno od glavnega grebena, zato je ostal važen most med Črnim in Kaspijskim morjem. »Kavkazija« je prehodno gorovje za vzhod in zahod, za sever in jug, nekakšno zgodovinsko zavetje ljudstev in jezikov, ki bi bili drugod že davno izginili. Tu so se ohranili stari časi vse do antike, Kavkaz je pravi jezikovni labirint na naši zemlji. Značilno za gorstvo je dejstvo, da so doline vzporedne z glavnim gorskim grebenom, prečnih dolin pa skoraj ni. Tudi dolini Baksam in Dombai se končata z zatrepom, ne predreta pa gorstva v celoti. Vojaško in gospodarsko je zato toliko bolj važna gru-

kaj bežnih minut se vrnejo dnevi in dnevi poležavanja po samotnih grebenih, uživanja narave, samote in sebe, dnevi, ko sem se gori približal kot še nikoli poprej. Kazala mi je svoj najlepši obraz in morda za zmerom navezala nase.

Šele sedaj pa sem spoznal njen drugi obraz, surov, neizprosni. V njenih zaledenelih grobovih so uklenjena otrpla trupla...

Bliža se tretji večer. Množica svežih, globoko doživetih vtisov vedno bolj sili k razmišljanju. Propad nečesa velikega, skrivnostnega in težko dojemljivega zmerom pušča jasne sledi v doživetju samem in kasneje v spominih. In le kaj je bolj skrivnostno, zanimivo kot življenje, bivanje. Znanost nam ga skuša razgaliti, prodirati v vedno večje podrobnosti. Nove in nove tančice neznanega se počasi odstirajo, a obdano s formulami, strokovnimi izrazi, teorijami in domnevami ni še prav nič izgubilo v svoji enkratnosti in skrivnostni nedojemljivosti. Rojstvo, rast, gibanje, razmnoževanje... in na koncu propadanje. ŽIVLJENJE, čudovito, tako vsakdanje in obenem nedojemljivo. Nekoč pa ugasne utrip bivanja, obnemijo zgovorna usta narave, nekdanj živahni gib postanejo le še mrtva nepremičnost. Preprosti besedici skušata povedati vse: življenje in smrt. Med njima zeva globoka praznina, ko jo skušaš dojeti, uide nekam v neskončnost. Morda sem to praznino prvič boleče zaznal že včeraj, morda šele danes, ko pravkar odpiramo petega izmed šestih belih grobov.

Negibni, prazno blede obraz, katerega za zmerom otrdele poteze komaj kažejo brezupno borbo zadnjih trenutkov. V mrazu in smrti otrdeli udje, zaledeneli lasje, ki so morda nekoč živahno valovali v vetru. Modrikaste ustnice in med njimi strjeni sneg, ki je zadušil zadnje, nikoli slišane glasove.

Neizbrisna podoba me spremlja v poznem večeru, ko se vračamo v zavetje doline uživati kratke ure nočnega počitka.

Četrty dan.

Hladno, toda popolnoma jasno jutro. Zasnežene strmine se spokojno iskrijo iz blede modrine. Mirne, vzvišene poteze gore vzbujajo upanje, da bo danes zadnji dan reševalne akcije. Gora se predstavlja v čisto novi podobi, kot da bi s svojo hladno lepoto lahko še izbrisala spomine na tragedijo, ki se je odigrala v meglenem, viharinem popoldnevu pred tremi dnevi. Veliko novega snega je zapadlo od tedaj in polne bele vesine še vedno mirujejo, čakajo. Pred začetkom današnjega iskanja bo nujno odstreliti najbolj grozeče plazove. Zato se že navsegodaj zberemo na nasprotnem pobočju. Vojaki pripravljajo top, reševalci čakamo in opazujemo.

Po prvi oglušujoči detonaciji se speče strmine prebudijo. Sneženi slap se izpod vršnega grebena z neverjetno hitrostjo požene v dolino. Skoraj na vsak strel sledi kipeči beli pajčolan, v mogočnem razposajenem plesu zdrvi prek sten in po grapah navzdol.

Puhteči oblaki zvrtničenih snežnih mas s svojo oddaljeno divjoto lepoto dajo slutiti vso nakopičeno uničevalno moč. Spremljajo jih desetine naših strmečih pogledov. Ko je čudovita, čeprav danes umetno povzročena predstava narave končana, se spustimo

zinska cesta iz Ordžonikdzeja v Tbilisi čez sedlo Križ (med Kazbekom in Tebulos-Mta). Alpinistično je Kavkaz zanimiv po dolžini vsaj 300 km in širini 15 km (od Zahodnega Kavkaza do rajona Zei). Alpinistična srčika Kavkaza je gorska skupina Bezengi: na površini 20 km × 20 km je 33 vrhov nad 4000 m, 7 vrhov pa nad 5000, med njimi Dych-tau in Koštan-Tau. Seveda — kavkaške gore niso odprte kakor Alpe in najbrž tudi zlepa ne bodo. Celih 100 let sta bili v Kavkazu Evropi znani le dve gori: Elbrus in Kazbek. Obe je leta 1868 pred več kot 110 leti odkril W. Freshfield. Potem so prihajali Nemci, Švicarji in Italijani, vendar je Kavkaz še danes nekakšno pragarovlje, ki alpinistu ponuja prvobitne užitke pri odkrivanju doslej neodkrita sveta.

T. O.

DANAŠNJI ALPINIZEM ALI ISKANJE NJEGOVE IDENTITETE

Na XX. mednarodnem srečanju alpinistov je bila ena izmed dopoldanskih tem na festivalu v Trentu tudi gornja. Henri Agresti, v zadnjih letih ena najbolj vidnih osebnosti francoskega alpinizma, je o tem v »La Montagne et Alpinisme« 1979/2 zapisal pomembne misli o alpinizmu, ki že več kot sto let povezuje ta športni pojav z idejnostjo in filozofijo, s tem pa daje tudi celotnemu planinstvu posebno mesto v človekovem prizadevanju za popolnejši način izrabe prostega časa in uravnovešenje življenja.

Matinejo je uvedla Silvia Metzeltin Buscaini, velika alpinistka, prijateljica naše pokojne Barbke Lipovšek-Ščetinin. Opredelila je alpinizem »sub specie« filozofije kot »iskanje alternativnega alpinizma«, mimogrede pa je razložila tudi svoje stališče do finansiranja ekspedicij. Navzoča alpinistična publika je z večjim interesom sprejela pojem »alternativni alpinizem«. Razgovor o tem — po Agrestijevem mnenju — ni potekal po osred-

na plaz. Vsi upamo, da zadnjič, vendar se je snežna odeja že tako zdebela, da gremo na delo s prav majhnim upanjem.

Čisto po naključju nam uspe odkriti zadnjega izmed belih grobov. Mnogo globlji je od vseh drugih. Ozka, globoka luknja skopana v trdno zbite snežne gmote in negibno telo v belem objemu čisto na dnu vsiljujeta morečo, nepremagljivo tesnobo usodnega dogodka. Iskanje je končano, zadnji prizor se za vselej vtisne v spomin.

Silen zračni pritisk enega sproženih plazov je poškodoval žičnico, zato sestopamo peš. Žalostna procesija se v kačastih vijugah spušča v dolino. Prebijamo se med ogromnimi kepami in zameti razoranega pobočja, po katerem so še pred nekaj urami drveli plazovi. Za nami so štirje zimski dnevi. Minili so kot tiha mora. Jaz pa se sprašujem, kdaj si bom spet upal sam v pobeljeno goro.

Komaj štirinajst dni pozneje sem spet pod na novo zasneženimi ostenji Begunjščice Neustavljiva želja po samotnih vzponih me je znova prignala. Dobro vem, da mi ne bodo prihranjene minute in morda celo ure nepopisnega strahu med vzpenjanjem po strmih žlebovih in zasneženih vesinah, katere bodo vedno znova grozile, da v hrumečem plesu pogoltnejo in uklenejo v bell grob predrznega vsiljivca. Sveže zapadli sneg in jasni spomini na štiri dneve bližnje preteklosti strah samo še stopnjujejo. Nočem si še priznati, da sem tukaj tudi zaradi tega. Očitki samomorilskih nagnjenj in neodgovornosti me ne prizadenejo več. Zazdaj poznam samo malo lepših in vrednejših stvari, kot je zmaga nad lastnim strahom in slabostmi. Prav v kritičnih, mejnih situacijah se najbolje zavedaš sebe, svojega bivanja in slabosti. Tedaj spoznaš in odkriješ skrite, najvrednejše moči, ki ti poglabljajo veselje do preprostega dejstva, da sploh obstajaš, srečo ob zavesti, da se na novo odkrivaš. Pazljivo bereš intimne strani svoje knjige in spoznaviš, da mnogih sploh nikoli nisi odprl. In pišejo se tudi nova, čudovita bogata poglavja. Zato sem tukaj, kjer konice derez in okla cepina škrtajo v krhkem ledu, kjer se včasih korak globoko udara v zlovešče donečo skorjo klozastega snega, kjer se hromeči strah in zanosno veselje včasih združita v eno.

Vroč poletni dan. Sam sestopam po melišču. Zadnja krpa umazanega snega sameva sredi sivih skal in dehtečega ruševja na usodnem kraju. Spomini se spet zajedajo v opojna doživetja današnjega dne. Nekoliko so že zabrisani, a njihova tragična moč še ni oslabila. Pesem viharja, negotovi koraki, utrujeni, toda pričakujoči pogledi uprti v sneg, pretresljiv prizor, ko se odgrne beli zastor in počasi oblikuje glavo, roko... človeka, mrtvo bitje sredi hladne beline.

njem vprašanju, pač pa je takoj zavil v skrajnosti: prvi govornik G. Mario — bil je šest let v samostanu Zen na Japonskem — je izjavil, da »gore ne morejo odgovoriti na ta vprašanja«. Treba se je, je dejal, posvetiti filozofiji, zato pa je potreben »Učitelj« in treba je iti »stran od sveta«. Čudaštvo? Kadarkoli že, ta intonacija je bila neumestna (Op. ur.) Vtis je popravil B. Amy, ki je terjal definicijo alpinizma, govoril o nevarnosti, ki mu preté, in o tem, da vse to lahko popravijo le alpinisti sami. Če to ne bodo storili, se bodo vmešali drugi, rezultat pa nam nikakor ne bo v veselje. Ta intonacija je zadela žebelj na glavo, vendar do sproščene debate in prišlo, sledili so si le referati, ki jih ni bilo možno ustavljati in — do pravega razgovora ni prišlo. Govorniki so — kakor vsa leta nazaj v Trentu — govorili italijansko, nemško in francosko, simultanege prevajanja pa ni bilo. Ni čudno, če je bila pozornost avditorija kmalu trdo preizkušana. Poleg tega nekateri govorniki niso opazili, kaj je kdo sogovornikov že povedal. »Debata« se je torej zmašila iz ponavljanja in dolgoveznosti, ki sploh niso bile v zvezi s predmetom.

Je bilo tedaj to srečanje le samo sebi namen? Gotovo ne. Razumljivo, da tisti iz samostana Zen dvorane ni potegnil za seboj; svoj delež za to ima tudi organizacija. Kje je ostalo simultano prevajanje? Vendar so bile zanimive izjeme: R. Cassin, A. Roch, Loulou Boulaz... , toda tudi ti so pravzaprav imeli le monologe.

Agresti sklepa: Istovetnost alpinizma? Predlogi mož, ki imajo za seboj vso alpinistično pot, lahko govorijo o marsičem, vendar je vse nekam enolično: vihrave strasti mladih, jasni načrti zrelih, hrepenenje in dolgočasje starih let... Pisano življenje od ene generacije do druge, morebiti tudi od ene do druge dežele, vendar v bistvu eno in isto pri vseh in povsod, če izvzamemo verski eksotizem in filozofsko obrobje.

Če moramo iskati pamet in modrost, ni treba v kloster Zen, da se zavarujemo pred

Spomin na bele grobove topo klujuva v zavesti. Želim si, da bi ga za zmerom pogoltnilo brezno pozabe. Močna je ta želja, vendar ena izmed tistih, za katere trdno vem, da se mi ne bodo nikoli izpolnile.

Pripis: Članek sem napisal v spomin na tragični dogodek 2. 1. 1977, ko je plaz s pobočij Begunjščice zasul skupino učencev in učiteljev iz šolskega industrijskega centra Iskre v Kranju. Življenja štirih učencev in dveh učiteljev so se končala v smrtonosnem obljemu. Reševalna akcija oziroma iskanje ponesrečencev je trajalo štiri dni, večinoma v zelo slabih razmerah.

IZ ZAPISKOV O LPP

BOŽO JORDAN

Loško planinsko pot (LPP) so pripravili za 1000-letnico Škofje Loke. Odprli so jo v Škofji Loki pred Martinovo hišo oziroma občino. Slavnostni govornik je bil dr. Miha Potočnik, predsednik PZS. To je bilo v nedeljo 25. marca 1973. Po tem slavnostnem delu je večina krenila na Lubnik, na predzadnjo točko poti, ker je zadnja Škofjeloški muzej, ki je zares vreden oglada. V planinskem domu se je slavlje nadaljevalo. Pridni planinci — bodoči transverzalisti — so izpolnili željo zapisano ob poti, si nadeli poleno na rame in ga odnesli do doma. Naš vrli predsednik je nesel kar dva.

Dan je bil lep in smo zavili mimo Zalubnikarja do Tomaža. Bilo je le še malo snega. Odtisnili smo si tretji žig. Pohiteli smo še do cerkve, kjer je dober razgled. Imenitno so izbrane točke poti, če so vse take. Morda nas je prav ta radovednost gnala, da bi pot do konca spoznali.

Križna gora. Vas s spomenikom. Z nje ni kaj posebnega razgleda, je pa s slemena južno proti cerkvi (Sv. Križ, 670 m). Kako blizu je Tomaž, ko vmes ne bi bilo Selščice! Čepulje: neke težave z žigom, ker je imela gostilna poseben obratovalni čas, Savinjčanom neznan. Je pa v Zabrevkah brez njega in domačija je odprta od zore do mraka. Tu te na hiši opozori še »G«, da je tudi žig gorenjske partizanske poti. S poti se splašča iti do Mohorja (951 m). Na razgled te opozori tudi tablica. Od tu sva zapustila markacije, pa tudi cesto na drugem travniku in jo ubrala v Topolje. Imela sva srečo, videla sva, kako pripravljajo kopo za kuhanje oglja. Skuhajo ga kake tri kope na leto. Bukovega primanjkuje, pa tudi kostonjev gre v promet. Še malo pa smo v Selcah. Predno prideš na cesto, je lepo urejeno in zasajeno pokopališče.

truščem in zmešnjavo. Ali ne bi mogli do samote tudi v Alpah, v »okcidentalnem kloštru«?

Ali so naše vrednosti zares v stiski? Če so, nikar ne bežimo iz njih, ostanimo sredi vrtinca. Debata je bolj ali manj zmedeno povedala tole: Alpinizem je kot pravi kulturni pojav obenem z drugimi človeškimi imenitnimi in mikavnimi pojavi prav tako nekakšna igra s steklenimi biseri, ki včasih tudi dopolnjuje smisel naših nepopolnih existenc. — Če pomislim na podobne debate v prvem desetletju Trenta, ki sem jim bil sam priča, moram reči, da je Agresti zadel »žebljico na glavico«. Sicer pa pogosto velja tisti stari rek: Nil novi sub sole — nič novega pod soncem.

T. O.

VELIKE SPREMEMBE ALI ALPSKI STIL

Spričo nove plezalske opreme in tehnike je plezanje v zaledenelih stenah že v procesu velikih sprememb. Poročila iz Pirenejev, iz Alp, iz Anglije, Amerike, poročila o alpskem stilu v najvišjih gorah na svetu, vse to naznanja nekaj, kar je že med nami, naj si priznamo ali ne. Odpira se nova doba. Stara pesem, večna pesem! Pa še tista: Kvaliteta pride iz množice. Pomislimo, kako se je pomnožilo število alpinistov v zadnjih 30 letih, in še posebej v zadnjih desetih. Ni čuda, če iz teh »kvantitet« zrasejo neslutene kvalitete. Ni daleč čas, ko bodo klasične »himalajske karavane« odmrle. Danes v vseh velikih alpinističnih sredinah odmeva »alpski stil« v Himalaji — »brez kisika« že zastareva. Ekspedicijske stotnije nosačev bo požrla grobnica zgodovine prav tako. kakor tiste karavane na Mont Blancu, katere so organizirali v prvi alpinistični dobi evropskega višinskega prvaka. Tisti, ki na tihem še računajo, da se bodo velike ekspedicije

Dražgoše, ostale ste mi v spominu kot brigadirju mladinske delovne brigade — trikrat udarne Bičkove! Delali smo cesto Rudno—Rastovka. Kako so se spremenile! No, tam nad hišo (št. 28), kjer se dobe žigi, so ostale naše barake. Bili smo učenci sedanje Jurčičeve gimnazije v Stični. Takrat res nisem mislil, da bom tu kdaj iskal kak žig ali hodil po novih planinskih poteh. Ratitovec sem obiskal tudi kot brigadir, pa še Bohinj in Savico. Šli smo peš ponoči čez Jelovico v Nomenj, tam na vlak, z Bohinjske Bistrice pa spet peš. Za LPP pa je bilo drugače. Moral sem tja, pa še Tonček zraven. Poslali so naju kot delegata, da preskusiva znanje PLV. Kako težka je bila ta pot samo iz Prtovča do koč! Kako dolga je bila tista ura hoje! Dve palici sta bili premalo za močno udarjeno nogo — pred dnevi! Ker sem moral, je nekako šlo. Potem pa sem ležal še doma in si pridno mazal meča. Ta gora je vredna obiska, že zaradi razgleda pa flore in vsega, kar je z njo v zvezi.

Črni vrh nad Polhovim Gradcem. Zelo enostaven dostop iz Ljubljane. Kar dobra cesta do »Blagajke«, ki je zaprta. Zvonec ne dela, zadaj pa je pes na slabi vezavi. Ker je bila ura zgodnja, sva šla do cerkve (861 m), kjer je začelo zvoniti sedmo uro. Čakala sva, da pride mežnar, pa ga ni bilo. Če pogledaš na zvonik, vidiš, da pride po »žiči«! Zato so tečajji slabo namazani, saj se ne sliši, kako cvili in škriplje! Tega »mežnarja« resnično ni treba biti strah! Razgled! Le škoda, da ni bolje opisan v vodniku. Sicer je sedaj mnogo bolje, saj imamo dobro planinsko karto. Več pa najdeš v knjižici F. Planine: Poljanska in Selška dolina; Škofja Loka z bližnjo oklico, MK 1962 v zbirki Slovenske pokrajine, ki se je menda s tem začela in končala. Novejši sta Lubnik in Ratitovec, Vodnika po Loškem ozemlju (Muzejsko društvo Škofja Loka, 1978), ki, upajmo, jih bo še kaj več. Škoda bi bilo, če bi se tu končale. Začuda pa le malo kdo ve, da si streljaj od najvišjega vrha Dolomitov, Pasje ravni (1029 ali 1030 m). Sedaj je ves ta svet prepreden z dobrimi cestami.

V nedeljo smo se zapeljali čez Poljane do Javorja. Obiskali smo Malenski vrh (Goro), se vrnili k cesti in po njej pešačili dalje do Gornje Žetine in Črnega Kala (1103 m). Povzpeli smo se na vrh Blegoša in odkrili prvi skriti žig na cevi. Tu sta bila dva, pa lahko loškega pozabiš, ker ga ni v skrinjici! Koče še ni bilo. Razgled nam je poplačal trud. Tu lahko opazuješ mejne utrdbe in jih primerjaš z onimi na Poreznu, Lajnarju ... Vrnili smo se na Črni Kal in se vzpeli na Romovec.

Dalje proti Koprivniku je neusmiljeno pripekalo. Zatem je bilo vsaj malo sence in ceste. Kmalu smo bili na Mladem vrhu, na Starem vrhu, pod njim poiskali kočo in jo po svoje udarili čez Četeno Ravan v Javorje. Po vsem tem pa še dolga vožnja do Savinjske doline.

Treba bo na prvo točko, Osovnik (858 m, Sv. Mohor). Šli smo do doma na Govejku. Dalje pa ne po pravi poti. To pa je bilo kar prav, vsaj nismo šli nazaj in tja po isti! Potem na Tošč. Z njega smo jo ubrali na Grmado in splošno znano Sv. Katarino. Le

v Himalaji še obdržale zaradi doslej še nedoseženih visokih ciljev, že omahujejo. Počakajmo še malo, »novi stil« je pred vrati, vrag vedi, kdaj bo kdo razbil zadnjo ključavnico, ki še zapira vrata v novo dobo. — Tako nekako razmišljajo himalaistične velesile.

Isto je s kisikom in brez njega. Leta 1975 je 9 Kitajcev prišlo na vrh Everesta brez osebnih kisikovih aparatov. Le sem in tja so stopili k tistim svojim tovarišem, ki so tovorili kisikove bombe, in se okrepili. Za njimi prideta Habeler in Messner leta 1978, jeseni istega leta še Engl, Šerpa Mingma in Ang Dorje. Našteti so prišli na vrh tudi brez občasnega kisikovega okrepčila. Najvišji vrh na Zemlji torej ne čaka več na korenjaka brez umetnega kisika. »Dober stil« za Himalajo pomeni danes že isto ali predvsem »brez kisika«. Tudi naši alpinisti so k temu nekaj doprinesli!

T. O.

NOVI VZPONI V NAJTEŽJIH SMEREH

V Aig. Verte je Michel Berruex prvi pozimi splezal smer Charlet-Platonov 24. in 25. febr. 1979. V težkih mestih je uporabljal samovarovanje. Sestopil je po Whymperejevem ozebniku. Novo smer so zabeležili tudi v Grand Dru in v Rognon du Dru.

V Les Droites sta E. Loretan in P. Morand 500 m plezala po smeri Cornuau-Davaille iz leta 1955. Namesto v levo sta potegnili smer v desno in splezala novo smer V + in VI. Prvi zimski vzpon po smeri Cornuau-Davaille iz leta 1955 v severni steni les Droites je opravil Japonec Suzuki Keiji 5. do 8. marca 1978. To je zelo pomemben uspeh trdo-vratnega Japonca.

Poljakinji Anna Czerwinska in Krystyna Palmowska sta v les Droites 24. do 26. julija

s težavo smo ugotovili, da je to Topol. Je pač tako daleč od nas, da ne vemo za vse krajevne spremembe!

Davča. Če ni to le dolgo naselje brez središča? Saj je nikjer ni. So le raztresene domačije? Dobro izhodišče za Porezen je. Bilo smo tam še pred LPP. Kako smo le našli vrh Porezna čez vse tiste strelske jarke, da na pokvarjenega fička sploh ne pomislim! Peter mi je povedal, da dobim žig pri njegovi mami. Pa še res je bilo, ampak samo enega! Oni za »G« pa sploh ni v Davči! Na koncu ugotoviš, da je v Potoku (Marenkovec, Potok 18), pa ne ob kaki markirani stezi, le ob cesti, ki gre menda še naprej do Zale (890 m). Če pa slediš markacijam, ko jih seveda najdeš, si pa kmalu na Blegošu oziroma pri novi koči. Če greš na zahod pa še malo po svoje kot midva, prideš do planinskega doma na Črnem vrhu, ki so ga prejšnji dan zaprli. Pa si ob žig za »G«.

Hotavlje—Slajka je lep sprehod. Prideš pod domačijo, plevejo veliko njivo česna, gospodar kosi. Prijazno ti odtisnejo žig, razglednice in še značko lahko dobiš. Tja sedaj drži cesta. Markirana steza pa menda gre malo drugače kot po zemljevidu. Pa tudi cerkev v Hotovljah je topograf zgrešil na novem zemljevidu.

Vzpon na Špik (908 m) se ti izplača. Saj greš kot po mehki preprogi, ker je pokošeno. No, na sosednja dva špika (851, 541 m) severno nad Suhim dolom, ti pa ne bo treba. Zahodno pod nižjim je prilesje ali Prilesje, kakršna je pač karta.

Z Gorenje vasi do Suhega dola je menda asfalt? Pa ga ni, vsaj od tu do Planine, kjer se od cerkve lahko malo razgledaš in ugotoviš, kje je Smrečje. Tega je bilo in še bo polno okoli tebe, če se napiše z malo. Z veliko črko pa je še daleč. In spet na Vrh. Teh vrhov je pa res preveč! Kar lepo si jih zapomni, vsi so vredni obiska, saj z Vrha je bil doma tudi Martin Krpan, onega pri Sv. Trojici. Ta tu je nad Rovtami. Žig je na oknu v zaprti gostilni pri Tončku. Če zraven »delaš« še LMP, tega žiga ni. Za notranjsko planinsko pot ga pa najdeš na drugi strani, pri kmetiji (Vrh 4). Če boš imel srečo: Pri lipi na vrhu stoji hiša in če bodo tablo namestili, ko bo hiša ometana, jo preberi. Na njej je vtisnjeno (barva je že odpadla): Rovte 1 uro, Logatec 3 ure in spodaj SPD. Torej tu so držale že stare planinske poti! (Vrh nad Rovtami 7). V Goropekah je dom odprt. Sicer pa so blizu Žiri, kjer so doma naši planinski čevlji. Na Vrhju so mi rekli, da je tam spodaj Žir, pravijo, da en »i« prihranijo. Ko jo mahneš proti Vrsniku od Pleska dalje, si že spet na meji. Še stojijo mejni kamni iz leta 1920, za odsek 39 z rimskimi številkami (LXXV do LXXX).

Tam pod Sivko najdeš na hiši (Pečnik 2) ob cesti staro tablo: Slov. planinsko društvo Razpotje (704 m). To je razvodje med Črnim in Jadranskim morjem. Mar ni ta tabla previhrala burne čase? Le kdo jo je namestil in kdaj? Gl. foto Jordan, PV 1979, št. 11, str. 800.

Po sreči ali naključju nama je ostal samo še Lajnar. Saj smo bili vsi trije pod njim, pa je lilo, nikomur ni bilo do tega, da bi se močil. Pa še problemi s cesto do Petrovega brda. Zapora je in ni! Ko pa si tako daleč od doma in ti uide, je res škoda. Odpravila sva se torej od Litostrojskega počitniškega doma proti Možicu. Hotela sva se malo

ponovili sev. vzh. raz (Authenac-Tournier iz leta 1937.) 13. in 14. julija pa sta isti dve preplezali centralni steber v les Courtes.

V les Droites sta leta 1969 splezala zimsko smer v vzhodno-severno-vzhodnem stebru Lackner in Messner. Februarja 1978 sta to smer ponovila Čeha J. Kulhavy in Miroslav Bena.

V les Courtes so švicarsko smer v severni steni plezali Dandelot, Piola in Wich 26. in 27. dec. 1978. 23. febr. 1979 je to smer sam preplezal Jérôme Saadi brez samovarovanja in to v izredno kratkem času: zvečer je bil že v Chamonixu.

In še in še. Pripominjamo, da se v rubriki o novih vzponih v reviji »La mont. et Alp.« pojavljajo doslej popolnoma anonimne skupine. To pomeni, da je obveščanje dovršeno, obenem pa dokazuje, kako se alpinizem širi v doslej zanj gluha področja.

T. O.

TEK V GORAH

Ne gre za slast do jedi, temveč za slast gibanja pa še za strast biti prvi, kajpada tudi za čast. Mladost je norost, čez jarek skače, kjer je most — potemtakem hitra hoja vse do teka v gorah ni nič novega. Redek se v mladih letih ni preskušal, koliko je rabil iz Kamnika do Bistrice, iz Mojstrane do Aljaževine, koliko na ta in oni vrh. Bili so »doseženi blazni časi« in upam, da se take stvari še gode, saj je mladih ljudi v gorah vedno več.

No, Amerikanec Jay Longacre je tekel iz Kathmanduja na Kala Pattar, nepalski vrh, 5547 m. V 4 dneh in petega pol je pretekkel pot, ki terja skoraj 14 dni hoje. Tekel je

razgledati po tej nekdanji meji. Kmalu sva bila na slemenu, že v dežju. Bilo je na po-bočju mnogo debelih borovnic. Tudi obiralci so šli v dolino s polnimi posodami. Lepo se da tu preživeti dopust. Po stari vojaški stezi sva dosegla sedlo in nato še Lajnar. Tam je žig, čeprav so nama povedali, da ga pred dobro uro ni bilo. V skrinjici ga res ni, je pa na cevi, kakor drugje na vrhovih za LPP (le za Bevkov vrh je gumiran). Sicer ga imajo tudi v koči. Z dlanjo pritisni dnevnik nanj, prej pa kaj namaži, če je pri roki blazinica. To raje nosi s seboj! Na vrhu je še bunker, z jekleno kupolo in strelnimi linami! Kako dolgo bo še kljubovala rji in času?

Končala sva pot kot 912. in 913. pohodnik.

Loška planinska pot je zanimiva, saj odkriva lep del domovine in zraven zajema tudi nekaj primorske dežele. Je lahko dostopna, v petek in svetek, poleti in pozimi. Njeni sosedje jo lahko prehodijo ob vikendih. Kdor bo hodil tam v jeseni, bo res lahko spoznal pokrajino Tavčarjeve povesti Cvetje v jeseni in še kaj več!

PLOŠČA NA GRINTOVCU V SPOMIN MILANU CIGLARJU

Ing. MARKO KMECL

Sedem planincev skupaj z ženo tragično preminulega gozdarja in planinca ing. Milana Ciglarja se je na pobudo Luke Kočarja, vodje planinskega izletništva PD Ljubljana-matica, odločilo, da bo smrtno ponesrečenemu ljubitelju in poznavalcu naših gora vzdalo spominsko ploščo na Grintovcu.

Uredništvo Gozdarskega vestnika se je odločilo, da objavi drobno pričevanje o tem dogodku.

Skupina planincev je 27. VII. 1979 prišla v Cojzovo kočo na Kokrsko sedlo že v mraku. Kot nalašč je bil prav ta dan agregat pokvarjen, pa so sveče osvetljevale najbližjo okolico in dajale poseben pečat tej skupini zapoznelih pogrebcev. Vsak od članov te skupine je nekaj nosil. Edo in Ema sta nosila glavno breme — pesek in ploščo, vsi drugi pa druge pripomočke, potrebne za to žalostno opravilo. Vsakdo od navzočih je vedel, da prispeva svoj delček v spomin ponesrečenemu. Pod vrhom Grintovca so našli mesto, kjer naj bi približno bil kraj nesreče. Pripravili so polivinilasto ponjavo, na kateri

skoraj ves čas. Jacky Duc in Christian Roussel sta za klasično turo na Mt. Blanc rabila 24 ur in 45 minut. Običajni izletniki porabijo za teh 160 km 4 ali 5 dni.

Alpinisti od nekdanj drve (morajo drveti iz tega ali drugega vzroka) po gorah. Teči — zaradi veselja, ker zmoreš, je včasih tudi edini način, da uideš tej ali oni zagati v gorah.

T. O.

FILMANJE IN SOLO VZPON

Poročali smo obširno o neverjetnih dogodkih v Alpah, vezanih na Ivana Ghirardinija, na Tuneo Hasegava in na druge plezalske »ase«. K solo vzponom Hasegave ima pripombo »La Montagne«: »Res, izjemna sposobnost, pozimi sam v severni steni Matter-horna, Eigerja in Grandes Jorasses — v smeri iz leta 1938. Vendar — ali smemo reči — da se Hasegavi piše pravi solo vzpon, če ga snema na 35 mm trak številna ekipa filmarjev?«

Nekaj dni pred Hasegavo je vstopil v isto smer Japonec Masalu Molita in doživel težko nesrečo. Rešila ga je gotove smrti skupina »visokogorske žandarmerije«, ki je tvegala vse, da ga je še isti večer prinesla v dolino. Biti sam je eno, biti sam v soju filmarskih »ognjemetov« pa je gotovo nekaj drugega. Seveda Hasegava zato ni nič »manjši«. Z vzponom je začel 22. februarja 1978, ga naslednji dan prekinil zaradi slabe-ga vremena, od 25. februarja do 4. marca pa mu je uspel zimski vzpon Grandes Jorasses, v smeri iz leta 1938.

T. O.

so zamešali beton, spominsko ploščo, svečo in venec. Roke so mešale beton in z njim ometale ploščo. Zdelo se nam je, kot da gladimo po človeku, vse delo je poteklo v vzdušju nekakšne pogrebne slovesnosti. Kljub očitnemu zatajevanju so Ciglarjevi ženi Justi pripolzele solze na obraz, ko je ob ploščo položila venec iz borovih storžev in prižgala svečko. Potem se je skupina povzpela na Grintovec, dohitel jih je dež, nakar se je spustila z vrha v Dolško Škrbino in se odločila, da gre po nemarkirani poti proti Suhadolniku. Tako so prišli v brezpotje, zašli, hodili nad previsi in si pomagali le z redkimi oprimki. Končno so našli izhod in se zmotali iz nevarnega sveta. S ploščo in s hojo po brezpotju so se zagotovo pomenljivo oddolžili človeku, ki je toliko prispeval k razvoju gozdarstva in planinskega izletništva. Kdor ga je poznal, ga je cenil in spoštoval. V resnici je bil nepozaben tovariš in čudovit prijatelj.

PLAZ POD HUDIM VRŠIČEM

BORIS MLEKUŽ

V zadnjih letih se je med bovškimi alpinisti, planinci pa tudi med smučarji sila razmaknilo turno smučanje. Kanin z njegovimi smučarskimi turami tja do pozne pomladi nam je približala žičnica, odkrili smo na novo smučarski svet pod Lepim Špičjem, pa spust z Mangartskega sedla, blizu nam je tudi Komna, Vršič in Kobariški Stol. Od februarja sem in tja do konca maja skoraj ne mine konec tedna, da se večja ali manjša skupina Bovčanov ne poda na to ali ono smučarsko turo. Marsikaj smo doživeli in spoznali na teh smučarskih pohodih v gorah. Obilo užitkov, tudi težke smučarske poškodbe, plazove in do skrajnosti slabo vreme. Snežni plaz, ki nas je 26. 3. 1978, na II. spominskem turnem smuku presenetil pod Hudim Vršičem, je še ena preizkušnja več, ki se je na srečo končala brez hujših posledic. Z opisom nesreče, okoliščin, ki so do nje privedle, in obnašanja skupine v nesreči, bi rad opozoril na napake, ki smo jih naredili, in seveda tudi na dobre odločitve in ukrepe naše skupine v nesreči.

1. Opis ture in skupine

Za II. spominski turni smuk smo izbrali nedeljo 26. marca 1978. Namenili smo se prečiti masiv Kanina s smučmi od gornje postaje žičnice pod Prestreljenikom na planino Baban na skrajnem jugovzhodnem pobočju Kanina. To turo smo nekateri že opravili.

NOVOSTI IZ MATTERHORN IN EIGERJA

Japonka Akiko Šigi je s svojim možem kot prva ženska pozimi preplezala klasično smer v severni steni Matterhorna. — 9. XI. 1978. Isti dan so Konno, Vada in Kavamura preplezali isto steno, štiri dni potem, ko so preplezali severno steno Eigerja.

V severni steni Eigerja so med 16. jan. in 26. febr. 1978 štirje češki plezalci splezali superdirettissimo po sredi stene levo od Harlinove smeri: Bili so Jaroslav Fleiberg, Josef Ribička, Jiri Šmid in Miroslav Šmid.

Nekaj dni potem je druga češka naveza hotela narediti superdirettissimo po sredi severne stene. Nekaj sto metrov od vrha, ko so že prišli iz glavni težav, sta se jima ubila Jiri Pechouš in Jiri Šlegl. Po nekaj dneh so ju našli pod steno.

Japonsko smer v Eigerju so kot šesti preplezali štirje Bolgari: M. Hristova, S. Malinov, M. Savov in J. Valšev.

T. O.

VISOKA POT PO DOLOMITIH

V svetovni turistični in planinski literaturi se kot ena najlepših »visokih poti« pogosto omenja »La haute route des Dolomites«, lahko bi po naše rekli »Pot po dolomitskih vrhovih«. Zelo znan in ugleden planinec dr. Piero Rossi iz Belluna je znan tudi po svoji propagandi za to pot. V »La Montagne et l'Alpin.« 1979/2 je objavljen zelo strnjen kažipot po tej zanimivi poti od Feltre in Belluna na jugu pa do Bresanona (Brizena) na severu. Pot povezuje Passo Croce d'Aune severozahodno od mesta Feltre — Passo delle Velte Grandi—Passo della Finestre—Passo Vallès — odkoder pride v področje

Nekateri tudi po večkrat. Pot smo torej dobro poznali, prav tako tudi plazovita mesta. Tura za dobrega smučarja ni pretirano naporna, traja nekako 6—7 ur, pač odvisno od snežnih razmer in kvalitete snega. Glede na to nam orientacija ne bi delala nobenih težav. V nedeljo se nas je torej odpravilo na pot okoli dvajset. Bili smo večinoma Bovčani, z drugimi udeleženci smo se poznali. V skupini smo imeli dva člana GRS, ki sta bila zadolžena za varnost ture, nekaj je bilo pripravnikov GRS in alpinistov. Oprema smučarjev je bila povsem v redu, saj so bili že »stari« turni smučarji. Tudi v kondicijske in psihične sposobnosti smučarjev v skupini ni nobeden dvomil. Skratka, na pot smo odšli z veseljem in dobro pripravljeni.

2. Vreme v dneh pred turo

Vremenske razmere v dneh pred turo niso bile najboljše. Po nekajdnevem lepem, sončnem in toplim vremenu je v četrtek in petek na Kaninu snežilo. Temperatura je dokaj padla. Usipal se je suh sneg, vendar le do višine okoli 1700—100 m, niže, skorajda ni snežilo. Že med sneženjem, še posebej pa v soboto 25. 3. je močno pihal veter, tako da so imeli težave tudi pri obratovanju žičnice. Padlo je od 30—40 cm novega suhega snega. Ker je še posebej v soboto močno pihalo, je veter v zavetrne kotanje in drug zavetrni svet napihal precej snega, ki ga je prekrivala le nekajcentimtrska (morda 2—3 cm) debela skorja, nastala z nabiranjem snega. Pod njo je bil sneg suh in le malo sprijet, saj je bila temperatura v soboto kljub jasnemu, sončnemu vremenu nizka, čeprav že konec meseca marca. Po moji oceni je torej šlo, v nesreči, za plaz suhega kložastega snega. Dan pred turo smo se za snežne razmere, kot je že naša navada pred turami na Kaninu, pozanimali pri žičničarjih. Dobili smo odgovor, da sicer razmere niso najboljše, da je novi sneg razpihan, da so zameti. Ob tem velja opomniti, da razmere na smučiščih ob žičnici res niso bile slabe, višje ali dlje od žičnice pa seveda delavci žičnice razmer tako ali tako ne morejo poznati. Vedeli smo, da res dobrega snega za turno smuko ne bo, a ker je bilo vreme sončno in za spoznanje topleje kot prejšnje dni, smo odšli na pot.

3. Tura

Z gornje postaje žičnice smo se s smučmi na ramah zagrizli v strmino pod Prestreljeniško okno. V varni razdalji smo prečkali za plaz zelo nevarna snežišča nad Velikim Grabnom (tu imajo žičničarji urejene naprave za odstreljevanje plazov) in dosegli varen, širok in položen hrbet pod Hudim Vršičem. Sneg se nam je udiral do kolen, morda le tu in tam malo več. To prečenje snežišča nad Velikim Grabnom smo imeli in še vedno tudi imamo za najbolj nevarno za plaz. Sodili smo: Če je bilo tu vse v redu, tudi dalje na naši poti ne bo nič hudega. Vendar smo se ušтели. Po krajšem vzponu

Marmolade čez Passo Pordoi in Gardena na Passo Rodella in zavetišče Plose. Kdor naredi to pot, dobi predstavo o zelo znanih dolomitskih skupinah, znanih po lepoti, zgodovini in posebej po alpinistični zgodovini, saj so tu nastale smeri, ki še danes mikajo najboljše naveze sveta, čeprav je gorski svet danes povsod toliko raziskan, da Dolomiti ne morejo biti edini »locum comune« za svetovni alpinizem. Pot povezuje manj znano skupino Plose in Putia na severu, skupino Odle in Puez (Geislergruppe in Puezgruppe), veličastno nenavadno razglašeno skupino Sella in nič manj slovito skupino Marmolade, dalje proti jugu za skupino Pale di San Martino in skupino Feltre imenovano po starem mestu Feltre, bogato s starinami, ki predočujejo kamenita izročila rimske dobe, srednjega veka, renesanse in novejšega veka.

Pot sta si zamislila Mario Brovelli in znani alpinist Sigi Lechner. Leta 1973 je v Bologni izšel njun vodič v zbirki »Itinerari alpinisti«, (založba Tamari, Bologna). Ista avtorja sta izdala vodnik v skrajšani obliki pri »Ente Provinciale per il Turismo de Belluno« (tudi v francoščini). Najbolj pripravne programne zemljevide dobi interesent pri Tabacco d'Udine (list 6, 2 in 4), ki imajo vrisane tudi druga pota, s katerimi si popotnik utegne popestriti disciplino ene same poti.

T. O.

JEAN MARC BOIVIN

Komaj nekaj let se pojavlja njegovo ime v francoskih alpinističnih poročilih in že je šinil v pravi vrh francoskega alpinizma. A poleg tega smuča po najbolj divjih ozebnikih, rad pa ima tudi polete z zmaji, kakor naš Peter Ščetinin; sposoben in drzen obenem. Njegova prava strast pa je led, kar kaže seznam njegovih prvenstvenih vzponov v zale-

smo dosegli majhno ravnico le kakih dvesto metrov pod vrhom Hudega Vršiča. Tu si običajno nataknejo smučarji, se pripravijo za smučanje in se ponavadi malo oddahnemo. Tako je bilo tudi tokrat.

4. Kraj nesreče in nesreča

Z ravnice, kjer je že bila pripravljena za turo vsa skupina, se je bilo treba spustiti v približno 80 m široko kotanjo; spodaj le-ta prehaja v dokaj strm, vendar širok žleb, dolg kakih 200 m, krajši skoki v njem so navadno zasneženi. Ko prečiš kotanjo, moraš pri vzponu prečiti še zelo strmo, a le kakih 10–15 m široko pobočje in dosežeš sedlo pod Škrbino. Čeprav temu prehodu nismo pripisovali nobene posebne pozornosti, smo kljub temu začeli z razdaljo okoli 10 m od smučarja do smučarja in v različnih smučinah. Prvi smučar je že prečil kotanjo in pričel z vzponom, drugi in tretji sta mu sledila v medsebojni razdalji okoli 10 metrov, četrti pa se je ravno spustil v kotanjo, ki se je zaslísal zamolkel pok, približno 40 m nad prvim smučarjem in vse pobočje pod prvimi tremi smučarji se je jelo premikati. Bili so v plazu. Tretji smučar je brez težav izsmučal iz njega, neslo ga je le okoli 20 m, tudi drugi se je s smučanjem v plazu uspel umakniti na rob in izsmučati. Odnoslo ga je nekoliko več, okoli 40 m. Prvi smučar se je skušal rešiti ravno tako s smučanjem v plazu, vendar je bil plaz na njegovem kraju mnogo hitrejši (večja strmina). Padel je, a uspel se je obdržati na površini plazu, odneslo ga je v žleb. Četrti smučar (bil je reševalec) je nemudoma zahteval umik skupine nazaj na ravnico. Sam se je takoj spustil na rob kotanje in z varnega mesta opazoval prvega smučarja, ki ga je plaz odnašal po žlebu navzdol. Z gibanjem se je vseskozi obdržal na površini plazu, plaz pa ga je nosil z nogami navzdol v na pol sedečem položaju. Plaz se je umiril šele skoraj v dnu žleba. Smučar je ostal na površini. Na klice se je odzval, dejal je, da je cel in zdrav, le smučko mu je zlomilo. Sam se je zrinil iz plazu in po varni poti prišel do nas. Vse se je srečno končalo.

Zavili smo na drugo stran, ki je pred plazovi dosti bolj varno pobočje pod Konjcem, do Kraljišča in pod Velikima Skednjema v dolino. Tu so bile začuda odlične snežne razmere. Priložena skica poskuša prikazati nesrečo, kolikor je pač mogoče skicirati. Ob tem naj povem še to, da je bil rob napoke plazu debel približno 50 cm, širina napoke pa okoli 70 m.

5. Sklep

Mislím, da smo se v tej nesreči s srečnim koncem marsičesa naučili, da smo bogatejši za izkušnjo, ki jo radi posredujemo tudi drugim.

— Sodím, da bi morali turo spremeniti ali končati že prej. Četudi smo srečno prečili snežišča nad Velikim Grabnom, bi nam razmere v tem predelu morale dati misliti. Po-

denelih stenah: direktna v severni Aig. San Nom; direttissima v Aig. Verte; veleozebnik v Mt. Blanc du Tacul, solo v Mrtvaškem prtú, solovzpon v ozebniku Lagarde-Ségogne, solovzpon v smeri Bonatti-Zappelli v sev. steni Pilier d'Angle. Prvi je presmučal severno steno v Aig. du Plan, prvi Frenodojevo smer v severni steni Aig. du Midi, prvi spet Italijanski ozebnik v Grande Casse. V Peruju je prvi sestopil po južni steni Hauscarana, Quilaraju in Piso.

Jean Marc Boivin skuša s svojimi dejanji utemeljiti svoje poglede na ledno tehniko in opredeliti vrednost in nivo lednih vzponov nasploh. Njegove izkušnje mu omogočajo nove poglede na ta del alpinizma.

Izboljšana oprema za led in tehnika v ledu sta omogočila zadnja leta nastanek smeri, ki si jih pred desetimi leti nismo mogli niti v mislih predstavljati, začjenja Boivin svoj članek »Ekstremni led« v »La Montagne et Alp.« 1979/2. Nekoč nemogoče se je »premestilo« v področje možnega. »Zdi se mi pa, da se velike ledne smeri premalo ponavljajo v primeri s kopnimi smerni, da vlada neka zmeda glede težavnosti in objektivnih nevarnosti v lednih smereh. Zato sem se nameril, da ocenim poglavitne take smeri v francoskih Alpah glede na njihove težavnosti, to je glede na čisto tehniko in na napor. Presodil bom samo to, kar sem sam preplezal, opustil pa bom velike ture, kot je angleška smer v Walkerju ali direktna v zahodni steni Aig. du Plan.«

Po teh kriterijih šteje Boivin npr. med »težke«: Couturierov ozebnik v Aig. Verte, Gervasuttijev ozebnik v Mt. Blanc du Tacul, severno steno Aig. du Triolet, Cordierov ozebnik v Aig. Verte. Težka, zgornja meja: švicarska smer v Les Courtes. Zelo težko, spodnja meja: sev. stena Aig. Verte (plezala Boivin-Gabarrou). Zelo težko: Linceul v Grandes Jorasses; Bonatti-Zappelli v Pilier d'Angle in smer Cecchinel-Nominé.

Zelo težko, zgornja meja: smer Cornuau-Davaille v Les Droites; smer Boivin-Valleçant

dobnih, le nekoliko manj nevarnih mest, v takih snežnih razmerah je na turi še nekaj. Torej smo nedvomno naredili napako.

— Na kraju, kjer se je nesreča zgodila, nismo bili posebej pozorni. Prečili nismo posamezno, razdalja med smučarji je bila premajhna, naša napaka, ki si je v tistih razmerah ne bi smeli privoščiti. Kraj nesreče se nam je zdel za plaz skorajda povsem nenevaren, saj je slabih 80 m pod grebenom Hudega Vršiča, svet pa niti ni pretirano napet pa še gladek ni. Presenečenje je bilo torej popolno.

— Kljub presenečenju so vsi trije smučarji ostali povsem prisebni, takoj so se skušali sami reševati, kar je dvema uspelo. Tudi smučar, ki ga je odneslo, se je s prisebnostjo, z lastno voljo in gibanjem obdržal na površini. Vsi trije so se vedli povsem mirno in pravilno. Prav tako je pravilno ravnal četrti smučar. Najbrže so tu pomembno vlogo odigrale tudi izkušnje prvih štirih smučarjev. Tudi vodja ture je bil namreč med njimi.

— Skupina se je disciplinirano, mirno a hitro na zahtevo umaknila na varno mesto.

— Povsem na mestu je bila seveda odločitev za drugo turo.

Dragocena izkušnja več.

II. spominski turni smuk smo predejali na naslednjo nedeljo. V odličnem snegu in sončnem vremenu smo turo opravili v veliko zadovoljstvo vseh udeležencev. Goram je dana večnost, nam skromnim obiskovalcem in občudovalcem njihove veličine žal ne.

ANALIZA POPOTNIKOV

ING. MARKO KMECL

Razmišljanja o naravi popotništva in njegovih razmerjih do sorodnih rekreativnih dejavnosti je bila treba podpreti z analizo obiska pešpoti. Analiza naj bi dodala še nekatere elemente, potrebne za opredelitev popotništva kot rekreativne dejavnosti.

V ta namen smo analizirali vprašalnike, ki jih morajo po prehojeni poti oddati vsi popotniki, da dobe spominsko značko. Vsak izpolnjeni vprašalnik vsebuje naslednje podatke: ime in priimek, bivališče, rojstno leto, poklic, začetek in konec popotovanja, število etap, način potovanja in čas potovanja.

v Aig. Sans Nom. Skrajno težko: smer Boivin-Gabarrou v Les Droites; severni ozebnik v Aig. du Dru, smer Boivin-Gabarrou v superozebniku Mont Blanc du Tacul; skrajno težko zgodnja meja: smer Boivin-Diaffria-Vionnet-Tuasset.

Če so visoko ocenjene neke prejšnje smeri, pravi Boivin, je to zato, ker upoštevam, kaj so tisti plezalci zmogli s takratno tehniko. Nova tehnika, razume se, niža težavnost teh vzponov.

Glede ocenitve **tehničnih mest in odstavkov** pravi Boivin: Led ni skala, v primeru s skalo je plastičen element; težavnost neke smeri ali mesta se zelo spreminja od časa do časa, od leta do leta, že zaradi snega in gostote ledu.

Dva dejavnika odločata: a) narava ledu — led je lahko preveč krhek ali lomljiv, pa tudi trdi led v hudem mrazu (zimskem) ni ugoden za trdno oporo in obtežbo; b) gostota ledu: če je ledu letos primešan sneg, je za plezalca težak; na istem mestu pa bo naslednje leto lahko gost, imeniten led. Ko sva s prijateljem P. Gabarroujem prvič plezala superkuloar v Mt. Blanc du Tacul, sva zaradi neugodnega ledu naletela na skrajne težave, ko pa sva naslednje leto smer ponavljala, sva pol manj »trpela«. Tudi čas ture je bil za pol krajši.

Boivin si je »kotacijo« za ta del ledne plezarije sposodil škotsko: III. stopnja, absolutni nagib 70° (primer: ključno mesto v smeri Cecchinel-Nominée v Pilier d'Angle — raztežaj za skalnato pečjo); IV. stopnja, absolutni nagib 75 do 80° (primer: ključno mesto v severnem kuloarju Druja); V. absolutni nagib med 80° do 90°, vertikalni odstavki nad 10 m ali previs (primer: ključni raztežaj v centralnem kuloarju Pic Sans Nom — Oisans — zadnji raztežaj).

Boivin zavrača grajo uglednih alpinistov, češ da se moderno ledno plezanje suče »na robu izjemnih nevarnosti«. Prav je, da se ta trditev razkrinka. Res je, v stenah pada

Ob pregledu izpolnjenih vprašalnikov smo ugotovili, da so v nekaj primerih potovale dvojice ali manjše skupine le s po eno knjižico, torej da je dejansko število popotnikov, ki so pot prehodili, nekaj večje od registriranega. Ugotovljeno je bilo tudi, da vsi vprašalniki niso bili izpolnjeni pravilno ali v celoti, kar je verjetno posledica začetnih organizacijskih težav. V analizah posameznih kategorij podatkov so taki primeri zajeti v rubriki »ni podatkov«.

Analiza zajema populacijo popotnikov za obdobje od otvoritve poti I. 1975. do konca leta 1978.

Obisk poti

Ciglarjevo pešpot »Od Drave do Jadrana« je v obdobju 1975—78 v celoti prehodilo 291 popotnikov. Na posameznih točkah je število vpisov že preseгло 500.

Znane so 4 ponovitve — v nasprotni smeri od prvega prepotovanja. Popotniki hodijo večinoma v smeri sever—jug. Natančnih podatkov o številu popotnikov, ki so jo prehodili v smeri jug—sever, ni.

Pot je prehodilo tudi 94 tujcev, pretežno Avstrijcev, vsi drugi so bili Nemci.

Obisk po letih prikazuje tabela št. 1.

Tabela 1: Število popotnikov 1975—1978

Leto	Popotniki					
	domači		tujci		skupaj	
	št.	%	št.	%	št.	%
1975	3	1,5	1	1,1	4	1,3
1976	98	49,7	20	21,3	118	40,6
1977	29	14,7	30	31,9	59	20,3
1978	51	25,9	28	29,8	79	27,1
ni pod.	16	8,2	15	16,0	31	10,7
Skupaj	197	100	94	100	291	100

kamenje, ledene sveče, ledeni okruški — zavisi od tega, kam stena gleda, kakšni so skalnati robovi ledu. Zato ni vseeno, kdaj v tako steno vstopiš. Spomladi in pozimi je idealno vreme, led je »gost«, gora okovana v led. Zato je tedaj tveganje manjše v Grandes Jorasses, Supercouloiru in kuloaru Pic Sans Nom. Druge stene, ki gledajo na sever, so torej v glavnem osojne, so vse leto »mirne«. Dobra skala, ki obroblja te stene, skoraj onemogoča »padajoče kamenje«. Tako je v Pillier d'Angle, Les Droites, L'Aiguille Sans Nom.

Slike, s katerimi je svoj članek opremil Boivin, so v vsakem pogledu fantastične, ne nazadnje zato, ker nazorno kažejo, s kakšnim svetom se spoprijemajo plezalci à la Boivin.

Boivin na koncu članka na kratko opiše tehnično opremo za ledne stene od 65°—70° navzgor. Če je stena bolj položna, »je našeta tehnika za napotje«.

Cepin: Značilno zanj je oklo, močno usločeno (zaprto). Čim močnejši je zamah, tem raje gre cepin v led. Zato mora biti ročaj (toporce) kratko, 40 do 45 cm. Če je tako, ročaj nikoli ni »napoti« močno usločenemu (zapognjenemu) oklu. Zanka je neobhodno potrebna, saj prizanaša roki. Tipi, ki pridejo v poštev, so: Terrodactyll (prvega je naredil sloviti škof Hamish Mac Innes); Ice Six — Charlet; Hummingbird je ameriškega izvora; in še Chacal-Simond.

Kladivo na cepin ali ledno kladivo. Bolj pride prav prvo kot drugo: Ima daljši ročaj, z njim se učinkoviteje useka; daljše oklo »varuje oko«, se bolje zasidra, četudi je snežnega poprha za 10 do 15 cm ali če je led gnil.

Oklo se tudi obnese, če je led zelo trd, medtem ko špica kladiva odletava in spodrsava. Tudi ledno kladivo mora imeti špico izdelano kot oklo, da ga zasajamo v led kakor cepin (opora z obema rokama).

Celoten obisk kaže zmerno rast skozi vse obdobje. Moti veliko število neizpoljenih ustreznih rubrik. Leta 1976 je PD Ljubljana-Matica organiziralo skupinske izlete po pešpoti, ki se jih je udeležilo okrog 60 planincev. Ta skupina je vzrok za visoko število prepotovanj v tem letu.

Spol popotnikov

Popotništva ni mogoče označiti kot »moške« rekreativne dejavnosti, saj je od vseh popotnikov, ki so doslej pot prehodili skoraj tretjina popotnic. Čeprav nimam na razpolago ustreznih podatkov, je po opazovanjih mogoče trditi, da ni mnogo rekreativnih dejavnosti na prostem, kjer bi bil ta odstotek za ženske ugodnejši.

Tabela 2: Struktura popotnikov po spolu

	domači		tujci		skupaj	
	št.	%	št.	%	št.	%
moški	131	66,5	70	74,5	201	69,1
ženske	66	33,5	24	25,5	90	30,9
Skupaj	197	100	94	100	291	100

Na nižji odstotek popotnic vpliva relativna napornost popotništva, zelo verjetno pa tudi element »tveganja« oz. »nevarnosti« in nekatere druge sociološke karakteristike ženskega dela populacije, ki jih bomo obravnavali v analizi starostne strukture popotnikov. Zanimiva je primerjava odstotnega deleža popotnic v domačem in tujem delu populacije. Medtem ko je med tujimi popotniki le 25,5 % popotnic, jih je med domačimi kar 33,5 %. Te razlike ne gre pripisovati »prednosti domačega terena«, ker podoben — še nižji odstotek (24,2) izkazuje tudi avstrijska analiza 1733 popotnikov za obdobje 1971—75. Vzrok za to bo treba iskati v drugačnem socio-ekonomskem statusu naše žene.

Starost popotnikov

Popotništvo je v resnici »dolgoživa« aktivnost, saj med popotniki v intervalu 70 let (!) najdemo vse starostne razrede — od šolarjev do upokojencev. Najstarejši popotnik je bil star 78 let.

Dereze: Predvsem se morajo čevljem dobro prilagati, čevljev mora trdno »sesti« vanje. Slaba stran vseh derez doslej je, če moraš z njimi hoditi po snegu.

Klini: V poštev pridejo štiri vrste: konični — zabijajo se s kladivom — za »mehak« led ne pridejo v poštev; cevasti, model Chouinard, ne drobe ledu; zasekani — so zelo uporabni, če je led trd. Težko jih je izrjavati (zaseki so kakor trni). Lahko bi jih imenovali zaponke. Najbolj pa pridejo prav in so zato najbolj razširjene. V trdi led sploh ne gredo, a tudi v mehkejšem slabo primejo.

Na koncu pripominja Boivin: Za navezo v dveh je idealno, če imata s seboj oba po en navaden cepin in cepin na kladivo klasičnega tipa. Prvi vzame s seboj vselej najprimernejši material; v hudih strminah pridejo prav cepini z zelo usločenimi okli, v položnejših pa klasični.

T. O.

SMUK IZ VIŠINE 8200 m

O ekspediciji smo že poročali, bila je vsekakor posebnost v zgodovini himalaizma, saj je imela francosko-nemški-poljski značaj (čeprav se poljski v naslovu ne omenja), pa čeprav gre pri tej ekspediciji za pomemben doprinos Wande Rutkiewicz, ki je bila leta 1975 na Gašerbrumu III, s to ekspedicijo pa je kot prva Evropejka stopila na Everest (in kot tretja ženska).

16. okt. 1978, dan po vzponu na Everest, sta se Francoza J. Atanasieff in Nicolas Jaeger s smučmi spustila z višine 8200 m z Južnega sedla (Col Sud) vse do Combe West, 6200 m, direktno po ozebniku, ki se grezi s Col Sud.

T. O.

Tabela 3: Struktura popotnikov po starosti in spolu

Starostni razred	Popotniki												
	Domači				Tuji				Domači in tuji				
	Moški	Ženske	Skupaj	%	Moški	Ženske	Skupaj	%	Moški	Ženske	Skupaj	%	
št.	št.	št.	%	št.	št.	št.	%	št.	št.	št.	%	št.	%
5—9	1	3	4	2,0	0	0	0	0	1	3	4	0,5	3,4
10—14	7	1	8	4,1	4	3	7	12,5	11	4	15	5,5	4,5
15—19	11	1	12	6,1	3	1	4	4,2	14	2	16	7,0	2,3
20—24	12	5	17	8,6	1	2	3	8,3	13	7	20	6,5	7,8
25—29	16	2	18	9,1	4	2	6	8,3	20	4	24	10,0	4,5
30—34	11	1	12	6,1	5	0	5	0	16	1	17	8,0	1,2
35—39	5	3	8	4,1	8	4	12	16,7	13	7	20	6,5	7,8
40—44	10	4	14	7,1	9	0	9	0	19	4	23	9,5	4,5
45—49	15	12	27	13,7	8	1	9	4,2	23	13	36	11,4	14,5
50—54	13	14	27	13,7	3	2	5	8,3	16	16	32	8,0	17,8
55—59	13	8	21	10,6	5	5	10	20,8	18	13	31	9,0	14,5
60—64	7	6	13	6,6	6	1	7	4,2	13	7	20	6,5	7,8
65—69	4	2	6	3,0	10	1	11	4,2	14	3	17	7,0	3,4
70—74	3	1	4	2,0	2	2	4	8,3	5	3	8	2,5	3,4
75—79	3	3	6	3,0	2	0	2	0	2	0	2	1,0	0
ni podat.	3	3	6	3,0	0	0	0	0	3	3	6	1,5	3,4
Skupaj	131	66	197		70	24	94		201	90	291		

Strukturo popotnikov po starosti prikazuje tabela št. 3.

Celotna populacija popotnikov je bila zaradi eventualnih kasnejših primerjalnih analiz razdeljena v iste starostne skupine po 5 let, kot jih uporablja naša statistična služba pri popisu prebivalstva. V celoti je glede na starost treba popotnike deliti na dve skupini: otroke do 14 let, ki se za pot ne odločajo sami, in po njej tudi sami ne hodijo (skupaj jih je 6,6%) in druge. Analiza procentnih deležev za celotno populacijo sicer pokaže, da je popotništvo zlasti aktivnost kasnejših zrelih let (od 45. do 59. leta). Kar 34% popotnikov spada v to skupino. Podrobnejša analiza posameznih delov populacije pa v tem kaže skladno s fazami človekovega življenjskega cikla znatne odmike oziroma razlike.

Delež domačih popotnic je do njihovega 24. leta sorazmerno majhen. Tak ostane tudi v naslednjem 20-letnem intervalu (25—45 let), ko jih moški del domače populacije prekosí za več kot štirikrat. To je pač čas, ko večina žensk rojeva in skrbi za otroke (poprečna starost slovenske neveste je bila leta 1978 25,2 let). Čim pa se otroci osamosvoje, so žene »proste« — samo tako si je mogoče razlagati, zakaj v najštevilnejšo starostno skupino kot pri celotni populaciji (49—59 let) spada kar 51,5% domačih popotnic. Nadaljna razdelitev je normalna.

Ženski del tuje populacije je za podrobno primerjavo z domačim premajhen, vendar kaže podoben položaj. Med 25. in 40. letom ni nobene popotnice kar v dveh starostnih skupinah, najvišji odstotek nasploh pa dosega starostna skupina 55 do 59 let.

Moški del domače populacije kaže izrazito bimodalno distribucijo s konicami v skupini 25 do 29 let (12,2%) in 45 do 49 let (11,4%). Prvo konico je mogoče razlagati s tem, da se moški poročajo kasneje (poprečna starost slovenskega ženina je 27,1 let) in da se poročajo tem kasneje, čim višja je njihova izobrazba (trajanje študija, vojaška obveznost). Kot bomo videli kasneje, je ravno moški del domačih popotnikov daleč najbolj izobražen. Sledi obdobje med 30. in 45. letom, ko tudi delež domačih popotnikov znatno upade. Tudi za moškega je to čas ustvarjanja družine, materialne eksistence in uveljavljanja pri delu, ki se zaključí nekako okrog 45. leta, ko delež domačih popotnikov spet močno poraste. Največji je med 45. in 59. letom (34,1%).

Distribucija moškega dela tujih popotnikov je nekoliko drugačna. Bimodalnost je le šibko nakazana. Največji delež populacije se pojavlja bolj zgodaj — nekako med 35. in 50. letom (35,6%). Vzrok temu je verjetno v izobrazbeni strukturi (prevladujejo srednjeizobraženi.) Ti si praviloma prej ustvarijo družino, materialno eksistenco pa tudi položaj v službi.

V primerjavi z odstotkom domačih popotnikov starih nad 65 let (5,4%) je ustrezní odstotek pri tujih popotnikih zelo visok (20,1%).

Struktura popotnikov po izobrazbi

Vprašalnik vsebuje sicer le rubriko »poklic«, vendar je pri analizi dejavnosti, kot je popotništvo, očitno, da je poklic kot indikator socialno-ekonomskega položaja posameznika mnogo manj pomemben kot izobrazba.

Poklic oziroma dohodki so odločilnejši pri udejstvovanju v »elitnih« (modernih) oblikah rekreacije kot je npr. vodno smučanje, ki od posameznika zahtevajo znatne investicije. Pri popotništvu je glavni rekreacijski vir posameznika prosti čas, katerega količina pa z rastočim socialno-ekonomskim statusom prej pada kot raste. Stroški za popotniško opremo so zanemarljivi. Iz vsega povedanega je očitno, da je izobrazba mnogo odločilnejši dejavnik pri odločanju za popotništvo. Zato smo poklice, navedene v vprašalnikih grupirali po kategorijah, ki jih uporablja naša statistična služba. Ker je bila natančna opredelitev pri nekaterih poklicih nemogoča, smo združili skupine »osnovna šola«, »šola za KV delavce in druge strokovne šole« in »šola za VKV delavce« v eno kategorijo.

Poleg teh kategorij smo obdržali še kategorije »učenec«, »dijak« in »študent« kot »mobilne navzgor« ter »gospodinja« in »upokojenec« kot neopredeljive, ker same po sebi še ne nakazujejo stopnje izobrazbe, čeprav je očitno tudi pri upokojencih izobrazba pomemben dejavnik.

Strukturo popotnikov po izobrazbi prikazuje tabela št. 4. Analiza tabele pokaže, da je delež domačih popotnikov z visoko izobrazbo med vsem deli populacije najvišji, da pa je v celoti najvišji odstotek popotnikov s srednjo izobrazbo. Vendar so to le relativne številke: za objektivnejšo oceno tega, katera izobrazbena skupina Slovencev se s popotništvom največ ukvarja, smo uporabili »preferenčni indeks«, tj. razmerje med procentnim deležem neke izobrazbene skupine v populaciji domačih popotnikov in procentnim deležem iste skupine v celotni populaciji Slovenije.

Tabela 5 — Preferenčni indeksi za glavne izobrazbene skupine domačih popotnikov

Skupina	% v populaciji dom. popotnikov	% v celotni slov. populaciji	Indeks
fakulteta ali visoka šola	23,5	1,8	13,05
višja šola	7,1	1,1	6,45
šola za sred. strok. kadre	26,5	4,9	5,40
osnovna šola			
šola za KV in VKV delavce	22,5	39,2	0,57

Indeksi kažejo, da je pri nas popotništvo zazdaj domena visokoizobraženih ljudi. Ta ugotovitev se ujema z ugotovitvami sociologije telesne kulture, da se novih dejavnosti vselej oprijemajo najprej višje izobraženi ljudje in da se množičnost pojavi šele kasneje. Navsezadnje tak primer predstavlja tudi razvojna pot našega planinstva.

Način popotovanja

Vprašanje oblikovanja in funkcioniranja skupin, v katerih popotniki hodijo, bi bilo brez dvoma izredno zanimiva tema za študij popotništva z vidika skupinske dinamike. Žal za to potrebnih podatkov ni in tudi sicer bi taka študija presegala okvir tega sestavka. Zato se bomo omejili le na analizo podatkov, ki jih prikazuje tabela 6.

Tabela 6 — Način popotovanja

Način	Vsi domači %	Vsi tuji %	Vsi skupaj %
sam	13,7	10,6	12,8
v dvojce	22,3	45,2	29,7
z družino	3,6	7,5	4,8
v manjši skupini	24,9	31,2	26,9
v org. skupini	28,4		19,3
ni podatkov	7,1	5,4	6,6
Skupaj	100	100	100

Prikazani odstotki prikazujejo, kolik delež posameznikov je potoval na določen način, ne pa dejansko število »solo« potovanj, potovanj v dvojce, v manjši skupini itd., ki bi bilo zanimivejše. Taka analiza bi namreč pokazala drugačen vrstni red: najbolj priljubljena oblika slejkoprej ostaja »v dvojce« (43 popotovanj), pri čemer ne gre le za pare različnih spolov. Medsebojna odvisnost med popotovanjem namreč ustvarja neke medosebne napetosti, ki se z večjim številom popotnikov v skupini le stopnjujejo. Zato je dvojica s stališča popotništva očitno najprimernejša. Druga oblika bi bila »solo« popotovanja, ki omenjene napetosti seveda eliminirajo, hkrati pa vzpostavljajo boljše pogoje za popolno anonimnost v psihološkem smislu. Manjše skupine bi bile tretje: četudi bi taka skupina v povprečju štela le 3 popotnike, bi pri 78 popotnikih, ki so popotovali na ta način, to še vedno pomenilo le 26 popotovanj, čeprav po opazovanjih lahko sklepamo, da so take skupine večje.

Nekoliko preseneča izredno nizek odstotek popotovanj »z družino« (4,8%), ki kaže, da naše popotništvo ni družinska dejavnost. Vzroke za to je treba iskati v drugih karakteristikah popotniške populacije. Leta 1976 je PD Ljubljana-matica organiziralo popotovanje večje skupine planincev (56). Potovali so v več etapah samo ob nedeljah in se vsakokrat z avtobusom vračali na končno točko prejšnje etape. To je bila propagandna akcija za popotništvo, ki pa očitno ni dosegla svojega namena: rast obiska se v nasled-

njih letih ni ustrezno povečala. Vsekakor naj bi takih množičnih popotovanj v bodoče praviloma ne ponavljali: niso namreč v skladu z osnovnimi idejami popotništva, drug problem pa bi utegnile predstavljati tudi omejene prenočitvene možnosti v nekaterih krajih, če naj bi ti pohodi imeli manj etap.

Čas popotovanja

Čas potovanja, v katerem se popotniki odpravljajo na pot, vpliva na način popotovanja zlasti pa na število etap (prekinitev).

Tabela 7 — Čas potovanja

Čas	Domači %	Tuji %	Skupaj %
konec tedna	48,5	—	33,0
dopust	31,3	79,6	46,7
oboje	5,6	3,2	4,8
ni podatkov	14,6	17,2	15,5
Skupaj	100	100	100

Povsem logično je, da se je skoraj 80 % tujcev odpravilo na pot v letnem dopustu, medtem ko domači popotniki zaradi bližine poti raje hodijo ob koncu tedna. Kljub temu je zanimivo, da se je kar 31 % domačih popotnikov odločilo za letovanje na pešpoti — kljub še vedno »obveznemu« letovanju na morju in/ali v hribih. Manjši del popotnikov je popotoval v obeh časih.

Število etap

Število etap oziroma prekinitev odločilno vpliva na kakovost in celovitost popotniškega doživetja. Zato je verjetno tudi najboljši razmejiten kazalec med popotništvom in izletništvom.

Tabela 8 — Število etap

Število etap	Domači %	Tuji %	Skupaj %	Število etap	Domači %	Tuji %	Skupaj %
1	19,0	70,7	31,8	10	3,5	—	3,4
2	7,5	5,4	6,8	11	2,5	—	1,7
3	7,5	3,3	6,2	12	6,5	—	5,2
4	7,5	—	5,2	13	7,0	—	4,8
5	3,0	—	2,1	14	4,5	—	3,1
6	5,5	1,1	4,1	15	0,5	—	0,3
7	4,0	—	3,4	16	—	—	—
8	5,5	—	3,8	17	0,5	—	0,3
9	6,5	—	6,2	ni pod.	9,0	19,6	11,6

Analiza gornje tabele kaže, da tujci večinoma popotujejo v eni etapi, medtem ko je pri domačih popotnikih disperzija odločno prevelika. Temu je vsaj delno vzrok tudi omenjena organizirana skupina. Domači popotniki popotništvo očitno še vedno dojemajo le kot obliko izletništva. Da bi stanje spremenili, bi morda lahko uvedli zlato popotniško značko za prepotovanje v eni etapi, srebrno za 2—5 etap in bronasto za več kot 5 etap. S tem bi tudi opozorili na vrednote popotništva.

Trajanje potovanja

Trajanje potovanje je bilo mogoče določiti le pri popotnikih, ki so okrog 260 km dolgo pot prehodili brez prekinitve, tj. v eni etapi. Ta podatek posredno pokaže, koliko popotniki jemljejo pot bolj kot kondicijsko preizkušnjo oziroma kot resnično popotniško doživetje, ko si vzamejo čas, da si kraje, skozi katere hodijo, tudi ogledajo in jih vsaj malo spoznajo.

Tabela 9 — Trajanje prepotovanj v eni etapi

Dni	Domači %	Tuji %	Skupaj %
5—6	5,4	—	1,9
7—8	24,3	9,1	14,6
9—10	37,8	50,0	45,6
11—12	16,2	31,8	26,2
13—14	8,1	7,6	7,8
15—16	8,1	1,5	3,9
Skupaj	100	100	100

Tabela kaže, da so domači popotniki sicer »bolj hitri«, da pa večina (tako kot tujih in vseh skupaj) pot le prehodijo v 9—10 dneh, kar pomeni povprečno okrog 28 km na dan. Podobni so tudi podatki za popotnike v Avstriji. To je vsekakor dovolj zmeren tempo v kondicijskem in v izobraževalnem pogledu.

Prenočevanje

Eden od ciljev popotništva je tudi zблиževanje med ljudmi. Ti stiki so običajno najdaljši in najintenzivnejši prav v krajih, kjer popotniki prenočujejo. Zato je tudi pomembno, kako je prenočevanje za popotnike organizirano — in zlasti — kje. Čim bolj domače je okolje, tem prijetnejše je prenočevanje.

Od 41 prenočitvenih postojank vzdolž poti so 3 hoteli, 4 gozdarske koč, 8 planinskih koč, 12 domačij in 14 pretežno manjših gostiln in restavracij. Čeprav bo organizacijo nočitev treba še izboljšati (zlasti zgostiti), je verjetno obstoječa razdelitev nočišč idealna in bi jo bilo treba ohraniti.

Opredelitev popotništva

Zaključek zahteva vsaj poskus opredelitve popotništva kot rekreacijske dejavnosti, ki zadovoljuje človekove duhovne, socialne in kondicijske potrebe. Ta opredelitev ne more biti ne popolna ne dokončna. Izpopolnjeval jo bo razvoj popotništva in vsi, ki jim je ta plemenita oblika obnavljanja človekovih psihičnih in fizičnih moči pri srcu.

Prostor, v katerem se popotništvo razvija

Po svojem izvoru in svoji naravi se popotništvo omejuje na kulturno krajino tj. prostor, ki mu je dalo pečat človekovo delo. V tem je sorodno izletništvu in v tem se razlikuje od planinstva, kjer človek išče »poslednjo divjino« — in sebe v njej.

Osnovna fizična dimenzija, ki pa popotništvu daje tudi duhovne dimenzije, ni višina ampak daljava. Za razliko od planinstva, kjer je cilj vrh, zaradi daljave in odmaknjene končnega cilja postaja cilj že pot sama. V tem je osnovni razloček med dinamiko popotniškega in planinskega doživetja. Nedoločen cilj, desetine kilometrov dolge etape, daljša ločitev od vsakdanjega socialnega okolja, elementi negotovosti in zmernega tveganja ločijo popotništvo tudi od izletništva.

Če je estetika naravnega okolja duhovno povezovanje oblike in vsebine (Thomasius, 1974), potem je estetika kulturne krajine še toliko zahtevnejša. Razgledi po kulturni krajini se morda ne morejo meriti z divjeromantično enkratnostjo gorskih panoram, kjer človeka ni čutiti — zato pa ob pestrosti naše dežele silijo k večnemu zakaj, od njega pa želijo vedeti več o naravi, zgodovini, razvoju krajine in o človekovi kulturi v njej. Želja po znanju — četudi ne po formalni izobrazbi — je živa v vsakem človeku. Njeno

Nad šitom glava pozimi

Foto Jože Kočar, Moste-Komenda

zadovoljevanje je lahko in bi celo moralo biti del takih oblik rekreacije, kot je popotništvo. Tu je skrit izobraževalni potencial popotništva.

V naravi človek išče zasebnost. V planinah predvsem samoto, izletnik in popotnik pa iščeta predvsem anonimnost, le da jo popotnik najde več in popolnejšo. Anonimnost je usmerjena v stike z ljudmi in v teh stikih se popotnik lahko brez škode projicira drugačen, kakršen je v svojem vsakodnevnem okolju. V tem smislu anonimnost podira pregrade med ljudmi. Iz sfere vsakodnevnega, popotnika prehaja v sfero občečloveškega in v tem prehodu utegne biti velika humanistična vrednost popotništva.

Svojo domovino lahko ljubi le, kdor jo pozna. Ni boljšega načina kako jo spoznati, kot prepotovati jo na najbolj prvobitno človeški način — peš. Šele takrat se človek v resnici zave vseh dimenzij svoje domovine — in ne le fizičnih.

V svojih začetkih je imelo slovensko planinstvo izrazit narodno obramben značaj. Takrat je bilo to potrebno. Sodobno popotništvo pa naj bi utiralo pota med narodi brez meja. V tem je njegova globoka humanistična vloga. Fizični napor, ki ga predstavlja 260 km dolga Ciglarjeva pešpot, je kot izziv prav gotovo eden pogostih vzrokov, da se ljudje odločajo za popotništvo, še posebej, če upoštevamo, da je med popotniki mnogo takih, ki se vračajo k rekreaciji na prostem ali se tudi poslavljajo od nje. Z vsemi elementi gibanja po manj znanem terenu, (vzdržljivost, orientacija, iznajdljivost itd.) je popotništvo tudi odlična preizkušnja sposobnosti za SLO. Kot rekreacijska dejavnost, ki v kondicijskem pogledu temelji na hoji, popotništvo v duhu družbenega dogovora o hoji, o hoji in teku na smučeh dobiva tudi splošno družbeno verifikacijo.

Ob pomanjkanju ustreznih podatkov za druge naše pešpoti je vzorec 291 popotnikov po Ciglarjevi pešpoti dovolj reprezentativen, da njegova obdelava omogoča analizo naših popotnikov in našega popotništva.

Število popotovanj zmerno in vztrajno raste. Obstoječa organiziranost nočitev in opremljenost poti bi zlahka prenesla nekajkrat večji obisk (od leta 1975 do 1978 je bilo na posameznih točkah že čez 500 vpisov, leta 1978 79 prepotovanj). Popotništvo ni »moška« rekreacija: med domačimi popotniki je tretjina žensk — kar je vsekakor ugoden odstotek, primerljiv s katerokoli sorodno dejavnostjo in znatno višji od deleža popotnic med tujimi popotniki.

Povzetek

Popotništvo je »dolgoživa« rekreativna dejavnost z izredno široko starostno amplitudo — 70 let. Popotništvo je rekreativna dejavnost kasnejših zrelih let. Največji je delež popotnikov med 45. in 60. letom. Kot tako je torej popotništvo odlično sredstvo za ohranjanje človekovih fizičnih in psihičnih sposobnosti. Analiza starostne strukture popotnikov jasno nakazuje faze življenjskih ciklov. Po izobrazbeni strukturi je popotništvo rekreativna dejavnost visoko izobraženih. V tem se naši popotniki razlikujejo od tujih (npr. avstrijskih), med katerimi prevladujejo tisti s srednjo izobrazbo. Ta pojav je tipičen za nove rekreativne dejavnosti. Mogoče ga je opaziti tudi v začetkih našega planinstva.

Od načinov popotovanja je najbolj priljubljeno popotovanje v dvoje. Slede »solo« popotovanja in popotovanja v majhnih skupinah. Popotovanja v večjih organiziranih skupinah zlasti z več prekinitvami so praviloma nezaželena, ker niso v skladu z osnovnimi elementi in cilji popotništva. Ne dosegajo propagandnega učinka in so tudi neizvedljiva zaradi omejenih nočitvenih kapacitet na poti sami. Domači popotniki največ popotujejo ob koncu tedna, vendar se jih že skoraj tretjina odloča za popotovanje kot obliko letovanja. Od časa popotovanja (dopust, konec tedna) je odvisno tudi število etap. Številnejše prekinitve neugodno vplivajo na celovitost doživetja.

Popotniki, ki pot prehodijo v eni etapi (med našimi jih je petina, med tujimi pa štiri petine), zanj največkrat potrebujejo 9—10 dni. To pomeni, da prehodijo okrog 28 km na dan. Tak tempo ni naporen in dopušča opazovanje in spoznavanje prostora, skozi katerega hodijo. Organizacija prenočišč je s stališča pospeševanja stikov med ljudmi ustrežna. Na poti je možno prenočevati tudi na domačijah. Mrežo prenočišč bo v bodoče treba zgostiti in kar se da povečati delež prenočišč pri zasebnikih (kmečki turizem!).

Pogled naprej

Popotništvo je rekreativna dejavnost, ki poleg svojih specifičnih elementov združuje tudi elemente planinstva in izletništva. Ta opredelitev je dokaj jasna. Manj pa je jasno, kdo so popotniki: čistih popotnikov pri nas nimamo in jih verjetno še dolgo ne bomo imeli. Popotniki bodo slejkoprej ostajali ali planinci ali neorganizirani izletniki. Pri snovanju razvoja torej ne smemo računati s stalno populacijo čistih popotnikov, kar izvirja že iz narave dejavnosti in objektivnih možnosti za fizični razvoj popotništva v Sloveniji.

Vsak planinec naj bi se vsaj enkrat v življenju povzpел na Triglav. Naj tudi pri razvoju našega popotništva obvelja geslo: vsak Slovenec naj bi vsaj enkrat v življenju prehodil Slovenijo po dolgem in počez! Morda bi bilo še lepše, če bi jo trikrat: prvič kot mladenič, drugič kot zrel mož z družino in zadnjič v letih, ki mu bodo to še dopuščala. Krog bo sklenjen.

Nadalje in čisto realne možnosti širjenja in poglobljanja popotništva pri nas lahko gledamo tudi v popotovanjih zunaj Slovenije — po Jugoslaviji in tudi po inozemstvu. Prve skupine naših popotnikov že odhajajo na avstrijski del E-6. Vsejugoslovanske pešpoti še nimamo.

Nalog ne manjka, a niso neizvedljive. Brez pretiranega optimizma lahko že v današnjih skromnih začetkih upamo, da smo Slovenci s popotništvom dobili plemenito obliko množične rekreacije, ki ne bo le most med ljudmi, ampak tudi med narodi.

Literatura:

- Tuma, dr. Henrik: »Pomen in razvoj alpinizma«, Založba Turistični klub Skala, Ljubljana.
Kmecl, Marko 1978: »Cilji in smeri razvoja slovenskega popotništva«, mnsr., referat na srečanju popotnikov v Postojni, oktobra 1979.
Ittelson, W. H. et al., 1974: »An Introduction to Environmental Psychology«, Holt, Rinehart and Winston, New York.
1974: The Recreation Imperative, U. S. Government Printing Office, Washington.
Thomasius, H., 1974: »Wald, Landeskultur und Gesellschaft«, Theodor Steinkopff, Dresden.

O POPOTNIŠTVU

Ing. MARKO KMECL

Namesto uvoda

24. junija 1979 je bila na občnem zboru Planinske zveze Slovenije ustanovljena in konstituirana 17. komisija pri izvršilnem odboru Zveze in sicer komisija za popotništvo. Kaj je to popotništvo, za kakšno dejavnost gre?

Srednja in severna Evropa ima takozvano popotništvo zelo razvito. Zelo aktivna je tudi Evropska popotniška zveza, katere članica je tudi naša PZS. Pobudnik za razvoj te dejavnosti pri nas je bil preminuli dr. Milan Ciglar, ki je prek Slovenije tudi prvi trasiral takšno mednarodno pešpot (E-6 YU). Osnovna ideja popotništva je rekreativna in vzgojno-izobraževalna. V politično izredno razgibanem evropskem prostoru pa je postala tudi uspešen instrument uveljavljanja in razširjanja naprednih mednarodnih političnih prizadevanj v smislu medsebojnega spoznavanja, enakosti in solidarnosti. Pri PZS smo ocenili, da je sodelovanje z organizacijo, ki ima svoj razvojni koncept s takšno, v bistvu globoko humanistično vsebino, lahko zelo koristno, zato smo sodelovanje sprejeli.

Slovensko gozdarstvo, ki je sprejelo organizacijo in skrb okoli prve pešpoti (mednarodne) pri nas — evropska pešpot Milana Ciglarja od Drave do Jadrana, ali kratko E-6 YU — je dalo temelj organizirani dejavnosti popotništva pri nas. To pa je bila zgolj ali v največji meri aplikacija ciljev, organizacije in izkušenj, ki jih imajo drugod, v naše razmere. Praksa in naše prve izkušnje pa so narekovala natančnejšo opredelitev te dejavnosti: raziskavo socialnega in historičnega ozadja ter poskusov razmejitve med popotništvom in sorodnimi dejavnostmi, kot je recimo izletništvo, »klasično« planinstvo, turiztika itd. Šele takšna raziskava bi naj pokazala, če ima popotništvo po svoji socialni in historični osnovi, po svojem dialektičnem trenutku ter po svojih družbenih ciljnih pogoje za samostojno organiziranost in razvoj.

Takšna razprava je pred nami. Magister Boštjan Anko Ijo je zgradil na kompleksnem, vendar konciznem pristopu, v katerem je uporabil tudi vse, do sedaj zbrane, statistične podatke o popotništvu na E-6 YU. Analiza je bila osnova za odločitve o nadaljnji usodi slovenskega popotništva. Narekovala je tudi obliko organiziranja in nakazala perspektive. Kot rečeno je dejavnost organizirana v posebni komisiji pri IO PZS. Komisija ima tri podkomisije: za organizacijo in razvoj, za pota in za popularizacijo oziroma propagando. Z vsemi tistimi, ki imajo interes pri razvoju popotništva, pa je povezana prek skupščine ustanoviteljev popotništva. To je prava samoupravna možnost vseh zainteresiranih, da konkretno in neposredno usmerjajo razvoj dejavnosti, s tem pa hkrati zagotavlja njeno družbeno upravičenost. Med ustanoviteljicami so tudi slovenske gozdnogospodarske organizacije, slovenska in hrvaška turistična zveza in drugi, kar potrjuje resnični interes in pravi pristop.

Razprava, ki jo objavljamo, je skrajšana oblika raziskave, ki jo je pripravila študijska enota za nego krajine pri VTOZD za gozdarstvo na Biotehniški fakulteti v Ljubljani.

Načelnik kom. za popotništvo
Marko Kmecl

POPOTNIŠTVO KOT NOVA REKREATIVNA DEJAVNOST PRI NAS

Mag. BOŠTJAN ANKO

Ob nekaj tisoč vpisih v knjige na kontrolnih točkah Ciglarjeve pešpoti »Od Drave do Jadrana« se zdi, da se je ideja sodobnega popotništva prijela tudi pri nas.

Nikakor ni naključje, da jo je k nam prinesel človek, ki je svojo domovino tako ljubil in poznal, kot jo je pokojni Milan Ciglar — humanist, planinec, gozdar. Drugačen človek bi to težko zmogel ali bi se — najbrže — stvari ne lotil.

Ciglarjeva pešpot niti ni prva popotniška pot pri nas — vendar kot del evropske pešpoti E6 — »Od Baltika do Jadrana« prinaša v naše popotništvo precej novih prvin zlasti s tem, da ga odpira in povezuje z mednarodnim popotniškim gibanjem.

Razvojno gledano je danes naše popotništvo nekako tam, kjer je bilo naše planinstvo ob prelomu stoletja, ko je npr. na Kredarici prenočevalo po 149 planincev na leto. Vendar se razvojne podobnosti ne končajo pri številkah: podobno kot pri planinstvu je tudi pri našem popotništvu rast plemenite ideje vsaj v začetnem obdobju prehitela njeno poglobljanje in orientacijo za naprej. Zato se zdi, da bo zlasti za potrebe nadaljnega razvoja popotništva pri nas treba to rekreativno dejavnost podrobneje opredeliti, še posebej, ker prihaja k nam v svoji sodobni obliki kot nekaj novega — od drugod.

Popotništvo kot rekreativna dejavnost

V svojem bistvu popotništvo spada med rekreacijske dejavnosti, ki bi jih lahko imenovali »anahronistične«. Kar je bilo nekoč človeku zaradi obstanka pomembna spretnost ali početje, postaja sodobniku z nekimi dodatki rekreacijska dejavnost posebne vrste, ki zadovoljuje splošnočloveško potrebo, da išče povezavo s preteklostjo. V to skupino spadajo lov, ribištvo, lokostrelstvo, gobarstvo, taborjenje (kot oblika primitivnega bivanja), kurjenje ognja in še kaj pa tudi razne oblike gibanja v naravi z elementi orientacije, spoznavanja narave in spoznavanja bližnje in daljne okolice, čemur pa seveda še ne bi mogli reči popotništvo. Težko bi kot popotništvo označili tudi vojne pohode starega ali srednjega veka ali popotovanja trgovcev in obrtnikov, pač pa nekatere rekreacijske elemente sodobnega popotništva ugotavljamo v dolgih romanjih naših prednikov ali njihovih poteh na oddaljene sejme.

Že Tuma je zapisal, da popotovanje izvira »iz želje po spremembi kraja in prirode, iz ljubezni do prostosti in prirode, združene z zvedavostjo in ukaželjnostjo«, čeprav njegov čas popotništva v današnjem smislu še ni poznal.

Sodobno popotništvo je rekreativna dejavnost, ki zadovoljuje človekove duhovne, socialne in kondicijske potrebe. »Gre torej za fenomen, ki združuje v sebi estetska, kulturna, historična, socialna, krajinska in druga hotenja.« (Kmecl, 1978.) Vse elemente popotništva kot rekreacijske dejavnosti vsebujeta tudi obe najsorodnejši obliki rekreacije na prostem — planinstvo in izletništvo — le da v različnih zaporedjih in včasih tudi v različnem obsegu. S to opredelitvijo seveda ne poudarjamo, da je popotništvo nekaj popolnoma samosvojega, temveč želimo le, da se v perspektivi čim jasneje opredeli kot rekreativna dejavnost, ki se s planinstvom in izletništvom nujno povezuje.

Razmerje med planinstvom in izletništvom

To razmerje je v svojem času zelo posrečeno zadel Rudolf Badjura (1930), ki je v uvodu k svojemu vodniku »Sto izletov« zapisal: »Pojmovanja pravega smisla turistike gredo tudi že pri nas današnji dan preveč vsaksebi, zato ta knjižica ne bo ustrezala vsakomur. Dobrodošel pa utegne biti ta vodnik vsem, ki želijo sistematično spoznati najizrazitejše prirodne lepote . . . ožje naše domovine ter se jim ne upira, včasih nameniti korake tudi po krajinah v nižjih sferah.« Te besede je očitno namenil planincem.

Domala 50 let kasneje Slovenci še vedno nimamo socioloških študij o planinstvu in izletništvu kot rekreativni dejavnosti. Spremembe v načinu življenja ljudi — urbanizacija z vse večjim odtujevanjem človeka od narave — so po eni strani dale polet planinstvu — vsaj kot množični obliki rekreacije — po drugi strani pa so z množičnim avtomobilizmom, odhajanjem na dopuste, počitniškimi hišicami ali npr. z rekreacijsko kategorijo piknika globoko spremenile »pojmovanje pravega smisla turistike« in izletništvo verjetno še bolj kot v Badjurovih časih potisnile v podrejeno, kljub množičnosti neorganizirano nadomestno rekreativno dejavnost, h kateri se »potencialni planinci« zatekajo, kadar

ne morejo v hribe zaradi letnega časa, zdravstvenega stanja, starosti, družinskih razmer (npr. družine z majhnimi otroki), pomanjkanja časa ali zgolj lagodnosti.

Meja med planinstvom in izletništvom se seveda ne ravna le po kondicijski zahtevnosti ene in druge dejavnosti niti ni le neka imaginarna plastnica; ta meja temelji na prostoru, v katerem se obe dejavnosti praviloma razvijata.

Naš gorski svet lahko upravičeno imenujemo našo »poslednjo divjino« — prostor, kjer so sledovi človekove navzočnosti ali njegovega vpliva razmeroma neopazni. Tak prostor je mikaven za romantični duh preteklega stoletja, kot »neosvojen« pa je bil pomemben tudi za nacionalno prebujanje, saj je bil eden glavnih ciljev novoustanovljenega SPD, da bi »ohranili slovensko lice slovenskim goram«. Iz take narave gorskega prostora je planinstvo tudi črpalo svoje osnovne duhovne prvine, ki pa so včasih vodile tudi v elitizem.

Za razliko od planinstva se je izletništvo omejilo predvsem na kulturno krajino — to je prostor, kjer so vplivi človekove navzočnosti lahko zanj celo karakteristični — torej ni ničesar več za osvajanje.

Zaradi take narave tega prostora so duhovne prvine izletništva drugačne od tistih, ki jih zasleduje planinstvo.

Bistveno za obe dejavnosti je, da se pri obeh človek skuša odtrgati iz vsakodnevnega okolja in da v stiku z naravo išče **zasebnost**. V psihologiji okolja je zasebnost definirana kot zahteva posameznika, skupine ali institucije, da odloča o tem, kdaj, kako in do kolike mere bodo informacije o njih posredovane drugim. Zasebnost je torej prostovoljen in začasen umik posameznika iz širše družbe na fizičen ali psihološki način (Westin, 1967, cit. Ittelson). Westin nadalje deli zasebnost na štiri osnovna stanja glede na njihove funkcije in sicer na — **samoto** kot stanje zasebnosti, v katerem je človek sam in neopazovan. V bistvu gre torej le za vizualno izolacijo. Kaj se v tem stanju dogaja, sta uspešneje opredelila Chermayeff in Alexander, ki o samoti govorita kot čudovitem konglomeratu umika, zaupanja vase, razmišljanja in zbranosti (cit. Ittelson et al. 1974, str. 155).

— **Intimnost** kot stanje, ki zahteva ne le vidno, ampak tudi vse druge oblike samote. Intimnost je potreba posameznika iz para ali večje skupine (npr. družine), ki išče maksimalne medosebne stike.

— **Anonimnost** kot stanje, v katerem posameznik skuša in zmore doseči, da je v stikih z ljudmi nespoznan in nenadzorovan.

— **Zadržanost** kot stanje, kjer posameznik čuti potrebo, da zase zadrži neke nazore svoje osebnosti iz najbolj osebnih razlogov — tudi v intimnih situacijah.

V nekih situacijah in včasih tudi v rekreaciji na prostem, kot so planinstvo, izletništvo ali popotništvo (in nekatere druge) vsak človek išče vse od naštetih oblik zasebnosti, vendar v različnem vrstnem redu in z različno intenzivnostjo.

Brez dvoma je pri planinstvu že zaradi prostora samota najvažnejša oblika zasebnosti. Anonimnost in intimnost ji sledita glede na socialno situacijo, medtem ko je zadržanost manj pomembna. Pri izletništvu, ki večji del poteka v kulturnem prostoru, torej v antitezi gorske divjine, človek ne išče toliko samote, čeprav je tudi ta sestavni del rekreativnega doživetja: na poteh skozi vasi, zaselke, mimo samotnih kmetij v razmeroma pogostih stikih z ljudmi dobiva prvenstveno vlogo anonimnost. Sledijo ji samota, intimnost in zadržanost.

Številni vzroki, ki vplivajo na ravnanje posameznika (enkratno ali trajno v planinstvu ali izletništvu so pretežno subjektivne narave, vendar noben od njih ni tako odločilen, da bi odganjal velik del ljudi (razen morda fizično in zdravstveno stanje zaradi starosti). Najvažnejša razločka med planinstvom in izletništvom ostajata torej v **prostoru**, v katerem potekata, in **doživetju** te in druge rekreativne dejavnosti.

Razmerje med planinstvom in popotništvom

Evropske pešpoti se izrazitih gorskih predelov izogibajo. Komisija za evropske pešpoti Evropske popotniške zveze je na sestanku v Baslu npr. sklenila, naj se pot E-4 po Avstriji, speljana po visokih gorah, ki zahtevajo popolno planinsko opremo, preloži v severnoalpsko predgorje.

Teško bi bilo reči, da nekaj sto kilometrov pešpoti ne predstavlja fizičnega napora, ki bi ga ne bilo mogoče enačiti z visokogorsko turo, vendar je povsem jasno, da gre pri gorski turi za čisto specifične napore, opremo, večščino, za spretnost in hitrost, s katero opravimo turo, skratka taka pot je dostopna ožjemu krogu popotnikov, kot bo recimo predalpska, gre pa tudi za različne psihološke momente in cilje prve in druge dejavnosti. Iz istih vzrokov bi bilo v našem popotništvu napak iskati vzore v popotništvu ameriške vrste (hiking with pack), ki je v bistvu nadomestek za planinstvo — zaradi geografskih razmer (oddaljenost večjih naselij od gora). Ravno v geografiji je treba v prvi vrsti iskati razlago, zakaj je npr. v ZDA popotništvo med 25 najbolj priljubljenimi rekreacijskimi dejavnostmi 18., planinstvo pa zadnje (The Recreation Imperative, str. 201).

Podobno si je treba razlagati, zakaj evropsko popotništvo prihaja ravno iz negoratih predelov Evrope in zakaj v goratih predelih ostaja privesek planinstva — vsaj v organizacijskem smislu.

Situacija je v bistvu enaka tudi v Sloveniji. Planinska društva iz sredogorskih in gričevnih predelov so bila prva, ki so pričela z markiranjem raznih »transverzal«. Toda ob močno razviti planinski ideji v klasičnem slovenskem smislu in njeni tradiciji svojo dejavnost še vedno usmerjajo v visoke gore. Tu je tudi treba iskati razlago za dejstvo, da ideja popotništva pri nas ni močnejše zaživela že poprej — kljub okrog tridesetim takim potem: cepič in podlaga se nista ujela.

Naravi gorskega prostora ustrezata tudi dinamika in način doživljanja planinstva. Redki so opisi gorskih tur, kjer dinamika v pripovedovanju ne bi rasla v bližino vrhu — in to pri opisih odprav v tuja gorstva do poti v naše gore: opisom poti po gozdovih, dolinah in vznožjih gora so odmerjene le skope vrstice — z višino postanejo pripovedi zgovornejše: cilj je vrh. Vrh — klimaks, sestop antiklimaks. Taka dinamika planinskega doživetja tudi v resnici je. In pri tem ni nič narobe: človek osvaja vrhove kot simbole najbolj divjega v divjem — zmaga jih in pri tem neredko tudi sebe. V tem je mik in čar planinstva.

Popotništvo ubira druge poti: fizična oddaljenost cilja ga tudi duhovno odmika. Cilj sam postaja skorajda enak poti, ki drži do njega. Pot sama je zato mikavnejša in najbrž je prav v tem dejstvu skrit največji izobraževalni potencial popotništva.

Glavni razliki med planinstvom in popotništvom sta torej zopet v prostoru, kjer obe dejavnosti potekata, pa seveda v njihnih osnovnih psiholoških karakteristikah in ciljnih.

Razmerje med izletništvom in popotništvom

Pri obeh rekreacijskih dejavnostih gre za isti teritorij in v bistvu za iste cilje. Glavna razlika med njima nastopa iz prvin, ki jih v obe dejavnosti prinaša trajanje prve in druge. Medtem ko gre pri odločanju za izlet za hitre, spontane odločitve in razmeroma kratkotrajne, največkrat enodnevnne pohode v bližnje, največkrat znane predele z neko točko kot ciljem (govorimo na primer: priljubljena izletniška točka Ljubljancanov), gre pri popotništvu največkrat za zahtevnejšo odločitev za pot v največkrat neznane ali manj znane predele, ki terja večjo pripravo, sicer enako opremo a predvsem več prostega časa, več denarnih sredstev pa tudi boljšo fizično kondicijo. Cilj je odmaknjen na konec nekaj sto kilometrov dolge poti in pot postaja sama sebi namen.

Danes je avtomobil postal pomemben sestavni del izletništva. Izletniku omogoča sicer večjo gibljivost pri izbiri časa, kraja in trajanja izleta pa tudi pri odločitvah o odhodu na izlet v primeru slabega ali negotovega vremena. Lajša mu nahrbtnik in sploh predstavlja nekakšen »podaljšan dom«. Izletnik je manj prepuščen »neznanim« ali negotovim dejavnikom, v izletu je manj tveganja, obenem pa ga avto prisili, da se na vsakem izletu vrača na izhodiščno točko — v najboljšem primeru torej, da dela krožne izlete. Vsega tega pri popotništvu ni: večdnevna ločitev od doma prinaša vanj čisto posebne psihološke momente, ki mu dajejo — poleg fizičnih naporov — posebno draž. Ločitev od doma je vse bolj dokončna, popotuje se tudi v slabem vremenu, popotnik je čisto drugače odvisen od svojega nahrbtnika in svoje iznajdljivosti, od stikov z ljudmi in svoje volje, da bo izbrano pot tudi prehodil.

Posebno poglavje popotništva je prenočevanje. Popotnik praviloma zjutraj ne ve, kje in kako bo zvečer prenočeval. Odločil se bo med potjo. Mnogo nočišč je organiziranih po zasebnih domovih, kajti pešpot drži tudi po predelih, kjer planinskih ali drugih turističnih postojank ni. S tako ureditvijo pot na posrečen način dosega dva od svojih ciljev hkrati: ustvarja intenzivnejše stike med ljudmi in uvaja domači turizem v odročnejših krajih.

Naslednja značilnost popotništva je kompleksno doživetje prostora. Šest ločenih izletov z enotedenskimi premori nikdar ni taka kvaliteta doživetja, kot je šestero zaporednih dni na potovanju: iz mozaika nastaja impresija — morda manj natančna v podrobnostih, a bogatejša in nepozabna v svojem končnem rezultatu: »Prehodil sem Slovenijo.« Popotništvo je posebna šola ljubezni do domovine in njenega spoznavanja. To ni Slovenija mogočnih gorskih vrhov in hrbtov, ampak dežela živih Pohorcev, Savinjščanov, Zasavcev, Dolenjcev, Notranjcev in njihovih malih svetov.

Če je cilj popotništva kot rekreacijske dejavnosti sprememba vsakodnevnega okolja, bo izkustvo popotništva tem bogatejše, čim radikalnejša bo ločitev od vsakodnevnega okolja, čim trajnejša bo ta ločitev, čim več (razumnega) tveganja in negotovosti prinaša odločitev za potovanje in čim kompleksnejše bo doživetje prepotovanega prostora. Zato so za nekaj lepega, čeprav težko opredeljivega prikrajšani tisti, ki popotujejo na »izletniške obroke« — pot prevečkrat prekinjajo, čeprav jo na koncu vendarle prehodijo.

DRUŠTVENE NOVICE

NOVI DEL POTI SILVA KORENA NA KRN

Zadnje dni avgusta, 27. 8. 1979, so prizadevni planinci in alpinisti iz Drežnice, ki delujejo v PD Kobarid, odprli nov del na poti Silva Korena. Pot je bila odprta leta 1974 in drži do Gomiščkovoga zavetišča 200 m pod vromh Krna.

Otvoritve so se udeležili številni planinci in predstavnik PZS Križnar, delegacija Beneškega PD na čelu s predsednikom Jožetom Kukovcem, predsednikom PD Kobarid Vojkom Rotom in drugimi krajevnimi predstavniki in člani drugih PD. Ob velikem navdušenju je s planinskim cepinom na skali presekal planinsko vrv Jože Rakušček-Cerkovnik iz Drežnice in pozdravil vse navzoče. Spominsko ploščo iz kovine je izdelal oče pred dvema letoma smrtno ponesrečenega Silva Korena. Pritrjena je v steno ob novi poti. Odkril jo je Jože Kutin iz Drežnice, ki je po enominutnem molku spregovoril o 23-letnem vsestransko aktivnem in delavnem planincu Silvu Korenu iz Magozda (Drežnica). Po nesrečnem naključju ga je pri izvrševanju družbi koristnega dela ubila elektrika. Po odkritju spominske plošče sta kolono planincev vodila Jože Rakušček in Anton Volarič. Na poti, kjer je v steno pritrjena pločevinasta planinska škatala z vpisno knjigo in spominsko štampiljko z napisom »Smer Silva Korena«, so se vsi planinci ustavili in se vpisali v spominsko knjigo.

Ko je ta planinska karavana izstopila iz zahodnih sten Krna pred Gomiščkovim zavetiščem, je zadonela pesem Simona Gregorčiča, ki je ogrela navdušene planince, čeprav je kmalu nato pršil dež, pomešan s snegom, kar je onemogočilo slovesnost ob vznožju Krna. Požrtvovalni drežniški planinci so to potem opravili v Drežnici.

Kulturni program je pripravila drežniška mladina in za to priložnost zbran pevski zbor iz Drežnice. V priznanje drežniškim planincem je predsednik beneških planincev Jože Kukovac izročil posebno plaketo beneškega PD.

Požrtvovalni drežniški planinci so za novi odstavek te poti opravili 730 težkih, za življenje nevarnih prostovoljnih delovnih ur, saj so pripeti z vrvjo v steno morali zabiti dolgo vrsto klinov, uklesati mnoge stopnje v živo skalo, pritrčiti nad 350 m jeklene vrvi in dvoje železnih lestev, 4 in 9 m dolgih. Posebno priznanje gre organizatorjem in izvajalcem: Jožetu Rakuščku-Cerkovniku, Mirkotu Kurinčiču, Albinu Kapitanu, Jožetu Rakuščku-Tonetu, Jožetu Kutinu, Jožetu Kokošinu in Antonu Volariču. Vsi so doma iz drežniških vasi.

Novi del poti »Silva Korena« ki jo je pred otvoritvijo uradno pregledala in potrdila

tudi komisija za gorska pota pri PZS, ni priporočljiva za vrtoglave. Tudi za sestop s Krna je težka. Sicer pa je komisija bila navdušena nad to novostjo in je to tudi priznala njenim drežniškim tvorcem.

Ivan Kurinčič

O DELU PD DELO LJUBLJANA

Pozno je bolje kot nikoli. Naj bo stari izgovor tudi opravičilo! O delavnem PD Delo smo že večkrat kaj zapisali, naj navedemo še nekaj podakov iz poročila o občnem zboru v l. 1979. Ta občni zbor je bil drugačen kakor dosedanjih sedmero.

Združili so ga s srečanjem z vojaki VP 6375 ter ga po dnevnem redu popestrili še s planinskim plesom. Poglavitna novost pa je v tem, da niso ocenili le svojega dela, temveč tudi prizadevanja drugih planincev ter jih ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav počastili za njihov izredni prispevek planinstvu — z lično oblikovano spominsko plaketo. S tem so obrnili način podeljevanja priznanj od zgoraj navzdol, saj so »iz baze navzgor« priznali izredna planinska prizadevanja 20 javnim planinskim delavcem.

Plaketo »Dela« ob 200-letnici so prejeli za izredne zasluge pri planinskem delu:

dr. Marjan Brecelj, Janez Brojan, Jaka Čop, Ciril-Cic Debeljak, Edo Deržaj, GRS pri PZS, Janez Kmet, prof. Evgen Lovšin, Ivan Mihelčič, Mlad. komisija PZS, Marjan Oblak, prof. Tine Orel, PD »Graficar« Zg., PD »Lj.-Matica«, dr. Miha Potočnik, Ferdo Premru, mg. Tone Strojtn, Tone Svetina, inž. Pavle Segula, Angelca Štros.

Društvo ima 197 članov, 11 mladincev in 81 pionirjev.

4 člani društva so prejeli knjižno priznanje, 5 članov znak planinskega vodnika, 6 članov pa razne druge znake.

Mladinski odsek je v letu 1978 organiziral pionirsko planinsko šolo. Te šole so se udeležili učenci osnovne šole dr. Vita Kraigherja. 15 udeležencev je uspešno opravilo izpite. V lanskem letu je en član bil na letnem tečaju za MV in ga tudi uspešno končal.

4 člani so obiskovali seminar za PLV in ga trije tudi že uspešno končali. V aprilu je bil na Nanosu 23. zbor delegatov MD, ki se ga je udeležil tudi naš član.

Dva člana sta se udeležila planinskega maratona na Fruški gori. Cilj te vsejugoslovanske akcije je bil čestitati predsedniku Titu ob 86-letnici. Proga je bila dolga 86 km.

V letu 1978 se je z alpinistično dejavnostjo ukvarjalo 6 članov. Dva člana sta plezala še pri AO Radovljica (registrirano), 2 pri AAO, eden pri AO Domžale in eden kot

pripravnik bodoče sekcije. Opravili so precej vzponov tudi višjih težavnostnih stopenj: Perčičev steber v Vežici (VI, V) Palavicinjev ozebnik v Grossglocknerju, Šarino poč v Dedcu, (V+), Rumeno zajedo v Koglu, Zajedo v Šiti glavi in druge. Plezali so tudi v Paklenici, en član v sestavu AO Domžale tudi v francoskih Alpah.

Dva člana AO sta se udeležila trekking odprave v Ande. Sodelovali so tudi v vseh društvenih akcijah in pomagali voditi izlete planincev in pionirjev v visokogorje.

Delo propagandnega odseka: Množične akcije in obveščanje za izlete, pobratenje s PD »Gračičar« iz Zagreba, izobraževanje (planinska šola in tečaj vodnikov), sodelovanje z drugimi PD v MDO in posamezno. Odsek je organiziral dobro propagando za množične akcije: Pohod čez Jelovico, na Stol, na Snežnik, na Porezen, na planinski tabor, na dan planincev in 200-letnice prvega vzpona na Triglav.

Skupno z IO so organizirali pobratenje s PD »Gračičar« iz Zagreba. Ceremonial je bil na Govejku ob navzočnosti delegatov obeh PD in predstavnikov PZS in PSH.

Tečaj mladinskega vodnika je uspešno končal en član, tečaj za planinske vodnike pa 4 člani. Tako imajo sedaj 7 mladinskih in 4 planinske vodnike.

V tem letu so se dokončno dogovorili o skupnem sodelovanju s PD Mariborski tisk, PD Prebold, PD Gračičar in Zagreb.

Člani so se udeležili skupnih čistilnih akcij gora na Triglavu in Storžiču.

V letu 1978 so bili izvedeni številni izleti in ture (odsek za trim). Od tega po transverzalah: Slov. transverzala, zasavska planinska pot, Kurirji in vezisti, Koroška mladinska pot, Savinjska planin. pot, Loška planinska pot, Ljubljanska planinska pot, Štajersko-zagorska pot, Gorenjska partizanska pot, Trdinova pot, Badjurova pot, Pomurska pot, Velebitški planinarski put, Pot prijateljstva, Solčavska pot, Šaleška pot, Kranjski vrhovi, Evropska (gozdarska) E-6 YU, Po planinah Jugoslavije, Po planinah Hrvatske, Transverzala-planinar.

Udeležili so se vseh zimskih vzponov, tj. Pohoda po Jelovici, na Stol, na Snežnik, na Porezen, na Blegoš ter obeh planinskih taborov (na Rašici in Raduhi).

Smučarska sekcija je v pretekli sezoni organizirala 5 smučarskih izletov. Najmnožičnejši je bil izlet na Koblo (170 smučarjev). Organizirali so tudi smučarski tečaj v tujini (Brüneck).

Sodelovali so tudi pri organizaciji in izvedbi zimskih športnih iger delavcev grafične in grafičnopredelovalne industrije v Kranjski gori.

Oktober 1977 je bilo ustanovljeno novo smučarsko društvo »SMUK«. Veliko delavcev PD Delo se je že vključilo v to društvo. Uredniški odbor »Planinskega biltena« je lani uredil in izdal 2 številki Planinskega biltena s skupno 74 stranmi v nakladi 260 izvodov ter 1 št. (4) za pionirski odsek na OŠ. dr. V. Kraigherja (38 strani v 50 iz-

vodih), nad katerim ima društvo pokroviteljstvo.

17. številka posvečena 200-letnici prvega vzpona na Triglav je imela 3 imenitne barvne priloge.

T. O.

27. PARTIZANSKI POHOD PTT PLANINCEV JUGOSLAVIJE

Letošnji tradicionalni pohod članov planinskih društev PTT iz vse Jugoslavije je bil v Sloveniji. Organizacijo pohoda je bila prepuščena PD PTT iz Celja. Udeležilo se ga je 46 planincev (Skopje 1, Beograd 5, Niš 4, Zagreb 7, Reka 4, Maribor 3, Ljubljana 5, Tuzla 3, Zenica 2, Split 1, Celje 2, Osijek 2, Novi Sad 3, vodstvo 3, GRS 1).

Zbor udeležencev je bil v četrtek, 30. avgusta 1979 v Celju. Nekaj jih je prenočilo v hotelu Celeja. V petek zjutraj je bil odhod in prevoz do Ljubnega, kjer je bil krajši postanek. Pohod sam se je pričel v Ljubenskih Rastkah (533 m), na sotočju Krumpaha in Žepa. Po označeni planinski poti so se odpravili do spomenika 14. divizije pri Rabonu, kjer so položili venec in se prvič poklonili padlim. Pot so nadaljevali po južnem izrazito prisojnem pobočju Smrekovškega pogorja proti Tratniku in dalje na Vahto, kjer je spomenik NOB. To prisojnost so resnično občutili, ker je bil lep sončen dan. Od tu so šli do Mrzlih vod, oziroma na Tračko planino, kjer je obeležje partizanske bolnišnice »Celje«. Po pobočju so se vzpeli do trase slovenske planinske poti in se po njej napotili do Antejevega bivaka na Travniku, kjer je bil krajši postanek. Dalje so hodili po transverzali do koč na Loki, kjer so prenočevali.

V soboto zjutraj so opravili vzpon na vrh Raduhe (2062 m), s katerega je bil razgled, ki je poplačal napore prejšnjega dne. Dan kot naročen, zato ni čudno, da jih je vodja s težavo spravil z vrha. Prek Durc so se spustili na Grohat in mimo Bukovnika in stare solčavske tise v Solčavo. V Solčavi jim je o partizanski saniteti spregovoril tov. Iko vic in jim pokazal tudi del stalne razstave, ki je v tamkajšnji osnovni šoli. Ob spomeniku NOB v Solčavi so se še zadnjič poklonili padlim (Gl. tudi PV 1979/11, str. 760, 761.)

V restavraciji »Zadružnik« je bil slovesen zaključek pohoda. Pohod je uspel v celoti, saj je k temu pripomoglo še vreme in dobra priprava.

Organizatorji pohoda so imeli precej dela. Vse potrebne rezervacije so že uredili v začetku avgusta. Celotno pot so trije prehodili 14. in 15. avgusta (Željko Einfalt, MV, Ferdo Glavnik, GS in Božo Jordan, S števcem so izmerili tudi korake in pripravili skico trase in višinski graf. Prehodili s 6279 korakov več kot udeleženci, ker so šli ti le iz Rastk in so jih zanje našteali še 65 822 (prvi dan 26 398, drugi 39 424 korakov). Vsak izmed udeležencev je prejel

bilten s skico pohoda in urnik z opisom celotne poti (po dolini opisi krajev, od Rastk dalje celotno maršruto pohoda). Med opisom je bila tudi skica razgleda z Raduhe. To je pripravil Ferdo Glavnik in deloma B. Jordan. Prvi je privil tudi osnutek žiga za bolnišnico, nalepko in značko kot tudi posebni spominski žig. V kuverti je vsak udeleženec poleg tega dobil še dve razglednici z motivi iz Gornje Savinjske doline.

K dobremu uspehu pohoda je pripomoglo vreme. Za dobro počutje so poskrbeli na poti trije vodniki: Željko Einfalt — MV, Franc Bizjak in odgovorni vodja pohoda Ferdo Glavnik. Za varnost na pohodu je skrbel član GRS Dani Kopušar. Vsi pohodniki so se srečno vrnili v Celje in od tam na svoje domove širom po domovini. Upamo, da jim bo ta 27. pohod ostal v lepem spominu.

Božo Jordan

OB 75-LETNICI PD IDRİJA IN CERKNO

Dne 11. januarja 1904 je bil ustanovni občni zbor Planinskega društva Idrija, (takrat podružnica SPD), profesor na idrijski realki, Makso Pirnat, je takrat zbral kakih 20 do 30 simpatizerjev iz vrst inteligence, trgovcev in obrtnikov. Delavci, tj. rudarji in gozdarji takrat niso bili zastopani v društvu. Planinsko društvo je imelo edini cilj, čimprej zgraditi kočo na Javorniku nad Črnim vrhom, kar mu je uspelo tri leta kasneje. Člani društva so potem tudi markirali poti v okolici Idrije. Isto leto je bilo ustanovljena tudi planinska podružnica Cerkno, ki ji je tudi uspelo zgraditi kočo na Poreznu. Tudi cerkljanski planinci so markirali poti v okolici Cerknega. Tudi izleti so bili takrat omejeni le na bližnje vrhove. Burni časi! Prva svetovna vojna, leta med obema vojnoma in še druga svetovna vojna, so skoraj popolnoma zbrisali sledi planinstva na Primorskem. Na Javorniku je sicer ostala planinska kočica, rabili pa so jo v druge namene, medtem ko jo je na Poreznu porušila italijanska vojska.

V vsakem kraju je vendarle še živele nekaj starejših planincev, v katerih je kljub starosti še tlela iskrica planinstva. Skupaj z mlajšimi so pričeli obnavljati društva, pričele so rasti tudi kočice. O delovanju dveh planinskih društev tj. Idrija in Cerkno izpred let smo že mnogo pisali. Zato bom ob tem visokem jubileju to izpustil.

Planinsko društvo Idrija in Cerkno praznujeta letos 75-letnico ustanovitve. Obe društvi sta se odločili za skupno prireditev.

Za ta jubilej je PD Idrija malo po zgledu PD Cerkno, ki organizira že nekaj let jesenski in zimski spominski pohod na Porezen, organiziralo jubilejne pohode na domače vrhove, ki komaj presegajo 1000 m nadmorske višine. Na deset takih vrhov so bile položene štampiljke, da jih je lahko pohodnik vtisnil v kontrolni karton. Organizirani

so bili tudi skupinski pohodi s srečanjem na vrhovih. Takih pohodov se je udeležilo tudi po nekaj sto planincev, seveda so te vrhove obiskali tudi posamezniki ali manjše skupine. Ta planinska akcija je doživela tak uspeh kot še nikoli doslej. Pohodnikov PD Idrija je bilo precej čez tisoč.

Večja skupna akcija PD Idrija in Cerkno je bila ureditev in markiranje Idrijsko-cerkljanske planinske poti. To ni le planinska pot. Namenjena je predvsem mladim, da bodo spoznali domače kraje. Pot namreč drži čez vse idrijske in cerkljanske vrhove, skozi vasi in odročne kraje, kjer propadajo nekdanje domačije. Predvsem pa pelje mimo spomenikov NOB in skozi kraje težkih bojev za osvoboditev domovine. To pot je mogoče prehoditi v sedmih dneh, posamezni odseki so prilagojeni za en dan. Izdan je tudi priročnik, v katerem je obravnavana tudi flora in favna ter druge naravne in zgodovinske zanimivosti idrijske občine.

Zaključna proslava je bila na Dan planincev, 9. septembra, na Hleviški planini, kjer se do sedaj še nikoli ni zbrala tako številna množica planincev. Poleg idrijskih so prišli v večjem številu planinci iz Ajdovščine, ki gojijo posebno prijateljstvo do idrijskih in seveda cerkljanskih, ki so se vključili v to proslavljanje.

Slavnostni govornik je bil Ciril Zupanc, predsednik meddruštvenega odbora primorskih planinskih društev. V svojem govoru je nakazal veliko delavnost primorskih planinskih društev in še posebej veliko vnemo in domiselnost idrijskih planincev. Izrazil pa je nezadovoljstvo, ker občina Tolmin ne dovoli gradnje kočice pri Krnskem jezeru, saj je bila želja vseh slovenskih planincev. Spregovoril je tudi predsednik PD Idrija Marjan Rupnik, ki je na kratko omenil delovanje društva in tesno sodelovanje s PD Cerkno. Še posebej se je spomnil danes že pokojnih planincev, ki so orali ledino planinstva v idrijski dolini. Omenil je, da je Planinska zveza Slovenije odlikovala nekatere še živeče člane, ki so obnavljali društvo po osvoboditvi in v njem plodno delovali tudi naprej.

Planinskemu društvu je izrekel čestitko predsednik PD Ajdovščina, predsednik PD Cerkno pa je idrijskemu društvu izročil plaketo Janka Premrla-Vojka. S kratkim nagovorom predsednika komisije za planinska pota je bila simbolično odprta Idrijsko-cerkljanska planinska pot.

Kulturni program je bil v rokah ženskega pevskega zbora Slovenijales iz Idrije in številnih mladih planincev.

Skoraj odveč je ob tem naštevati živahno dejavnost PD Idrija na vseh področjih. To mu priznava tudi družba. PD Idrija je lani prejelo priznanje osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Omenim naj le mladi alpinistični odsek, ki že dosega izredne uspehe tudi na mednarodni ravni. Še posebno pa mladinski od-

sek, ki šteje veliko število članov in opravljaja izredno vzgojno delo med njimi. Starejši planinci, ki smo orali ledino v povojnem obdobju, smo veseli takega napredka v planinstvu in želimo, da bi mladi vztrajno nadaljevali s to tradicijo.

Janez Jeram

20 LET PD POLZELA

Polzelski planinci so dali letos pobudo, da bi skupno s krajevnim praznikom praznovali tudi 20-letnico obstoja. Že v mesecu maju so pripravili okvirni program planinskega tedna in ga posredovali KS Polzela in Tovarni nogavic »Lastovka«. Slednje so zaprosili vsaj za moralno pokroviteljstvo. Žal odgovora še niso dobili. KS je pristala na celotedensko sodelovanje Največ finančne in moralne pomoči smo dobili v Savinjskem MDO in TKS Zalec, ki je bila tudi pokrovitelj planinskega srečanja.

Delovne priprave, številni sestanki, transparent nad cesto, delo za planinsko razstavo v zgornji dvorani v Domu Svobode na Polzeli — vse to terja veliko dela.

Otvoritev planinske razstave je bila v ponedeljek, 1. 10. 1979, ob 16. uri. Ističasno je bila odprta tudi likovna razstava. Pri otvoritve so sodelovali učenci glasbene šole na Polzeli in mladinci z recitacijami. Na razstavi je bilo razstavljenih okoli 100 fotografij, ki so ponazarjale delo članstva, razne diplome, planinska oprema in literatura, med njo tudi Pomnik — ko se odpravljam v gore, Program za PLV, ki ga je izdal TKS Zalec in Savinjski MDO.

V terek je predaval znani alpinist Ciril Debeljak-Cic, ki nas je popeljal od Okrešlja prek Centralnih Alp v Himalaje.

V sredo je bil planinski večer, ki je bil posvečen krajevnemu prazniku (2. oktober) in 20-letnici PD Polzela. O delu društva je povedal tov. Stane Štorman, predsednik. Na kratko je orisal delo, njegove uspehe in težave. Med drugim je dejal: »Največ članov je Polzelanov, vpisane pa imamo člane kar iz 24 krajev — tudi tistih, ki imajo svoja PD. Pomembno je število mladih, ki jih tudi na izletih nikoli ne manjka. S pohodi v naravo pričnemo prve dni po Novem letu in običajno končamo na Silvestrovo na 1557 m visokem Rogatcu. Ob številnih izletih smo prehodili 21 različnih transverzal (tudi Planine Jugoslavije). Naši člani so obiskali veliko gora in gorstev v Jugoslaviji, Avstriji, Švici, Češkoslovaški, Poljski, Franciji, Grčiji, Bolgariji (Musala) in celo v Afriki — Visoki Atlas. Planinstvo ni običajen hobi, če pa je, je družbeno koristen. Vse, kar delamo, delamo prostovoljno, amatersko. Vseh 20 let nismo imeli v gorah nobene nesreče, vedno smo se vračali zdravi, zadovoljni, veseli. Stalno skrbimo za vzgojo in izobraževanje: imamo Inštruktorja varstva narave, planinske vzgoje, planinske vodnike, mladinske vodnike, člane GS, mentorja na OS.«

Nato je mešani pevski zbor Svobode pod vodstvom Cirila Jagriča zapel nekaj pesmi (Zedinjena Slovenija, Korotan, Nazaj v planinski raj in Aljažovo pesem Triglav). Zabavni program je pripravil Jaka Jeršič z igralci dramske skupine Svobode Polzela. Med posameznimi deli programa je recital Marko Slokar. V zabavnem programu pa je planinske pesmi zapel kvartet Ogrisi. Nekaj poskočnih, sodobnih viž, je zaigral in zapel ansambel »Slovenija«, prav tako del polzelske Svobode. Osrednji govor o pomenu planinstva je imel predsednik IO TKS Zalec Božo Jordan. Na akademiji je podelil sekretar TKS Zalec tov. Adi Vidmajer zlato plaketo društvu ob njegovi 20-letnici. Akademiji sta bila navzoča zastopnik PZS tov. Tine Orel, ki je bil navzoč tudi ob ustanovitvi društva, in predsednik MDO Adi Vidmajer. Žal pa ni bilo nikogar od drugih sosednjih PD, kot tudi ne predstavnikov družbenopolitičnega življenja iz Polzele.

V četrtek popoldan, je bil izlet s kolesi v Založe, h kraški jami Pekel. Udeležilo se ga je 114 kolesarjev, jama pa si je ogledalo kar 82 udeležencev. V petek je bilo planinsko predavanje. O vzponu na Mont Blanc je povedal svoja doživetja ob barvnih diapozitivih Jože Pur. Za zaključek pa je pokazal del posnetkov z običajne zadnje poti v letu, ko gredo planinci na Rogatec, Nandi Glavnik. Z besedo je to povezal Božo Jordan. Na koncu je bilo še nekaj

slik z mozirskega gaja, ki so tako posredovali uvod v naslednje predavanje hortikulturnega društva. V soboto popoldan je bil kljub dežju izlet na goro Ojko. Vodil ga je predsednik in se ga je udeležilo 20 planincev. Veliko naših članov je zvečer sodelovalo na prvem nočnem teku »Po ulicah Polzele«. Razstavo je obiskalo okoli 500 obiskovalcev, saj jih je samo v vpisno knjigo vpisanih 273. V nedeljo je bil zaključek naših prireditev s planinskim srečanjem pri Korbarju v Založah. Tu je bila tudi 7. podelitev značk Savinjske poti. Ob tej priložnosti je tov. Ježovnik v imenu Savinjskega MDO podelil društvu plaketo »Prijetelj planin«. Za razvrglo je skrbel planinski ansambel Maksa Pavelška. Po kulturnem programu in podelitvi značk Savinjske poti so pohodniki dobili planinski golaž, ki ga je poklonila tovarna nogavic Polzela. Korbarjevimi, ki so skuhali čaj, ljubezljivo odstopili prostor za prireditev in skrbno varovanje žiga Savinjske poti, je društvo poklonilo svoje spominske značke in spominski znak — Everest 79. Društvo je za svojo 20-letnico izdalo nalepko, spominsko značko in poseben priložnostni žig.

B. J.

7. OBLETNICA SAVINJSKE POTI

Letos je bilo srečanje pohodnikov in slovesna podelitev značk Savinjske poti pri Korbarjev domačiji v Založah. Organizacija je bila zaupana PD Polzela. Slovesnost se je letos pričela ob 11. uri, po otvoritvi cestnega odcepa v Založe. Za uvod je zaigrala libojska pihalna godba pod vodstvom Franca Kovača, znanega planinca. O delu PD Polzela, ki praznuje 20-letnico obstoja, je spregovoril predsednik Stane Štorman. Za njim je vse zbrane pozdrvil tov. Leopold Bedekovič, predsednik KK SZDL Polzela, ki je med drugimi poudaril tudi delo planinstva v tem kraju. Za njim je pozdrvil srečanje planincev še predsednik SZDL občine Zalec tov. Ivan Robič.

V imenu Savinjskega MDO je spregovoril znani planinski delavec (predsednik zbora KS občine Zalec) tov. Franci Ježovnik. Ta je poudaril zasluge PD Polzela pri delu Savinjske poti, njegovo povezanost in sodelovanje v KS ter še druge.

Moški pevski zbor Svobode Polzela je pod vodstvom Stankota Novaka zapel dve pesmi. Nekaj besed o poti in vrednotah planinstva je spregovoril Božo Jordan in skupno z Martinom Vučarjem — PLV, sta podelila značke Savinjske poti. Srečanje planincev je pozdrvil tudi predstavnik PD Velenje tov. Andrej Kuzman in podelil društvu njihovo publikacijo ob 30-letnici PD Velenje. Predstavnik PD »Železničar« Celje tov. Ivan Trobiš je prav tako podelil plaketo s planinskim cvetjem. Na samem srečanju planincev so bili še predsednik skupščine občine Zalec tov. Vlado Goršek, predsednik IO občine, tov. Jože Jan, sekretar občinskega komiteja ZK, tov. Franc Jelen, direktor tovarne nogavic »Lastovka«, tov. Ivan Božnik. Kot predstavnik PZS oziroma Komisije za pota in markacije, je bil navzoč tov. Stanko Kos, ki pride zelo rad na naša srečanja in na zbere markacistov.

V zadnjem obdobju je prehodilo Savinjsko pot 80 pohodnikov, vsega skupaj pa jo je že 592. Med zadnjimi je tudi Milan Natek z družino, ki je pomagal pri opisu doline in delu Vodnika. Upamo, da bo pomagal še pri naslednji izdaji. V tem času je tudi skupina velenjskih pionirjev končala našo planinsko pot.

Odbor za Savinjsko pot bo moral v zelo kratkem času poskrbeti za novo izdajo Vodnika in Dnevnika, ker prvi dve sta že skoraj pošli.

B. J.

VK
47

AKADEMIJA PD POLZELA OB 20-LETNICI OBSTOJA (3. OKT. 1979)

PD Polzela je znano kot zelo živo, delavno in uspešno društvo. V svojem okolju se je uveljavilo v vzgojnem, kulturno-prosvetnem in planinskim delovanjem. Viden družbeni delavec v tem društvu je ing. Božo Jordan. Iz njegovega govora na akademiji posnemamo:

Z veseljem pričrnam nocojšnje praznovanje pod naslovom »Planinski večer — kulturno-zabavna prireditve«.

Pred 20 leti smo bili drugo PD v občini, za Zabukovico, sedaj nas je že šest. Število članov pada in raste. Štejemo pa le tiste s plačano članarino, teh je ca. 300. Največ članov je iz Polzele, vpisane pa imamo člane kar iz 24 krajev — tudi tistih, ki imajo lastna PD. Pomembno je število mladih, ki jih tudi na izletih nikoli ne manjka.

O delu PD le na kratko: s pohodi v naravo pričnemo prve dni po Novem letu in običajno končamo na Silvestrovo na 1557 m visokem Rogatcu. Na številnih izletih smo prehodili 21 različnih transverzal. Posebno smo ponosni na »Planine Jugoslavije«, kjer smo obiskali v vsaki republiki po dva vrhova in obeh pokrajinah po enega. Posebno doživljate je transverzala Sutjeska, ki teče po krajih, kjer se je odločala usoda naše domovine.

Obiskali smo veliko gora in gorstev v Jugoslaviji, Avstriji, Češki, Poljski, Franciji, Grčiji, Bolgariji, celo v Afriki — v Maroku. Bili smo na Beli gori — strehi Evrope, Velikem Kleku pri čarovnicah, pri antičnih bogovih na Olimpu, Musali, najvišjem vrhu Balkana, Triglavu — simbolu svobode in domovine. Ob vrnitvi pa smo vedno dejali: lepo je bilo, vendar je doma najlepše.

Vse, kar delamo, delamo prostovoljno, amatersko. Veseli smo zavednih planincev, ki sami poravnajo članarino, ki se tudi sami odpravijo na zahtevnejša

pota, ki skrbijo za strokovno izpopolnjevanje. Zlasti pa smo veseli, da gredo naši člani v gore premišljeno, brez nepotrebnega tveganja, da v pravem času pravilno ocenijo svoje moči in sposobnosti. Vseh teh 20 let nismo imeli v gorah nobene nesreče, vedno smo se vračali zdravi, zadovoljni, veseli.

Za vzgojo in izobraževanje skrbimo: imamo instruktora, planinske vodnike, mladinske vodnike, člane GS, mentorja na šoli. Skrbimo za planinska pota, markiramo tudi del Savinjske planinske poti: Jama Pekel—Martjaki—Korbarjev vrh—Šenek—Vimperk—Gora Oljka—Letuš—Bezovc—Čreta. Omogočamo nabavo najnovejših planinskih priročnikov in zemljevidov z ustreznim popustom, nabavljamo in posojamo opremo.

Sodelujemo v množičnih akcijah spominskega značaja. Čedalje bolj so popularni zimski pohodi na Osankarico, Stol, Snežnik, Porezen. Sodelujemo in organiziramo orientacijska tekmovanja, posamezne člane zanima alpinizem.

Ob koncu se zahvalim: Tovarni nogavic za pomoč ob ustanovitvi, TKS za pomoč, ko je društvu grozilo najhujše, prenehanje obstoja, PZS in društvom za sodelovanje, KS in SZDL za materialno in moralno pomoč, Svobodi, osnovni šoli in drugim organizacijam. Zahvaljujem pa se še posebej prizadevnim planinskim delavcem, ki so žrtvovali ogromno prostega časa. Prosti čas pa je vrednota, ki jo še vse premalo cenimo.

Zapisal T. O.

ČLANI PD VELENJE SO RAZVILI DRUŠTVENI PRAPOR

9. septembra so praznovali vsi slovenski planinci. Tedaj so spet oživele planinske postojanke širom po naši domovini. Mnogi so se udeležili osrednje proslave na Boču. Veliko pa jih je vzelo pot pod noge, zlasti planinci iz Šaleške doline, in krenilo na Paški Kozjak. Sem so nekateri ljubitelji planin prhiteli že na predvečer praznika. Mladinci, člani PD iz Velenja, so pripravili kres. Vsi so se zavedali pomembnosti tega dne. Nikogar med njimi ni bilo, ki bi ne opravil prevzetih nalog. Zato so dan pred praznikom lahko s ponosom ugotavljali družtvene uspehe:

1. Obnovljena planinska koča na Paškem Kozjaku.
2. Število članov PD je doseglo 2000.
3. Izdali so bilten na 112 straneh.
4. Urejena je okolica koč.
5. Pripravili so razstavo delovanja PD Velenje (razstava je bila odprta tri tedne).
6. Dobili so prapor, pri katerem je tudi s prispevki 200 do 300 din sodelovalo okrog 300—350 članov.

Prireditveni prostor je bil na ta dan izredno skrbno pripravljen. Okrašen je bil z društvenimi, državnimi, partijskimi in delavskimi zastavami.

Udeleženci so začeli prihajati na Paški Kozjak že v zgodnjih jutranjih urah. Ob zvokih narodne in partizanske glasbe je bilo srečanje planincev še lepše in prijetnejše. Sem so prišli tudi predstavniki: SO Velenje, sosednjih planinskih društev, savinjskega medobč. odbora, predstavniki pokrovitelja proslave — RSC tov. Ivo Jamnikar, predstavnik pobratenega društva Treskavica, PD iz Sombora, predstavnik PZS tov. Bučer in drugi. Proslavo so počastili tudi štirje kmetje, pri katerih so točke Šaleške planinske poti (21 točk). Nekdo je med razgovorom z njimi predlagal, da bi se vsi enkrat na leto srečali — saj jih povezuje 132 km dolga planinska (Šaleška) pot. Zakaj se ne bi spoznali še kot ljubitelji narave in prijazi gostitelji planincev, ki jih obiskujejo sleherni dan?

Kulturni program z razvitjem prapora je pozorno spremljalo 700—800 ljudi. Med udeleženci je bilo tudi veliko mladine. Ob 9. uri so se s terase koč oglasili zvoki glasbe po Paškem Kozjaku in nazna-

nili, da se bliža srečni trenutek za 2000 člansko družino PD Velenje. Ljudje so se množično zgrinjali na prireditvenem prostoru. Natanko ob devetih je glas iz zvočnika sporočil, da se bo slovesnost s kulturnim programom začela.

Deset pionirjev se je med tem postavilo ob prireditveni prostor. Držali so z dvignjenimi rokami spominske trakove darovalce za prapor. Udeleženci so pozorno poslušali govor tovariša Kuzmana, ki je na kratko opisal uspešno 30-letno pot PD Velenje. Več lahko preberete v biltenu društva, ki so ga izdali v počastitev tega jubileja. Dobite pa ga lahko v društveni pisarni v Velenju.

Organizatorji te proslave so mislili tudi na pomembnost poti XIV. divizije, ki se je tu čez prebijala in borila. Nekateri partizani so za vedno ostali na Paškem Kozjaku. Tu je postavljeno — njim v spomin in nam v opomin — skromno obeležje. Tja je odnesla skupina pionirjev venec, med tem ko je oktet pel himno XIV. divizije. Med navzočimi je nastala tišina — le veter je zavel nekoliko močnejše — kot v pozdrav. Iz oči vseh je sijal ponos na mrtve junake in na vse, kar nam ohranja pridobitve NOB. Če bi jih bilo treba braniti, bi bili tudi planinci v prvih vrstah. Kulturni program, ki smo mu sledili, je bil izredno dobro pripravljen. Lahko bi rekli premišljeno.

Najbolj slovesen trenutek je bil takrat, ko se je pred očmi udeležencev začel razvijati prapor. Skupina najbolj delavnih planincev je z »mirno« pozdravila prapor, tudi vsi navzoči so vstali. Ob razvitem društvem praporu so bila nato 50 planincem podeljena društvena priznanja, 5 planincev je dobilo republiško planinsko priznanje, 3 člani PD Velenje pa so dobili Knefeljčeva priznanja za markiranje Šaleške planinske poti, 3 pionirjem je bilo podeljeno priznanje »Pionir planincev«. Navzoče je v imenu PZS pozdravil tov. Bučer in dejal, da predstavlja PD v Velenju eno izmed najbolj množičnih organizacij, ki bi zato zaslužila tudi v bodoče vso moralno in materialno pomoč. Tov. Ficko — bivši predsednik društva je nato slovesno izročil prapor v varstvo velenjskim planincem.

Polni vtisov — po izredni kulturni prireditvi, so se udeleženci (nekateri) podali na špik, drugi pa so v prijateljskem pogovoru posedli po bližnji in daljni okolici koč.

Jutro nad Planiko (»Hoja« Ljubljana)

Foto Stane Mesar

60 LET PD PREVALJE

Odbor Planinskega društva Prevalje je sklenil, da bo proslavil 60-letnico obstoja. Za dan proslave je določil 2. september na Uršlji gori. Mnogo skrbi in dela je bilo. Na goro ne drži avtomobilska cesta. Končno je bilo vse pripravljeno, le vreme nam ni bilo mogoče predvideti.

Bližal se je slavnostni dan. Na večer pred praznikom so zagoreli kresovi, ki so jih daleč videli.

V prelepem nedeljskem jutru, 2. sept. 1979, so šle proti gori manjše in večje skupine planincev. Ko so prišle na goro, jih je nagradilo čudovito vreme. Razgled je bil enkratni, segal je tja do Triglava. Lepšega darila za jubilej ni bilo mogoče pripraviti. Pred domom je bilo vse pripravljeno za slavnostni in zabavni del proslave.

Ob določenih uri je bilo vse polno. Koroških planincev, obiskovalcev, mladih in starih z vseh strani je bilo približno 1500.

Godba na pihala s Prevalj je zaigrala himno in planinci so jo poslušali stojé.

Po uvodnih in pozdravnih besedah Romana Kogelnika, je prevzel besedo predsednik društva Stanko Lodrant, ki je orisal delo in naloge društva. Ostali govorniki so bili: Tone Bučer — podpredsednik PZS, Jože Zunec — predstavnik TKS in ZTKO, Martin Pšeničnik — podpredsednik MO PD koroške regije in predstavniki sosednjih PD.

Sledilo je pobratenje društvenega prapora PD Dravograd z drugimi prapori PD Koroške regije. Nastopili so dijaki ravenske gimnazije z recitacijo, pionirji PD Črna z »inventuro nahrbtnika«, učenke osnovne šole Prevalje z recitacijo in godba na pihala s Prevalj. Škoda, da ni bilo ozvočenja. Veter je trgal besede — kot pred 60 leti, ampak besede so takrat padle na plodna tla. Prvi zavedni planinci so zasejali dobro seme. Žetev ob 60-letnici je bila bogata.

Po proslavi je sledilo planinsko rajanje.

Veselo razpoloženje ob čudovitem vremenu je trajalo do poznega popoldneva. Dolgo smo čakali na tak dan!

Upamo, da bo za prihodnjo proslavo Dom na Uršlji gori prenovljen in sposoben sprejeti več planincev.

Vinko Čibron

O PLANINCIH V DO »HOJA« LJUBLJANA

V Vestniku že nekaj časa nismo pisali o planincih v »Hoji« to pa ne pomeni, da v tem času niso bili aktivni.

Skozi vso sezono so naši člani odhajali v gore v manjših ali večjih skupinah.

Manjše skupinice obirajo težja ali pa manj znana pota: zimski vzpon v Grintovce, skozi Repov kot na Korošico, mimo Vogla na Velike pode in Skuto. Nekaj planincev »Hoje« je pot zanesla celo mimo bivaka II na Šplevto.

Večje skupine si za cilj izberejo lažje dostopne ali pa bolj znane vrhove. Po nekaj letih so člani planinske sekcije letos spet organizirali turo na »očakov kranjskih sivga poglavarja«. Za dan izleta so si izbrali sončne dni v začetku septembra, en dan pred 100 ženskami in 400 železarji. Dostop z Rudnega polja mimo Vodnikove kočje do Planike številni skupini, ki so jo sestavljali delavci skupnih služb in TOZD Stavbno mizarstvo, ni delal nikakršnih težav.

Nekoliko previdneje in počasneje je potekal le vzpon od Malega Triglava do vrha. Menda so bili temu krivi tudi čudoviti razgledi na bližnje in daljnje gore (do Visokih Tur) in v globine Vrat.

Pri stolpu so bili kar se da slovesno in z vsem obredjem, z vrvoji in drugimi pripomočki med »ta prave« planince sprejeti vsi, ki jim je bilo po dolgih letih »čisto navadnega izletništva« dano prvič stopiti na simbol slovenstva in svobode.

Vsi po vrsti so obljubili, da se bodo v

Del »Hoje« na vrhu Triglava

Foto S. Mesar

naslednjem letu udeležili vsake ture, ki jo bo organizirala planinska sekcija DO »Hoja«.

V naslednjem letu so v programu spet Grintovci.

Stane Mesar

30-LETNO DELO PD POBEDA, BEOGRAD

PD »Pobeda« je v 30 letih organiziralo 4311 skupinskih izletov s 75 242 udeleženci. Izvršni odbor in sekretariat sta imela 1324 sej, katerih se je udeležilo 21 946 članov društvene uprave, povprečno po 16 na vsaki seji.

Navedene izlete je vodilo 415 vodnikov. Ustanovitelj PD Pobeda je sindikalna organizacija Narodne banke Jugoslavije. Beograjske banke in njihove sindikalne organizacije so dale društvu jedro članstva in čvrsto podpirale to marljivo planinsko organizacijo.

PD »Pobeda« je s svojimi izletni obiskala najlepše planine v Evropi od Sierra Nevade na jugovzhodu Španije pa vse do Narvika: Mula Hasen na Siera Nevadi, Picos Europa, Pico de Aneto na Pirenejih, Mont Blanc, Jungfrau, Mönch, Marmolato, Tofane, Grossvenediger, Grossglockner, Watzmann, Ankogel in mnoge druge.

»Pobeda« je vodila svoje člane tudi v angleške in škotske gore, ki ne poznajo vzpenjač.

Množične izlete je društvo vodilo tudi na najvišje vrhove Karpatov, na Musalo,

Olimp, Parnas, Tajget v Grčiji, skratka po vsej Evropi so omogočili članstvu širen razgled.

»Pobeda« je gojila tudi planinsko orientacijsko tekmovalno, žal, ni uspevalo, češ da za to ni bilo ne časa ne sredstev.

Nekaj članov »Pobede« je aktivnih pri alpinističnem odseku planinske zveze mesta Beograda, v zadnjih par letih so opravili več vzponov v stenah Slovenije, Srbije in Črne gore. Nekaj jih je končalo letne in zimske alpinistične tečaje. V »Pobedi« je tudi 6 alpinistov-pripravnikov. Trije člani »Pobede« so člani GRS.

Zadnje čase so prišle na vrsto planinske transverzale. Društvo ima komisijo, ki vodi to vrsto izletov.

Med članstvom so zelo priljubljena »Srečanja bratstva in edinstva«, ki se vrste že 25 let. Vključenih je 12 društev iz vseh republik.

Poleg drugih zelo priljubljenih dejavnosti je treba omeniti pogodovno akcijo PD Pobeda. Te akcije se je udeležilo vsega 688 planincev.

Na Dobri vodi so zasadili 1000 mladih brez pod imenom »Titov brezjak«. Okoli teh brez so zasadili še okoli 5000 borovcev. S temi akcijami so se člani in mladinci pri delu povezali tudi z vaškim prebivalstvom. Na Rajcu in na Suvoboru so uredili več novih planinskih potov. To je samo del dejavnosti, s katerimi PD Pobeda omogoča smotno izrabo prostega časa.

Društvo je omogočilo tudi ustanovitev športnega društva »Pobeda« pri Narodni banki. Iz sekcije za planinstvo in izletništvo je zrastle PD Pobeda, ves čas pod vodstvom tov. Duška Jovanovića (30 let). Le kratek čas je društvo vodil Lavoslav Dolinšek.

To je samo skromen prerezni zapis o krepkem planinskem organizmu v našem glavnem mestu. PD »Pobeda« je zrastle iz skromnega odseka sindikalne fizkulture organizacije v prvi petletki po osvoboditvi in pognalo trdne korenine povsod, kamor se je obrnilo. Na čelu društva je bil ves čas za planinstvo goreč, navdušen človekoljub, popularni »Čika Duško«, dobrodošel v vsaki družbi z istimi in podobnimi cilji, vedno pripravljen za delo na področjih, ki so za oddih in zdravje velpomembna. Ko društvu »Pobeda« k uspehom ob 30-letnici pristrčno čestitamo, nam je pred očmi tudi dolgoletni predsednik, neutrudni planinski aktivist dobričina Duško Jovanović.

T. O.

PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO IZOLA »POVIŠALO« TRIGLAV ZA 12 METROV, OD 2864 NA 2876 METROV

Prostovoljno gasilsko društvo Izola praznuje letos 25-letnico svojega obstoja in humanega delovanja. V počastitev tega svojega jubileja, kot tudi 60-letnice ZKJ, SKOJ,

Združenih sindikatov in akcije NNNP 79 je društvo organiziralo pohod na Triglav v dneih 9., 10. in 11. septembra 1979. Opravili so gasilsko vajo s prosto stoječo lestvijo na vrhu Triglava. Ta vajo je bila na Triglavu prva v zgodovini vzponov na najvišji vrh v Jugoslaviji.

Žal RTV Ljubljana in TV Koper nista bila tega mnenja. Za ta podvig nista imela posluha in nista zagotovila snemalca, ki bi pohod in gasilsko vajo na vrhu posnel za TV reportažo.

Odšli smo iz Izole v nedeljo, 9. 9. 1979 z gasilskim kombijem, lestvami in opremo, do Rudnega polja. Od tu naprej smo nosili 4 lestve in drugo opremo za gasilsko vajo, kar nikakor ni bilo lahko. Ta dan smo prispeli do Vodnikove kočice na Velem polju, kjer smo prespali. Imeli smo razmerna lepo vreme, zato smo bili kar židane volje.

V ponedeljek, 10. 9. 1979 smo nadaljevali težavno pot do kočice Planike, kjer smo se pred zadnjim vzponom na vrh Triglava dodobra odpočili in okrepcali. Najbolj težaven in nevaren odsek od kočice Planike do vrha Triglava smo opravili zelo previdno.

Na vrh Triglava smo srečno prispeli 10. 9. 1979 in ob 11.40 opravili gasilsko vajo s prosto stoječimi lestvami: en gasilec z zastavo mesta Izole je plezal na vrh lestve, dva gasilca s transparentom gasilskega društva Izola pa do srede lestve. Tako so »zvišali« Triglav z gasilcem na vrhu za 12 metrov, kar do sedaj še ni nihče ne poskušal ne storil. Na vrhu nismo imeli ravno lepega razgleda, zato se nismo predolgo zadrževali. Opravili smo še obvezen krst za novopristopnike in se začeli previdno spuščati z lestvami in drugim orodjem proti koči Planika in še naprej, do Vodnikovega doma na Velem polju.

Pri sestopu nam je ponagajalo tudi vreme: Vzdignila se je megla, tu pa tam nas je presenetil droben dež.

Naslednji dan, 11. 9. 1979, smo se z Velega polja vračali na Rudno polje in naprej na Pokljuko, kjer smo se odpočili in proslavili uspešno opravljeni pohod in gasilsko vajo na Triglavu.

Na pohodu so bili tudi delavci-planinci Ladjedelnice »2. oktober« iz Izole in dva planinca iz Kopra, ki so nam na vrhu Triglava nesebično pomagali. Prav iz te skupine smo imeli organizirano tudi prvo pomoč v gorah, ki pa na srečo ni prišla v poštev.

Pohoda na Triglav in gasilske vaje na vrhu se je udeležilo 9 gasilcev, 6 gasilcev pa je pomagalo nositi lestve in drugo opremo.

Sodim, da je bil to uspeh, ki zasluži posebno priznanje v sredstvih javnega obveščanja.

Predsednik gasilskega društva Izola
Jordan Krašovec

SLOVO OD MLADE PLANINKE IZ LIVKA

»Tam kjer visoke so planine, skrita sila vleče me, tam kjer rododendron raste, naj bi pokopali me. Križ v steno uklesali mi v spomin, na grob pa posejali planike, encijan in rdeči volčin.«

To je testament, ki ga je v pesmi izrazil star planinec. Lepo je povedal, ganljivo, od srca srcu.

Velja tudi za nepozabno mlado planinko Marijo Hrast. Komaj 20 let stara se je morala posloviti od nas.

5. avgusta jo je želja po lepoti gora zadnjič zvalila. Odsšla je z najdražjim prijateljem in prijateljico z Romanom Medvedom in Cvetko Mateličevno iz Livka na Bovški Jalovec. Tam je, žal, ugasnilo njeno mlado, upov in načrtov polno življenje.

»Tvoja neizmerna ljubezen do naših gora te je gnala na nevarno pot in ti utrnila vse, kar je utripalo v tvojem srcu, tvoje sanje in želje, tvoji načrti so za vselej pokopani. Ko ti želimo miren pokoj, bi obenem radi, da bi sile in moči tvojega mladega življenja ne sprhnele v tem grobu. Naj preidejo v srca naše mladine, naj v njej žive naprej!«

V imenu PD Kobarid in v imenu vseh tolminskih in drugih planincev se je poslovil od rajne planinke četrti govornik Ivan Kurinčič. Pokopali smo jo 7. avgusta letos ob veliki udeležbi starih in mladih na livškem pokopališču, ki stoji v planinskem svetu na pobočju Matajurja nad Livkom. Tolminski pevski zbor ji je zapel v slovo, planinski prapor planinske delegacije PD Kobarid se je sklanjal nad njen grob.

Marija Hrast se je rodila pred 20 leti v spoštovani, narodno zavedni Jurčevi družini na Livku, materi Milki in očetu Janku.

Bila je zelo nadarjena in izredno delavna na vseh področjih družbenega življenja. Pred dvema letoma je z uspehom končala srednjo ekonomsko šolo in se zaposlila pri trgovskem podjetju »Alp-Komers« v Tolminu. Nadaljevala je študij na delavski univerzi in že opravila prvi letnik ekonomske fakultete. Bila je aktivna članica ZMS Livek, blagajničarka smučarskega kluba »Matajur«, članica teritorialne obrambe, članica SZDL, RKS, sveta KS Livek. Rada je imela glasbo, rada je igrala harmoniko, bila je aktivna članica planinskega društva. Že v otroških letih je vzljubila slovenske planine in gore. Dedek Jože Hrast-Žlajfar, ki jo je kot otroka pestoval, jo je še majhno vodil v naravo in ji prepeval svojo najljubšo pesem: »V hribih se dela dan, v hribih žari, bratje, na plan na vrh planin.« Bila je res imenitno dekle.

Pogreba se je udeležila množica ljudi od blizu in daleč, iz Tolmina, Kobarida, iz livških in okoliških vasi: mladina, planinci, teritorialci, prijatelji iz šole in službe, člani smučarskega kluba Matajur in drugi. Grob so zasuli z neštetimi vencji in šopki, med temi je bil šopek planinskega cvetja, ki

ga je Marija sama natrgala na Jalovcu in šopek rododendrona in rušja, ki so ji ga prinesli bovški gorski reševalci.

Pred hišo se je od pokojnice poslovila Vida Rovšček v imenu trgovskega podjetja »Alp Komers« iz Tolmina, nato je zapel še domači pevski zbor iz Livka.

Na pokopališču pri Sv. Petru nad Livkom je žalostno zadonela pesem tolminskega zbora, nato se je v imenu mladine poslovila od pokojnice Zdenka Zabreščak, v imenu smučarskega kluba »Matajur« in teritorialcev pa Živko Kavš. Kot zadnji govornik se je od planinke Marije Hrast poslovil še predstavnik PD Kobarid Ivan Kurinčič.

Ivan Kurinčič

O VII. PLANSKIM TABORU MLADIH ZASAVSKIH PLANINCEV

Na pobudo našega mladinskega odseka vam pošiljam kroniko, ki sem jo pisala v VII. taboru planinskih društev Zasavja: Lisca — Sevnica, Krško, Bohor, Senovo in Brežice.

Brežičani, ki smo taborili kot tretji, smo v Logarski dolini preživeli deset nepozabnih dni v osrčju gora.

V taboru je bilo petdeset planincev vseh starosti in sedem vodnikov. Kot vsako leto, smo imeli vsak drugi dan turo. Na turi so bili udeleženci razdeljeni po skupinah, ki so jih vodili vodniki. S tem je bilo poskrbljeno za večjo varnost, pa tudi tempo je bil prilagojen skupini sami.

Ob dnevih, ko smo bili »doma«, smo poslušali (ali predavali) v planinski šoli, učili smo se nove pesmice in skeče za program ob tabornem ognju (s čimer sem imela kot kulturni referent precej dela). Seveda smo imeli tudi športna tekmovanja in to čisto »ta zaresna«, saj so bili celo »gumbki« — tako smo imenovali najmlajše — razdeljeni po moštvih. Pa tudi nagrada (čokolada namreč) je bila vabljiv cilj. Pripravljali smo tudi drva za taborni ogenj (pravzaprav za dva), pomagali v kuhinji in, če je bil čas, smo skočili še na kakšno turo »zunaj programa« — predvsem vodniki.

Bilo nam je res lepo, in vsi smo bili za to, da se prihodnje leto znova vidimo!

Neda Pečnik

TABOR MLADIH PLANINCEV PD JESENICE NA VRŠČU

Prijazna Erjavčeva koča je tudi letos sprejela pod svojo streho mlade planince MO PD Jesenice. Petindvajset ljubiteljev gora se je udeležilo letošnjega tečaja oziroma tabora, kot ga sami imenujemo. Na Vršču smo bili od 29. julija do 6. avgusta. Naše delo je potekalo takole:

30. julija nas je zjutraj presenetilo vetrovno, hladno vreme, zato nismo odšli na turo. Dan pa je bil kot nalašč za vozle vseh vrst, njihovo uporabo pa smo preizkusili na Skalci pod Erjavčevo kočo, kjer smo se tudi pomerili v spuščanju po vrvi in plezanju. Tudi sldrišča so pomembna stvar in zato smo jih morali tudi sami narediti. Vadili smo se tudi v samoreševanju.

Popoldne smo odšli na Sleme, kjer smo na plazu vadili hojo po snežišču, ustavljanje s cepinom in uporabo vrvene ograje.

2. avgusta smo vstali že ob pol petih zjutraj. Jalovec! Vreme je bilo kakor naročeno. Sonce je že pošteno grela v brezvetrjem jutru. Pijača v čutaricah se je hitro sušila, zato smo jih sproti polnili s snegom. Vrnili smo se po stari avstrijski poti, ki je tekla tudi čez snežišča.

Od lanske kočje smo pohiteli proti Erjavčevi. Zvečer je Duleta začela tresti mrzlica. Tako se je začela njegova sončarica. K sreči ni bilo hudega. Naslednji dan smo tako ali tako vstali šele ob sedmi uri. Vodja je namreč ta dan določil za dan počitka, po dolgi turi. Pa nismo lenarili. Kje pa!

Takoj po zajtrku je bilo predavanje — o orientaciji. Najprej malo teorije, potem še praktično določanje stojne točke z busolo in karto, merjenje azimutov

in podobno. Sledil je pogovor ob Draginem predavanju o kolektivnih članih ZSMS, med katere spada tudi planinsko društvo.

Po kosilu smo streljali z zračno puško. Rezultati sicer niso bili preveč dobri, toda to ni nikogar motilo. Drugič bo bolje.

Naslednji dan nam je pomagajalo vreme. Vendar smo se kljub temu odpravili na turo. Na Jalovec.

Toda že pri lovski koči nas je ujel dež. Zato nismo odšli na Jalovec, ampak k Izviru Soče. Med potjo pa smo preizkusili še naše znanje iz prve pomoči. Eden od udeležencev si je »zlomil nogo«. Izdelali smo improvizirano transportno sredstvo — vlake — in poškodovancu oskrbeli zlomljeni ud. Gozdni delavci so prestrašeni prihiteli k nam in nam hoteli pomagati. Nesporazum smo takoj pojasnili.

Jutro 1. avgusta, je bilo oblačno. Tokrat smo se podali na Prisojnik. Izbrali smo si jeseniško pot, ki drži skozi Prisojnikovo okno na vrh. Na cilj smo prispeli v dveh urah in pol. Tura je bila imenitna, pa tudi vreme se je izboljšalo. K Erjavčevi koči smo se vrnili po južni strani Prisojnika.

Sledila so predavanja o opremlitvi, o organizaciji izleta, o gibanju v gorah. Zvečer pa smo nenapovedano dobili obisk. Prišla je namreč Nada Praprotnik in poslušali smo njeno predavanje o varstvu narave. Svoje pripovedovanje je popestrila z diapozitivi.

Za 4. avgust je bila na vrsti tura po grebenih Nad Šito glavo do Malega kota. Vendar pa nam jo je vreme spet zagodilo. Kljub temu smo se odpravili proti Glavi. Naše prvo zaklonske pred dežjem je bila luknja pod Malo Mojstrovko. Na vrhu Šite glave pa nas je zopet namočilo in tako smo se raje vrnili v kočo.

Ker pa smo se vrnili še pred kosilom, smo organizirali delovno akcijo. Fantje so popravili cesto, ki drži k Erjavčevi koči, dekleta pa smo uredila grobove ruskih graditeljev vršiške ceste.

Ker je prejšnji dan grebenska tura odpadla, je bila preložena na 5. avg. Ker pa smo že včeraj obiskali Šito glavo, smo se danes povzpeli najprej na Malo Mojstrovko. Pot nas je najprej vodila do Velike in Zadnje Mojstrovke pa do Travnika.

Vreme je bilo odlično, razgled enkratno, tako da smo videli celo Montaž in Grossglockner. Mnogoča posnetkov nas bo spominjala na to edinstveno turo. Vrnili smo se pod šitami in se nekaj časa preivali skozi ruševje, kar je povzročilo obilo smeha. 6. avgusta se nikomur ni dalo pripraviti prtijago, saj bi vsi še radi ostali na Vršču.

Dopolodne smo se odpravili še na Sleme. Tam smo polegli po travi, se sončili in preživeli nekaj uric v prijetnem prijateljskem vzdušju.

Po kosilu smo dekleta nabrala velik šopek gorskih cvetic. Zvečer smo jih ponesli na mnogo prezgodnji grob našega dobrega prijatelja Marena, ki nam je vzor iskrenega ljubitelja gora, planinca in imenitnega prijatelja. Zato naj tudi njegov grob zaljšajo cvetice z gora, ki jih je tako rad obiskoval tudi kot alpinist.

Z letošnjega tabora smo odnesli kopico čudovitih vtisov, poglabili pa smo tudi naše prijateljstvo. Vsi upamo, da se prihodnje leto spet srečamo.

Breda Jelenc

MARKACIJSKA AKCIJA KOMNA 79

Od leta 1973 smo opravili sedem velikih markacijskih akcij, odkar se je del mladinskega odseka PD Ljubljana Matica odločil za to dejavnost.

Akcija 1979 je trajala 14 dni, v drugi polovici julija in v začetku avgusta. Prenovevali smo na Komni. Zasedli smo kmečko sobo z osmimi ležišči. Ker nam je bilo to premalo, sta nam oskrbnika Ivanka in Janez Likar dala na uporabo še četrček v prvem nadstropju. V kmečki sobi smo tudi kuhali. Pa ne slabo: enkrat smo imeli celo dva menija, ker nekateri niso hoteli špagetov z omako. Raje so jih potresli s kakavom in sladkorjem.

Pokonci nas je spravljal Vilma, ki je vsak dan prva vstala in šla kuhat kavo. Pričakovali smo, da bo največ dela s potjo iz Bohinja na Komarčo, kjer smo zamenjali vse varovalne vrvi in popravili pot samo. Potem pa smo presenečeni ugotovili, da so plazovi podprli kar pet drogov na turnem smuku Komna—Zadnji Vogel, ki smo ga postavili pred dvema letoma. Skopali smo nove temelje, premeštili drogeve. Dela se ni manjkalo, kajti nabrati je bilo treba kamenje, prinesli cement in vodo in

delati beton. Držimo pesti, da nam plazovi ne poškodujejo še teh drogovi!

Visoko v gorah je gozdna meja. Kjer dreves sicer ni ali pa je le zelo malo, se razraščata ruševje. Energično smo se ga lotili z žagami na poteh proti koči na Sedmerih jezerih, Govnaču in Črnemu jezeru. Popravili smo tudi zgornji del poti na Komno. Tam smo postavili mostiček in obnovili stopnice. Pri delu nam je zelo pomagal udarni vrtnali stroj priključen na agregat, ki pošteno prerahlja kosti, toda dela zelo hitro in temeljito. Na račun je prišel naš študent gozdarstva, saj smo za popravilo morali žrtvovati nekaj dreves. Strokovno jih je podrl, potem pa so jih fantje manj strokovno in verjetno s težavami izvlekli do »delovnega mesta«.

Z vremenom smo imeli srečo. Ko pa je začelo deževati, smo se lotili skladišča. Bilo je prašno, zapuščeno. Grozno, človek gre v hribe, da bi se naužil svežega zraka, potem pa mora vdihovati bencinske hlape iz agregata in požirati prah v skladišču. Toda naredili smo si lep prostor, kamor smo postavili tudi omaro (narejeno iz korita za pranje). Malo več reda nam pri spravljanju opreme ne bo škodilo. Tu imamo na razpolago tudi delovno mizo. Obiskal nas je gospodar koč, nam povedal, da bodo hlev v bližnji prihodnosti podrl in zgradili »depandanso«. Lahko računamo, da bomo dobili svojo sobo. Vse je še v zraku, ml pa že delamo načrte za novo sezono, ki nam bo morda prinesla tudi sobo na Komni, našo sobo, čeprav nam je kmečka soba v teh letih že močno prirasla k srcu.

Maja Klun

— Markajski odsek PD Lj.-Matica

POROČILO O 5. MEDNARODNI KONFERENCI JAMARSKIH REŠEVALCEV V ZAKOPANIH NA POLJSKEM, OD 1.—6. OKTOBRA 1979

V dneh od 1. do 6. 10. 1979 je bila v poljskih Tatrah, v Zakopanih, 5. mednarodna konferenca jamarških reševalcev. Udeležilo se jo je 81 reševalcev iz 15 držav — iz Avstrije, Belgije, Bolgarije, Češkoslovaške, Francije, Italije, Jugoslavije, Madžarske, Portugalske, Vzhodne in Zahodne Nemčije, Velike Britanije, Sovjetske zveze in ZDA. Jugoslovanski zastopnikl smo bili: Davo Preisinger, Zinga Vrbeč in Zvone Korenčan.

Konferenca se je uradno začela s pozdravnim nagovorom predsednika Poljske alpinistične zveze, katere sestavni del je Poljska jamarška zveza. Delovni predsednik je bil prvega dne dosedajni predsednik Mednarodne jamarške reševalne komisije Vladimir Iljkin, SZ. Sledila so poročila.

Organizacija jamarške reševalne službe na Poljskem

Na Poljskem so poleg profesionalnih gorskih reševalcev, ki posredujejo tudi ob jamarških nesrečah, še amaterski jamarški reševalci. Ker je okrog 80% jam na območju Tater, je centrala v Zakopanih. Če pa je potrebno sodelovanje amaterjev, ki jih je največ v Varšavi in Krakovu, posreduje milica, ki poskrbi tudi za prevoz s terenskimi vozili in s helikopterjem.

Veliko se ukvarjajo s preventivno vzgojo jamarjev: varnostjo pri raziskovanju in s tovariški pomočjo pri lažjih poškodbah. Tako akcijo so nam kasneje tudi demonstrirali na terenu. Svoje reševalne opreme nimajo, uporabljajo opremo GRS.

Portugalski jamarško reševalno službo šele uvajajo in so govorili bolj o preventivi.

Madžari imajo amatersko jamarško reševalno službo — skupaj z GRS, vključeno v madžarski Rdeči križ ter v reševalno službo milice. Svoje znanje izpopolnjujejo na letnih zborih, kjer uvajajo tudi novo tehniko — predvsem zahodno in sprejemajo varnostna pravila, ki s tem postanejo splošno veljavna. Kot na Poljskem tudi na Madžarskem Jamarška zveza izdaja dovoljenja za obisk posameznih jam — odvisno od zahtevnosti jame in sposobnosti jamarjev.

Italijani imajo amaterske jamarške reševalce iz vrst sposobnih jamarjev, njihova reševalna služba je vključena v CAI, za obveščanje in mobilizacijo pa skrbi žandarmerija. Pri reševanju uporabljajo ameriška vojaška nosila, nemške vrvi in Petzlove prireme in spuščala.

Belgijci imajo predvsem vodoravne, pretežno vodne jame, zato so razvili sistem vodoravnega transporta. Kasneje so nam pokazali zelo uspeh film o reševanju, sestavljen iz vodoravnega transporta po

suhem in transporta skozi sifon. Pokazali so nam nosila, prirejena iz ameriških vojaških nosil. Izpolnil jih je dr. Castin. Narejena so iz močnega poliesterskega platna, obliko pa drže lesene letvice. Kapuca za glavo je premakljiva, tako da so nosila primerna za osebe visoke od 160 do 200 cm. Na spodnjem koncu je vreča za noge, dodana pa je še posebna opornica v obliki steznika za hrbtenico in kolke.

Sovjetski reševalci so govorili predvsem o stalni vzgoji jamarjev in jamarških reševalcev, ki je v Sovjetski zvezi res na zavidljivi višini. Na terenu so prikazali plezanje po jeklenici.

Avstrijci so predvsem kazali tehniko, ki je bila razen klinov in vrvi vsa iz Francije (Petzi) ali iz Švice. Ponudili so se vzhodnjakom za — dokaj drage — dobavitelje.

Ob včerih smo si ogledali diapozitive. Na splošno so skoraj vsi kazali jame in jamarstvo, le Avstrijci so pokazali nekaj opreme, reševalno akcijo pa smo pokazali le mi na diapozitivih in Belgija na filmu. Naše predavanje o jamarški reševalni skupini ter diapozitivih o vertikalnem transportu so bili, sodeč po zanimanju, zelo zanimivi za vse udeležence. Od opreme smo pokazali tri prototipe varnostnih zavor, ki jih razvijamo v okviru tehnične komisije pri JZS. Veliko zanimanje zanje so pokazali predvsem zastopniki iz vzhoda.

Na terenu so Poljaki pokazali tovariško pomoč v jami. Trije jamarji so poškodovanega tovariša najprej sneli z vrvi in ga spustili na dno, ga imobilizirali in potegnili iz jame. Vzdigovali so ga z dvojnimi škripcem, naravnaval pa ga je tovariš, ki je plezal ob njem po svoji vrvi.

Italijani so najprej pokazali dviganje ponesrečenca s protutežjo, kontrapezo. Tovariš dviga ponesrečenca s pomočjo lastne teže tako, da se spušča okrog 2 m navzdol in tako dvigne ponesrečenca, nato pa po svoji vrvi zleze spet navzgor.

Nato so pokazali dviganje nosil na isti način, le da ob nosilih pleza po svoji vrvi še reševalec, ki jih usmerja. Nosila so ves čas v vertikalnem položaju, ki je za ponesrečenca precej neudoben. Bolgari so pokazali preprosto ročico, z dvema tugo vpetima prižemama (croll), s katero lahko dvigajo ponesrečenca. Sovjetski jamarji so prikazali spust po vrvi z istočasnim varovanjem na jeklenici ter vzpenjanje po jeklenici z istočasnim varovanjem na vrvi. Vsi pripomočki so njihovi, zavora je neke vrste varnostna, le da zelo uničuje vrvi — podobno kot rogatka. Neke vrste prižem, podobnih gibbssom, imajo dve odprtini za os — za vrvi 11 m in za jeklenico 7 mm.

Vsi iz vzhodnih držav uporabljajo za spust in za vzpon dve vrvi ali vrvi in jeklenico. Vzpenjajo se z dvema nožnima prižemama (gibbs na enem kolenu in enem stopalu) in prsno prižemo (bloquer) ali namesto prižeme na kolenu en »jumar« s stopno zanko.

Splošni vtis

Na konferenci je bilo obilo govora o splošni jamarški tehniki, nekaj manj o tovariški pomoči ponesrečenču, razen našega in belgijskega prispevka pa skoraj nič o konkretni reševalni akciji. Bilo pa je precej govora o organizaciji obveščanja in mobilizacije v posameznih državah. Udeleženci so pokazali zanimanje za naš sistem pri privezovanju nosil, ki dopušča v zraku spremembo položaja iz navpičnega v vodoravnega in obratno, kar je ugodno za ponesrečenca.

Improviziranim sredstvom se na zahodu, razen Angležev, izogibajo. Angleži so pokazali za njihove, vodoravne in vodne jame odlično improvizacijo nosil, ki bi jo kazalo uvesti tudi pri nas. Na navadno šotorsko krilo položeno na pol napihnjeno zračno blazino, nanjo pa ponesrečenca. Nato blazino in šotorsko krilo zavlejejo in zvežejo okrog ponesrečenca, ki je tako odlično mehansko zaščiten. Taka nosila tudi odlično plavajo. Na šotorskem krilu so ročaji za nošnje in vrvi za varovanje.

Sklep

Naš sistem vertikalnega transporta, v velikih vertikalnih in vitlom je eden najboljših, vendar je vedno problem dobra postavitev vitla. Zato pride v poštev le zunaj, na vходу v brezna z večjo začetno vertikalo (50 m in več). V notranjih

Motiv s triglavskega grebena

Foto Stane Mesar

vertikalah in v brezni z manjšo začetno vertikalo pa moramo razviti dviganje nosil z vrvjo. Ves sistem bo obešen v sidrišče, reševalec bo plezal po osnovni vrvi in bo zvezan s pomožno vrvico z nosili, ki jih bo drugi reševalec vlekel navzgor ali z dvojnimi škripcem ali z lastno težo (kontrapeza). Prvi reševalec bo med plezanjem uravnaval nosila, po potrebi jih bo lahko postavil v navpični položaj in zopet vrnil v vodoravnega. Za ta sistem bo poleg klinov, vponk in vrvi za izdelavo sidrišča potrebno še: nosila, 2 vrvi-statik, 5 prižem, 3 kolesca in stopne zanke, vse to (razen nosil), pa imajo trije jamarji že tako s seboj. Uravnavanje nosil je na ta način sicer težje, vendar odpade problem posta-

vitve vitla, pa tudi manj reševalcev je zaposlenih, tako da drugi lahko pripravljajo sidrišča v naslednjih stopnjah.

Bolj se moramo tudi posvetiti problemu vodoravnega transporta v ozkih pasajah

V letu 1980 bomo morali tudi uresničiti zamišljen sistem obveščanja in javljanja, tako da bo po en član vsakega jamarskega društva v SR Sloveniji odgovoren za varnost in za obveščanje jamarske reševalne skupine o nesreči.

Ne nazadnje je naša dejavnost nemajhnega pomena za splošno varnost v okviru splošnega ljudskega odpora in civilne zaščite.

Zvone Korenčan

ALPINISTIČNE NOVICE

BRUNO DETASSIS — 30 LET OSKRBNIK PLANINSKE KOČE

Njegovo ime se med vidnimi alpinisti omenja že blizu pol stoletja. Kaže, da se bo še govorilo, kajti določili so ga za vodjo sicer skromnejše ekspedicije na manj znani vrh v Himalaji, na Fang 7647 m v Annapurna Himalu. Po poklicu je gorski vodnik in oskrbnik v koči v skupini Brenta, ki je ena najlepših skupin v Dolomitih. Pred 40 leti je bil prav v vrhu italijanskega alpinizma. Leta 1980 bo star 70 let.

28 let je star Italijan Toni Valeruz, o katerem so pred 10 leti pisali vsi planinski listi in seveda tudi drugi, saj je presmu-

čal z vrha vso vzhodno steno Matterhorna. Zdaj se je posvetil gorskemu vodništvu. Gradčan Walter Scheel je eden izmed redkih alpinistov, ki se kot odbornik posveča planinski organizaciji, čeprav spada v gornji del avstrijskega alpinističnega moštva, je pa tudi ugleden himalajec: Leta 1975 je bil na Hidden Peaku (8068 m), leta 1976 na Nanga Parbatu (8125 m), letošnje poletje (1979) pa je bil na Gašerbrumu (8035 m) v Karakorumu.

70-letnik Riccardo Cassin, pionir šeste stopnje, trgovec s športnimi potrebščinami v Leccu, je menda neuničljiv; pripravlja se na Kilimandžaro, misli pa tudi na po-

novitev svoje smeri v Walkerjevem stebru in to tudi filmati. Po 41 letih ponoviti tako smer, res ni kar tako.

T. O.

MAKALU II

Francoski alpinisti so pod vodstvom Bernarda Ferriera prišli kot drugi na vrh Kangčungtseja, 7640 m, ki se imenuje tudi Makalu II, kot severni trabant Makaluja. Francoska ekspedicija si je nadela ime »Rhônealp Makalu II«. Vrh je visok 7400 m in je severni sosed Makaluja, na katerem so si tudi naši alpinisti utrdili mednarodni ugled.

Ferrier je vzel s seboj šest alpinistov (amaterskih) in pet Šerp. Vstopili so na zahodni strani gore iz ledenika Čago in prek Makalu La zavili v jugozahodni greben, torej po smeri, ki jo je leta 1954 izbral Jean Franco. S Francom je bil tedaj slovit Lionel Terray, asistiral pa sta jima Gyaltsen Norbu in Pa Norbu. Tisti prvi vzpon je bil izvidni vzpon za prvi vzpon na Makalu 1955.

Ferrier je postavil bazo na ledeniku Barung (4800 m), južno od Makaluja. Nato so poskrbeli za tri tabore v višini 5300 m, 6200 m in 7000 m: Prvi je stal na sotočju ledenikov Barung in Čago, drugi v osrčju ledenika Čago, tretji pa jugozahodno od Makalu La. 10. oktobra so stopili na vrh Makalu II Jean F. Manificat, B. Bonnafoux, B. Ferrier in J. E. Henault.

T. O.

NEUSPEH NA KANGURU, 7009 m IN LHOTSE, 8511 m

Na Kanguru je hotela priti Hauserjeva skupina pod vodstvom H. Froidla in sicer po vzhodnem stebru. Ekspedicija podjetja »Hauser Exkursionen International« ni uspela, do 6600 m sta se povzpela le dva udeleženca.

Na Lhotse so Švicarji štartali iz baze v vznožju Island Peak pod vodstvom Josefa Fauchere in to po jugovzhodni steni. Na višini 6300 m jih je ujel tak vihar, da so morali odjenjati. Da bi ne odšli praznih rok, so Švicarji skušali priti na Island Peak (6189 m) vendar jih je tudi tu vihar prisilil k umiku.

T. O.

VZHODNA STENA TRŽAŠKEGA STEBRA (TORRE TRIESTE) IN JUŽNA STENA MARMOLADE DI ROCCA

V vzhodni steni Torre Trieste je jeseni leta 1978 v treh dneh nastala nova smer. Splezala sta jo Marco Giordano in Elio Scarabelli v 22 urah čistega plezanja; oena IV in V, A₂, A₃ in A₄ (40 m s svedrovci). Vstop po slovitim jugovzhodnem razu in levo od vzhodnega spodmola na drugo

krožno polico. Natančen opis ima koč Vazzoler.

»Moderno« smer so od 8. do 14. sept. 1974 splezali Martini, Leoni in Tranguillini. Smer poteka delno od smeri Solina (1965) in levo od Via dell'Ideale (Aste — Solina 1964), vrh doseže med Punte di Rocca in Cima Ombretta. Težavnost: V do VI z A₂ in A₃. Prvi plezalci so porabili 180 klinov — 150 jih je ostalo v steni (vključno s stojiščnimi klini) in 50 zagozd (15 jih je ostalo zabitih). Gornji del (ca. 200 m) je v glavnem previsen. Vstop iz koč Falier (1,5 ure). Od izstopa iz smeri je pet minut do zgornje postaje na žičnici bellunske žičnice »Marmolada«.

T. O.

PIT SCHUBERT O KLINIH

Pit Schubert, slovit nemški plezalec, je velik strokovnjak za plezalsko opremo in kot tak sodeluje tudi v zadevni komisiji pri UIAA. Razume se, da ga zanima nova tehnika, nove plezalske potrebščine, s katerimi moderna industrija preplavlja sodobno tržišče. V »Alpinismusu« 1979/4 je spričo taktike »jo — jo« spregovoril o vprašanju, koliko tak »polet jo — jo« obremeni klin, ki mora »pristanek« zdržati. Kaj je prej — kura ali jajce? Je do »jo — jo« prišlo, ker so klini boljši? Ali pa: ker je padcev — poletov »v klin« vedno več, moramo poskrbeti za boljše kline. Gre za vprašanje, kolikšna je obremenitev klina pri takem padcu oz. letu?

Schubert najprej poseže v prejšnje desetletje, ko »še ni bilo dinamičnih varovalnih metod«. Dotlej so napak ocenjevali obremenitev varovalne verige. Varovali so čez ramo in govorili — po normi UIAA — o največjem lovilnem sunku 1200 kp. To pa je protislovje — zoprva si kot pes in mačka. »Govorili smo o maksimalnem lovilnem sunku in smo puščali vrv teči skozi pest, ker je ni bilo možno zadržati. Leta 1968 nam je F. Sticht s propagiranjem dinamičnega varovanja odprl oči, čeprav je varovanje čez ramo že dinamično, »le da tega takrat še nismo vedeli«. Nato Schubert opiše troje različnih vrst varovanja in situacij, ki nastanejo v primeru padca in ki jih je Schubertova komisija razčlenila tudi s poskusi na raznih napravah. Z njimi je komisija odkrila marsikakšno zakonitost v zvezi z varovanjem, padcem in lovilnim sunkom. Elektronske meritve se že nadaljujejo, kajti komisija hoče priti do natančnih podatkov in s svojimi izsledki vplivati na plezalce, da bodo te zakonitosti razumeli, zato tudi čislali in uporabljali. Članek ponazarja tudi lična in jasna risba, ki kaže, koliko je »vreden« vmesni klin pri padcu: Tak klin pomeni 2,5 kratno zavorno moč.

T. O.

JEAN ATANASSIEFF

Tega francoskega plezalca s slovanskim priimkom srečujemo že nekaj let v poročilih o velikih dejanjih v gorah — čeprav je še mlad. Rodil se je v Parizu 1953, po poklicu je gorski vodnik v Chamonixu. Spada med »alpinistične komete« na francoskem nebu. 16 let je bil star in je že v drugem letu plezanja utrgal dve »lovoriki«: Bil je drugi samohodec v Walkerju (Grandes Jorasses) in prvi samohodec v Cordierovem ozebniku v severni steni Aiguille Verte. Leto nato je bil spet prvi samohodec v Crozovem stebru v Grandes Jorasses (1971). Leta 1972 je kot drugi samohodec v smeri Poire v Brenvi. Po teh velikih uspehih je kazalo, kot da se je vitki, žilavi dolgolasec specializiral za samotne pohode po slovitih smereh, kajti 1973 je sam prvi ponovil celotni Peutereyski greben. Leta 1974 je spet sam prvi v Couzjevji smeri slovite severne stene Les Droites. Leta 1976 — 23 let star — si je zapisal prvenstveno smer v severni steni Aig. de Bionnassay. Tudi v Dolomite je posegel: leta 1977 je ponovil Philipp-Flammovo smer v severozahodni steni Punta Tissí.

Vmes je 1975 prvi prišel na Mt. Ross (Kerguelen), 1976 pa je v Patagoniji drugi sam zmožel »supercouloir« v Fitz Royu. Leta 1977 je prvi preplezal zahodno steno Huayna Potosí (Bolivija). Vse to mu je dalo legitimacijo za prvi francoski Everest 13. sept. 1978 z Mazeaudom in Jaegerom. V letu 1979 se je odpravil v južni steber (Rupal) v Nanga Parbatu.

T. O.

HINDUKUŠ 1978

Na najvišji gori v Hindukušu, na Tirič-Miru East (7692 m) je mednarodna ekspedicija pod vodstvom Stanislava Rudzinskega prva prišla na vrh po vzhodnem grebenu in sicer člani KW (Klub Wysokogorski, Katowice) in alpinisti PD Domžale. Bazo so postavili na 3800 m 17. jul. 1978 na levi strani ledenika North Barun. 600 m visoki »ledeni slap« so obšli po eni strani in 21. julija postavili tabor 1 (4600 m) v mogočnem ledeniškem kotlu. Drugi ledeni slap, ca. 800 m visok je opominjal na znani Khumbu. Tega drugega so preplezali v 7 urah. Pod vzhodnim sedlom so uredili tabor 2 (5500 m). 28. julija so Piotrowski Kukuczka in Wroczyński dosegli Vzhodno sedlo (East Col 5900 m). Od tu so takoj splezali 150 m višje (III—IV) po grebenu, da se razgledajo, kod bo šla nadaljnja pot ekspedicije. Odločili so se za greben in po njem na višini 6300 m postavili tabor III, potem po grebenu (mestoma IV) in žleb (V). Zgornji del grebena ima nagib 45°, ekspozicija precejšnja, vendar za plezanje greben ni ravno težak. 9. avg. so postavili

tabor IV in 10. avg. pri — 20° C stopili na vrh Tirič Mira East (7692 m, 14 m nižji od glavnega vrha). 11. avg. je vrh dosegla naveza Miro Šlebe in Matjaž Veselko, 13. avg. pa tretja: Poljak Jerzy Ozog, Vinko Berčič in Janez Šušteršič.

Vsekakor uspešna odprava in zelo hitra — višinska razlika med bazo in vrhom je znašala 4000 m, postavljeni so bili štirje tabori, vse skupaj je trajalo tri tedne. Prvenstveni vzpon po vzhodnem grebenu je bil komaj drugi vzpon na Tirič Miru East, ki je drugi najvišji vrh v vsem Hindukušu in so ga dosegli 4 Poljaki in 4 Slovenci.

T. O.

POLJAKI LETO ZA LETOM V VISOKIH GORAH

Kakor poroča Josef Nyka, dolgoletni urednik »Taternika«, je v letu 1979 petero planinskih klubov dobilo dovoljenje za visoke cilje v Himalaji: marca je startal Ryszard Szafirski z malo ekspedicijo KW (Klub Wysokogorski) Zakopane na P 29 (7835), KW Sudety so dobili dovoljenje za Annapurna South (Modi Peak, 7219 m), ekspedicijo je vodil Jurzy Pietkiewicz. KW Katowice je po monsumu poskusil priti po novi smeri na Lhotse (8511 m). KW Gdansk je dobil dovoljenje za Dhaulagiri I (8167 m). — V Karakorumu je bilo šest Poljakov v poljsko-pakistanski ekspediciji Rakapoši, med njimi Anna Czerwinska in Krystyna Palmowska.

J. Nyka poroča o »stiski« v Hindukušu. Vse se je podražilo: carina, transport, spremljevalci itd. Leta 1976 je bilo v Hindukušu 20 poljskih ekspedicij, poleti 1977 pa 23 s 180 člani. Preplezali so severno steno Mandarasa in severovzhodno steno Kohebandaka. Spomladi 1978 se je za Hindukuš javil en sam poljski KW. Krivi niso politični problemi Afganistana, temveč novi predpisi in nove cene.

T. O.

POPRAVEK

V Vestniku št. 9 1979 je v članku Zimska alpinistična kronika prišlo do pomote. Šite 1974 smo plezali: Kramer, Pollak in Klemenc. Pisec (Mokrejs) je napačen podatek verjetno prebral v »Alpinismusu«. Prvenstveni zimski vzpon po zajedi v Šitah smo od 19. do 23. januarja 1974 plezali pokojni Cene Kramer, Bojan Pollak in Stane Klemenc.

STANE KLEMENC

VARSTVO NARAVE

GORSKI ŠKRAT V ALTAJU

V gorskem svetu je skrito še mnogo ugank, mnogo še neznanih, neraziskanih pojavov v favni in flori. V favni, pravijo, biologi, še celo, kajti glodalci se obdržijo tudi v najbolj trdih razmerah: Kar je v Alpah svizec, to je v Andih činčila. V zadnjem času pa so v Altaju odkrili glodalca, ki mu pravijo džungarski hrček in se je obdržal po predelih, kamor evropski raziskovalec le težko zaide: v Altaju, v Južni Turkmeniji, Mongoliji in na severnem Kitajskem.

Ti hrčki (Cricetidae) tudi domačinom niso znani. Živalce žive same zase, skrito in raje stran od ljudi — sicer pa v naštetih področjih ljudi ni veliko.

Miši podobni »Calomyscus bailwardi« (tudi to ime je v rabi) je prava gorska žival, ki se najraje giblje v višini 4000 m, kjer skoraj ni več vegetacije. Kako je možno, da se sploh preživi v surovem, sovražnem svetu brez prave vegetacije? Hrana so temu »altajskemu škratu« semena »efemernih« rastlin, ki cveto v zgodnji pomladi. Ta semena si živalca tudi zbira za zalogo in pri tem dene podse marsikakšen km nerodne gorske poti. Vode skoraj ne potrebuje, saj je ustvarjen tako, da lahko uporablja lastno presnovno vodo. Rado se zapiše, da se je »prilagodil« na suhi subtropski pas. Vendar je bliže resnici to, da je to podedoval od svojih prednikov, kajti njegovi sorodniki še zdaj žive v stepah in puščavskih predelih. Vendar si težko predstavljamo, da bi se ta miški podobna živalca iz stepske živali razvila v gorsko.

Paleontološke raziskave nam povedo, da so ti hrčki v mlajših razdobjih živeli v zelo velikem številu in pisanih vrstah. Kasneje nastali glodalci so se hitreje razvijali kot oni stari in so te odrivali »v kot«, kjer so se »pregnanci« prilagodili in preživeli.

Ta miši podobni džungarski hrček je pravzaprav edina živalca, ki se je povsem prilagodila skalam in goram. Ima pa mnogo sorodnikov, ki jim bolj godijo doline in visoke planote. Ker je vrsta teh hrčkov starejša od gorovja, v katerem danes živi, bi si lahko predstavljali, da gredo za njimi še nove vrste. Tem hrčkom je lastna »ekološka plasticiteta«, ki jim dopušča, da se prilagajajo najrazličnejšim razmeram.

Kot eden najbolj sposobnih bi res utegnil biti džungarski hrček (*Phodopus sungorus*). Ko ga je biologinja Carmen Rohrbach prvič videla, je mislila, da ima pred seboj oživelno igračko iz pliša, saj je ta »hrček« imel vse lastnosti srčkane živalce. Živalca meri v dolžino komaj 6 cm. Ima pa svilnato mehko gosto dlako, po hrbtu sivorjavo do okrasto-sivo, vzdolž po hrbtu ji teče črn

pas (aalstrich), na trebušni strani pa je popolnoma bel. Podoben je bolj prijetno kosmati kroglici, ne pa živali. Živi pa od Kazahstana do Mongolije! Najraje ima stepske visoke planote, kjer je malo hrane, podnebje pa surovo in hladno, v katerem se obdržijo prav zaradi svojih majhnih potreb po hrani in vodi. Na zimo dobi belo dlako, ki hrčke varuje pred sovražniki, ko tekajo za semeni rastlin, ki gledajo iz snega.

Ti hrčki so dosegli, da žive tam, kjer so filogenetsko mlajše in progresivnejše skupine glodalcev stale pred pomembnimi eksistenčnimi težavami. Azijska visokogorja so predeli, kamor so se umaknili, pri čemer upamo, da bodo gorski »škratje« tam še dolgo živeli svoje skrivno in skrivnostno življenje.

T. O.

INVENTARIZACIJA OBJEKTOV VARSTVA NARAVE

V Švici skrbno pretehtajo vse naravne in kulturne spomenike, glede na to, kateri je bolj kateri manj ogrožen. V dokumentu, ki o tem govori, je zapisano, da so kulturnotehnični objekti ogroženi zaradi raznovrstnih ukrepov in pospeševanja agrarne produkcije, zaradi gradnje novih cest, tudi gozdnih in travniških, naraščanje gradenj, družinskih hiš in weekendov, zaradi vedno novih kamnolomov in peskokopov, zaradi prometa v prostem času itd.

T. O.

TURIST ODKRIL DIVJEGA LOVCA

Konec leta 1978 je bil Berchtesgaden poln govoric o koncu divjega N. H. (navaja »Alpinismus« 1979/6). Turist je šel proti Brettagabu, kjer drži pot na Hohe Brett, 2338 m. Dohitel je starejšega moža, ki mu je zelo vsiljivo branil nadaljevati pot. Turistu se je zdelo možakarjevo obnašanje sumljivo, zato se je delal, kakor da ga bo ubogal, v resnici pa mu je sledil. Bil je na daleč priča, kako je možakar odrezal glavo v zanko ujetemu gamsu. Turist je zdrvel do prvega telefona in obvestil gozdarje pri Königssee, ti pa so stvar izročili orožnikom. Pri upokojenem gozdnem delavcu so našli lovske trofeje, v kleti pa kar dve vreči raznih lovskih priprav in materiala za te vrste lovsko »orodje« in nož, ki se ga je še držala gamsja kri. Možakar se je dobro prikrival. Vsi so ga poznali kot zanesljivega in pridnega gozdarskega delavca, upokojenca po 50 letih službe, pa tudi kot ljubitelja živali.

T. O.

VSAK NAJ SAM POMETA ZA SEBOJ

Sloviti slovaški nacionalni park v Tatrah si močno prizadeva, da bi obiskovalce pridobil za obzirno obnašanje. Prvijo, da imajo uspeh.

Opremili so poti in steze z opozorili, kako naj se obiskovalec v parku vede, kaj sme in kaj ne sme, da ostane kulturen, dobro vzgojen človek. Josef Nyka poroča v »Alpinismusu« 1979/2, da taka pismena, vljudna opozorila ljudje spoštujejo. Konec koncev — zakaj pa ne! Polivinilno vrečico ali celo vrečo vzeti s seboj za ostanke jedi, papir ipd. res ni težko. Opozoril pa ni nikoli preveč. Z njimi je treba oskrbeti posebno priljubljena počivališča.

Klub Wysokogorski, Varšava, je organiziral čistilno turo na Svinico, 2300 m. Udeleženci so zbrali 12 ton smeti in odpadnih predmetov in jih privlekli do avtomobilske ceste. No, teža teh smeti je »impozantna«, pa tudi akcija KW je morala imeti dobre organizatorje in pridne udeležence.

T. O.

OČIŠČEVALNA AKCIJA NA EVERESTU

Po notici v »Alpinismusu« 1979/2 pripravlja R. Messner prvo očiščevalno ekspedicijo v Himalaji in to na Everestu. Pravi, da je potrebna, če ne, bo najvišja gora na svetu kmalu tudi najvišji kup smeti. Komentator T. Hiebeler pripominja: Hvalvredna pobuda. Ampak — zakaj tako daleč, ko pa nam tak »drek« leži pred nosom, v Messnerjevih domačih gorah, v Dolomitih ga je toliko, da bi morali s pogodbo najeti več očiščevalnih ekspedicij. Poročila iz švicarskih in avstrijskih Alp govore o smeteh in o razni nesnagi, razmetani ob potih, okoli koč itd. kot o velikem današnjem problemu, ki je toliko večji zato, ker se planinske organizacije zaradi njih ne razburjajo in nič ne ukrepajo.

T. O.

ŠE ENO RAZMIŠLJANJE O INDUSTRIALIZACIJI ALP V ZVEZI S PLANINSKIMI ORGANIZACIJAMI

Neustavljiva, napredujoča industrializacija in denaturizacija je postala za človeka problem. Da bi ji ušel, išče kotičke, ki še niso »razviti«. Alpe so že v nevarnosti, pa tudi druga gorovja po svetu. Industrija »prostega časa« ponuja ljudem fantastične možnosti, da se raztresejo in razvedré. In tvega ogromne naprave v gorah: predore za smučarje, gigantska prirejena smučišča, vertikalni promet in še mnogo drugega. Vse to spreminja lice narave, pravzaprav ruši njeno prvobitno podobo bolj, kot se zavedamo. Vendar Alpe niso samo

ekološki problem, postale so družbenopolitična zadeva velikega obsega. To se pravi, da stvar stoji pred vrati planinskih organizacij, če ni že na sejni mizi. Na katero stran so se ali se bodo postavile?

Na prvi pogled so vse na strani ekologije, to je: Alpe so dovolj odprte, prenehajmo z nadaljnjim industrijsko-turističnim razvojem! To stališče naleti na upor in odpor industrije in večkrat tudi na drugačno mnenje politike, to je tiste družbene sile, ki se najbolj čuti odgovorna za razvoj — pravzaprav pa smo v njej tako ali drugače vsi udeleženi in do neke mere soodgovorni. Kljub temu pa smo kot planinci dolžni reči »ne«, če vidimo, da je naš mali alpski prostor resnično ogrožen.

T. O.

PREDOR DACHSTEIN »NEODGOVORNO POČETJE«

Tak »epiteton ornans« so si upali dati načrtu za predor Dachstein gorski vodniki štajerske planinske in smučarske zveze, ki jih zastopa Klaus Hoi in so to izjavo utemeljevali v dnevnem tisku: »Vodniki se čutijo dolžni seznaniti javnost o 'lahkomiselnosti' tega projekta in se temu odločno upreti.« Utemeljitev je izšla v dnevnem tisku na štirih straneh.

Da so dregnili v osir, se vidi iz odgovora ramsauskih »turistov«, ki je poln surovosti, egoizma in neutemeljenih izjav o dachsteinskem gorskem svetu. Sklicujejo se na Ramsauce, ki da »hočejo imeti svojo goro do kraja razvito«, gorskim vodnikom pa da to iz egoističnih razlogov ne gre v račun. Kako je z željami prebivalcev Ramsaua? Ne gre za vse, ampak za tiste, ki jih skrbi izguba v zimskem kopališču. Če bo predor, je ne bo več? Nikjer ni rečeno, da je do kraja razvito turistično področje za vselej obvarovano pred izgubo. Zato se krepé planinski krogi, ki so zoper tako investicijo v dachsteinskem področju: »Trend (gibanje, razvoj, strem-ljenje) gre zoper barbarsko eksploatacijo gorske pokrajine.«

Redakcija »Alpinismusa« 1979/7 pripominja, da imajo Hoiievi vodniki prav še posebej zato, ker se načrt za predor »postavlja« z barbarskimi zaščitnimi deli sredi Dachsteina: stalne razstrelitve, galerije, lovilne mreže, trdne druge železne in betonske naprave, ki bi degradirale dachsteinsko gorsko pokrajino. Kako si to upajo zagovarjati ljudje, ki se pri tem sklicujejo na svojo strokovno izobrazbo? In nikjer jamstva, da bodo te naprave jamčile poslovni uspeh! Redakcija konča: Upajmo, da bodo Ramsauci pametnejši kot turistična družba.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

TRIGLAV — GORA IN SIMBOL
(Hribar-Lovšin-Potočnik), MK 1979

Tak je naslov knjige, ki jo je v drugi polovici 1979 izdala Mladinska knjiga, napisali pa so jo Evgen Lovšin, Stanko Hribar in dr. Miha Potočnik, torej knjige, v kateri so ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav spregovorili možje, ki so pol stoletja in več s svojo pisano in govorno besedo služili stvari našega planinstva. Triglav jih ni izpustil iz svojega objema, pravi v uvodni besedi Evgen Lovšin: »Njemu v čast pišemo to knjigo.« Njemu, to je, vsemu tistemu, kar nam Triglav pomeni v našem narodnem prebujanju in gibanju. Tisti bohinjski prvi vzpon na naš najvišji vrh je bil seveda pomemben planinski dogodek, za tiste čase zares pogumno dejanje, bil pa je obenem sad slovenskega narodnega prebujanja, fizično dejanje, ki ga je rodil in vznášal duh razsvetljenstva. Zato je prav, da je prvi avtor Lovšin temu »prebujanju« posvetil tretjino svojih strani (50): Zoisu in Linhartu, Vodniku in Staniču, razsvetljencem, ki so videli v osvajanju našega gorskega sveta del svojega kulturnega, prerodnega dela za slovenski narod. Ni naključje, da je Prešeren prav ob Linhartu zapisal besedo »slovenstvo« — prvič v naši zgodovini.

Evgen Lovšin je tudi v nadaljnjih poglavjih na novo osvetlil pomembne osebnosti iz naše planinske zgodovine, nam približal tiste čase z objektivno presojo in nam s svojim tehtnim deležem v tej knjigi dal zares temeljno delo o pomenu planinstva kot sestavini našega narodnega preroda in narodne rasti od srede osemnajstega do srede šestdesetih let tekočega stoletja.

Marsikaj novega najdemo tudi v »Triglavski kroniki«, ki jo je napisal Stanko Hribar. Začel je z letom 1837 in s tem dopolnil delo, ki ga je v prvih letih po zadnji vojni v PV objavljala Mira Mara Debelakova, velika alpinistka in obenem izredno požrtvovalna in zaslužna raziskovalka zgodovine Triglava in njegove soseščine. Stanko Hribar je v »Kroniki« zbral množico zanimivih podatkov o dogodkih, pomembnih za našo planinsko zgodovino in posebej za kvantitativni in kvalitativni razvoj našega planinstva na vseh njegovih delovnih področjih. Zelo dragocen je tudi Hribarjev prispevek »Triglavski gorski vodniki«, obenem tehtno dopolnilo Lovšinove knjige »Gorski vodniki v Julijskih Alpah«.

Tretji avtor te lepe in pomembne knjige je Miha Potočnik. Svojemu prispevku je dal pomenljiv naslov »Posušeni rožmarin«. Temu ali onemu bo ta lepi naslov zazvenel sentimentalno. Naj Potočnikov de-

lež v knjigi čimprej prebere! Prepričan sem, da se pri branju ne bo samo muzal, ampak tudi na glas smejal, kajti avtor je v svoje bogate planinske spomine vpletel vrsto šaljivih zgodb, šal, dvotipov, ostric in puščic. Mnoge so posvečene spominu pokojnega Jože Čopa, odrezavega, hudomušnega in bistrega moža. Nepozabnega! Avtor je s »Posušenim rožmarinom« lepo in učinkovito dopolnil svoje planinsko literarno delo. In to seveda ne samo s humorjem, s katerim nam na več krajih jasni obraz! »Posušeni rožmarin« je avtobiografska podoba ene od najbolj znanih naših osebnosti, pisana živo in spretno prav po starem načelu »omne tulit punctum qui miscuit utile dulci« (vse je potegnil za seboj, ker je koristno mešal s prijetnim). Knjigo je Evgen Lovšin obogatil še s »Triglavsko bibliografijo« (str. 419—438). Založba in tiskarna sta knjigi dali slovesen pečat z okusno, bogato opremo in z lepo grafično podobo.

T. O.

ZAPIS O PESNICI

Iz knjige Ljubke Šorli »Izbrane pesmi« povzemamo kot informacijo le kratek zapis o pesnici, po članku Marijana Breclja (obj.: Goriška Mohorjeva družba leta 1973). V PV 1979/8 str. 600, smo objavili dve njeni pesmi.

Ljubka Šorli se je rodila 19. februarja 1910 v družini strojarja Luke in matere Alojzije Mlakar v Tolminu. Prvo vojno je s sesticama Vero in Marico preživljala na Jesenicah, kjer je obiskovala osnovno šolo, ki pa jo je končala v Tolminu. Od 1920—25 je obiskovala meščansko šolo v Tolminu, od 1923—25 pa trgovsko šolo v Gorici. Nato je do leta 1933 živela pri materi vdovi, v Tolminu. V tem času ji je umrla sestra Vera, ki se je bila komaj vpisala na medicino v Bologni. Leta 1933 se je poročila z znanim pevovodjem in skladateljem Lojzatom Bračuzem. (Glej Primorski slovenski biografski leksikon, GMD, str. 123). Iz zakona sta se rodila hčerka

Ljubka
Šorli

Lojzka leta 1934 in sin Andrej leta 1936. Nato se je zgodilo fašistično nasilje nad možem, ki je v nekaj tednih od muk umrl v goriški bolnišnici za zastrupljenjem. To je primorsko javnost močno razburilo, zlasti pa še prepoved javnega pogreba. Leta 1943 je kljub groznemu mučenju v Vili mučilnici v ulici Bellosguardo v Trstu, ki je trajalo mesec dni, preživela in je ob razpadu Italije septembra 1943 zapustila taborišče v Zdravščini pri Gradišču, kamor so jo zaprli po padcu fašizma in razpustu posebnega sodišča, kjer bi ji bili sicer sodili kot pripadnici OF, kot bi se bilo to zgodilo njeni sestri Marici, ki je pozneje poročila dr. Slavka Tuto in ki je bila ustanoviteljica OF v Tolminu leta 1942 in sodelavka Ferda Kravanje (Peter Skala). Leta 1947, ko je spet zaživelo slovensko učiteljsiše v Gorici, je maturirala in je do upokojitve posvetila svoje izredne vzgojiteljske sposobnosti na raznih šolah goriške pokrajine, najdlje pa v Gorici sami, kjer je poučevala na šoli v ulici Randaccio. Živi in dela na svojem domu v Gorici, skupno s hčerko Lojzko, ki je docent na videmski fakulteti za slovenski jezik in slovstvo, in s sinom Andrejem, ravnateljem slov. učiteljsiše v Gorici in tudi deželnim predsednikom SSK. Vsi trije delajo tudi na kulturnem in zlasti prosvetnem področju.

Seznam književnega dela Ljubke Šorlijeve od prvih poskusov v dijaški reviji »Soča«, ki jo je urejal ilegalno Slavko Tuta in so ga dijaki razmnoževali na šapirografu, je do današnjih dni zelo pester in obsežen. Do leta 1972 ga objavlja Marijan Breclj. V dobi kulturnega preganjanja je Šorlijeva uporabljala psevdonime ali kratice. Mnogo njenih pesmi je uglasbil Lojze Bražuh pod psevdonimom Sočenko. PV je že leta 1971 v 7. št., str. 314, objavil njen sonet Tolmin. (Gl. tudi PV 1979.)

T. O.

30 LET PLANINSKEGA DRUŠTVA VELENJE

Zbornik ob tridesetletnici, 112 strani

Trideset let res ni velika starost, je pa dovolj, da napravi človek pregled vsega, kar se je zgodilo. In tega ni tako malo. Dolgoletni predsednik društva prof. Peter Ficko v uvodnem članku pokaže glavne težnje in uspehe planinskega društva — od planinske vzgoje, ki naj predvsem razvija in neguje pristne planiske odnose, odnos do narave, do materialnih dobrin, ki jih je uspelo društvu ustvariti in ohraniti — planinski dom na Paškem Kozjaku, cesto do doma. Posebnost v razvoju šaleškega planinstva je, da je Velenje mlado, rastoče mesto za priseljence iz različnih krajev naše in drugih republik, da živi tu veliko delavske mladine, ki še posebno potrebuje stik z naravo. Prav temu je znal prisluhniti Rudarski šolski center in prof. Ficko, ki je že dolgo let zelo uspešen usmerjevalec najstnikov z RŠC. Kroniko društva, ki zaradi uničenih dokumentov ne more biti popolna, je skrbno pripravil Mirko Žolnir. Če jo prebiramo, odkrijemo veliko prizadevanje planinskih odbornikov za pridobivanje novih članov in za vzgojo mladih. Sicer pa nas z delom mladinskega odseka seznanja Magda Žist, ki ga že dolgo in uspešno vodi. Njeno poročilo ilustrirajo vtisi planinskih šolarjev o prehojenih transverzalnih poteh, o planinski šoli. Danes ima društvo med 1760 člani kar 700 mladih.

Ali je pravzaprav kaj čudnega, da so iz razgibanega planinskega življenja te doline izšli tako veliki alpinisti, kot je Dušan Kukovec, pok. Janez Resnik, Ivč Kotnik,

Franc Verko? Da prihajajo tudi mlajši, ki v domačih savinjskih stenah zorijo za težje stvari?

Njihovi plezalni zapisi, ki jih ohranja Planinski Vestnik (nekaj jih prinaša tudi zbornik), so doživeta izpoved boja z goro, tako da lahko spoznaš in slediš v njih tudi duševno zorenje človeka — alpinista. In če so se kdaj šaleški alpinisti čutili zapostavljene pred »kranjskimi«, zdaj takšnih občutkov res ne bi smelo več biti.

Z ovrednotenjem šaleškega alpinizma je zbornik pokazal, da je alpinistični odsek prav tako del planinskega društva in so zato njegovi uspehi tudi društveni.

Planinsko društvo je navadno mnogim najbolj znano predvsem po goratem področju, ki ga čuva, in po koči, ki je odprta za izletnike. Zato bo za vse take popotnike zanimivo odkrivanje naravnih in kulturnih značilnosti Paškega Kozjaka, kar je vse zelo strokovno in s poslušom za zanimivo pripravil prof. Ficko.

Kot se spodobi, prinaša zbornik še nekaj utrinkov iz društvenih izletov, celota je popestrena z некоč z objavljenimi članki (v Planinskem Vestniku) društvenih članov, s fotografijami in risbami.

S sestavkom Jožeta Vršnika-Robana — Iz solčavske preteklosti — se spominjajo pokojnega prijatelja šaleških alpinistov in planincev in predela, kamor jih velikokrat zanese pot. To je kaj žalosten spomin na preteklost, ki jo zdaj prerašča zapuščenost некоč bogatih pašnikov...

Skratka, zbornik sestavlja mozaik organiziranega dela društva in ustvarjanja posameznikov, ki jih navdihujejo gore, je zapis o razvoju dejavnosti, ki je že sama po sebi bogata, uredniškemu odboru pa je to uspelo neprisljano in dovolj zanimivo prikazati. Ker je tudi oblikovno lepo izdelan, ga z užitkom vzamemo v roke.

Meta Rotovnik-Tavčar

ALPINISTIČNA KRONIKA

Tako se imenuje slovita rubrika za alpinistične novice v »La Montagne et Alpinisme«, ki je po umiku dolgoletnega urednika Deviesa začutila začasno rahlo stisko, zdaj pa je že dohitela in celo prekosila svojo nekdanjo obliko in vsebino. Vodi jo Henri Agresti, izredno razgledan in kritičen francoski alpinist. Takole pravi v uvodu v kroniko (La Mont. et Alp. 1979/2), ki obsega deset strani velikega formata: »Zlata doba? Alpinistično izročilo govori o zlati dobi okoli l. 1860 in celo okoli 1930. Bi to lahko trdili tudi o zdajšnji dobi? Lahko bi trdili, da velja to za večraj in danes. Moč in užitki kakor v kraljestvu sanj. Današnji čas: prozaičen, stvarnost hkrati banalna in izjemna, sad naključja in nujnosti, ki vsebuje vse najboljše in najslabše. Človeško delo, ki lahko ustvarja najslabše, da bi некоč ustvarilo najboljše. Tako današnji alpini-

sti ne marajo lahkih uspehov, nikakršne »inflacije« za to, da »igra« ohrani svoj smisel. Zasilno in krhko stvaritev živahnega dandanes bodo nekoč morebiti imenovali zlato dobo.

T. O.

NAŠ MANGART V FRANCOŠKI REVJI

Mali Koritniški Mangart je z imenom Piccolo Mangart prišel na alpinistične strani francoske revije »La Montagne et Alpinisme«. 16. avgusta 1978 je tu soliral E. Lomasti

skrajno težko smer v severni steni, desno od Cozzolinove smeri iz l. 1970, ki jo je sam preplezal slovit Cozzolino. Lomastijeva smer je visoka 800 m, v njej je ostalo 6 klinov.

Gino Buscaini je priobčil v isti številki imeniten portret te stene (Piccolo Mangart di Coritenza), z osmimi vrisanimi smermi, Med njimi je tudi smer I. Herzog in R. Kovač 1978, VI. A₂; smer 8: varianta T. Mihelič, J. Žumer, 1978, V, je samo zabeležena, ne vrisana).

T. O.

RAZGLED PO SVETU

PLAZ VZEL 50 VOJAKOV

14. febr. 1979 se je blizu Innsbrucka pripetila nenavadna nesreča na smučkem področju Wattener Lizum: 50 avstrijskih vojakov iz garnizona Imst, (zelo dobro opremljenih tudi z aparati »pieps«), se je vadilo v spustu s smučmi na 300 m visokem pobočju. V skupini so bili tudi trije vojaški gorski vodniki. Eden od njih je pred spustom posnel profil snežne odeje in »strokovno ugotovil, da ni nevarnosti za plaz«. Res so se spustili po pobočju in se na dnu zbrali, da pogledajo, kako vozi za njimi zadnji mož. Zdajci se je pod vrhom Grauwandspitze sprožil pršni plaz in zgrmel po pobočju. Nekaj mož je skočilo za veliko pečino in se s tem rešilo. Zračni pritisk plazu je dvema vojakoma »raztrgal« pljuča in sta na mestu umrla, drugi pa so se v 7 minutah skobacali iz snega. Zadnji mož je izginil. Iskali so ga s »piepsi«, zaman. Odkrili so ga šele s tradicionalnimi sondami.

Nesreča je v zgodovini znanih plazov nenavadna. Navzoči gorski vodniki so izjavili, da bi tudi oni »vozili«, ne da bi ob takem snegu pomislili na plaz. Vojska je poizvedovala povsod, informacije so prihajale in potrdile, da tak snežni profil, kot je bil posnet pod Grauwandspitze, sploh ne kaže na plaz.

Domnevajo: Teža 50 vojakov v vznožju pobočja je povzročila napetost v vznožju pobočja, ta pa se je v valovih razširila navzgor in sprožila sneg.

T. O.

NEZNANA HIMALAJA — ZANSKAR

Silvia Metzeltin v »Alpinismus« 1978/8 poroča o skoraj neznanem predelu v severozahodni Himalaji. (Skupina Brammah — Sickle — Moon, v literaturi imenovana tudi »Masiv Padar«). Tu čez teče »vroča« kašmirska meja, 20 let tu ni bilo nobenega

alpinista. L. 1973 sta Chris Bonington in Nick Estcourt prišla na 6416 m visoki Brammah, Dunajčana Krenek in Kolbe sta l. 1946 prišla na Sickle Moon (6575 m). Dr. Calciati, kartograf italijanske ekspedicije 1913, je avtor karte 1:100 000, ki jo zdaj revidira Gino Buscaini. Po indijskih časopisnih novicah se je oktobra 1976 tu mudila indijska ekspedicija, 26 mož, vodila sta jo Tsering Norbu in Nima Dorje, l. 1977 so tu obrnili Japonci. Ker so meje vroče, so takse večje, prav tako stroški za spremstvo. Poročevalka pa prostodušno ugotavlja, da so »črne« (ilegalne) ekspedicije nasploh možne in seveda mnogo cenejše (celo carina odpade). Treba pa se je maskirati, »celo cepin je treba zložiti v nahrbtnik«, ogniti se je tudi treba seveda legalnim ekspedicijam. »Trekking« je zelo liberalen.

Dostop: Iz Šrinagarja v Indiji, kašmirskega glavnega mesta, se pride z avtom ali avtobusom v Kargil (en dan) in Leh (dva dni). V Kargilu je cestni odcep v dolino Surn do Pensí — La (skupina Nun Kun). V masiv Padar se pride najlaže z juga iz Kištvarja.

Literatura: Calciati C. (1930), Himalaya Cashmiriano, Milano; Marcel Kurz (1959), Chronique Himalayene, SAAF, Zürich. Dobra informatorja sta našim alpinistom naklonjena Silvia Metzeltin in Gino Buscaini, oba zaslužna alpinista na več področjih.

T. O.

BOLJ PREPROSTO, PA VEČ UDOBJA

»Politika planinskih koč« — kam vse seže politika — je bila vsebina razgovora, ki ga je priredil ÖAV jeseni 1978 v Salzburgu. Razgovor je bil pravzaprav tridnevni simpozij (kar grško pomeni »pojedino«, vendar ima danes večji del preneseni pomen), udeležilo se ga je 700 oseb, mesto Salzburg pa je bilo gostitelj. Delali so razdeljeni na sedem skupin, od simpozija je ostala za kasnejšo rabo izčrpana dokumentacija (najbrž bi bilo to in ono uporabno

tudi pri nas). V Avstriji, na priliko, so tudi problem oskrbniki, tako da se že govori o prodaji koč. V Švici tega pojava ni, čeprav imajo z oskrbniki le deloma podobne težave, posebno v kočah, ki so pod turističnim pritiskom, ki je funkcijo planinskih koč docela spremenil. Nekatere kočice zaradi novih prometnih sredstev izgublajo planinski značaj, nekatere niso več tako zanimive, nekatere pa bi morale biti čez noč prilagojene novim potrebam. Nekateri menijo, naj bi se nove kočice sploh ne gradile več, saj so Alpe »odprte« do kraja. Če dobiva neka kočica turistični značaj, ni več upravičena delovati pod streho planinske organizacije itd. Simpozij je opredelil tri kategorije današnjih »koč« v Alpah: zavetišča, planinske kočice in planinske gostilne. Zavetišče je kategorija, ki je dostopna le peš in stoji vsaj eno uro od transportne mehanizacije. Ta tip je izhodišče za alpiniste in popotnike, omogoča torej predvsem prenočitve. V to kategorijo spadajo še bivaki, oskrbovane in neoskrbovane kočice. Po nazorih ÖAV je za planinsko kočico že komfort, če ima majhne spalnice (za 8 ljudi), toplo vodo in prhe. Zgornja meja komforta naj bo tekoča voda v sobah, nikakor pa ne soba s posebnim WC. Dopušča naj se za zgornjo mejo dvoposteljna meja. Planinsko kočico bi lahko imenovali tudi smučarski ali počitniški dom. Planinska gostilna (restavracija, hotel) nima več ničesar, kar je značilno za kočico ÖAV. V prihodnje ta kategorija ne bo smela pobirati vstopnine. Švicarji pravijo, da imajo najprimernejši tip: Koča SAC je oporišče za planince, shajališče, planinski dom (dom v pravem smislu besede). Bil naj bi nespremenljiv (huda zahteva spričo spreminljivega sveta — tudi v planinstvu!).

Heckmair, znani alpinist, je predlagal ekskluzivni tip — za »mase« gradimo velike domove še v gozdnem pasu — če jih bomo imeli, potem »navadni« planinci ne bodo tiščali v višje postojanke. Njegovo mnenje izvira iz miselnosti, ki utegne biti kočljiva. Isti stari Heckmair je trdil, da pravi planinec nima velikih potreb. Statistike glede tega kažejo, da to ni čisto res. Pol na pol: za komfort in za preprostost. Ni kaj, časi se pač spreminjajo. V nekih oblikah se pa ta »problem koč« obnavlja ali ponavlja že pol stoletja. Mnogi ljudje v hribih in vsakršni napredek tehnike, vse to terja tudi kvalitativne spremembe. »Politika« koč pa seveda ni preprosta, saj se interesi križajo in prepletajo.

T. O.

FRANZOZI V HIMALAJI IN PAKISTANU

O nekaterih francoskih ekspedicijah v Nepal su smo že poročali. Dva sta si izbrala pomembne cilje v Pakistanu: Bernard

Mellet in Yannick Seigneur sta s 13 možmi namenjena v jugozahodni steber K₂, blizu tam kot R. Messner, le v gornjem delu je smer direktna. Pokroviteljstvo nad tem je prevzel predsednik republike Guiscard d'Estaing.

24 francoskih alpinistov pa se je odločilo preplezati jugovzhodni steber Nanga Parbata. Vodi jih Jean Pierre Frésafond, med člani ekspedicije so tudi vrhovi sedanje vodilne generacije: Walter Cecchinel, Patrick Gabarrou, Claude Jager in Jean Atanassief.

T. O.

ŠE O ANGLEŠKIH ALPINISTIH

Doug Scott je kar naprej »na nogah«, vsako leto po večkrat tudi v Himalaji, profesionalac, ki je kot nalašč za današnje angleško usmeritev: Zavzeti čim več ciljev v velikih gorstvih, predvsem pa si nabrati čim več lovorik okoli Strehe sveta. Doug Scott je septembra 1978 preplezal severno steno Nuptseja, soseda Everesta. Ko je prišel domov, se mu je rodila hčerka, tretji otrok. Nuptsejevo severno steno imenuje »strahovito«. Isti Scott ima namen, da naredi novo smer v Kangčendzongi. Pripravlja se angleško-nepalska ekspedicija, znani popularni Christian Bonington, se je odločil za Kangeitgo. Senior angleških ekstremistov, star 48 let, as iz velikih plezalskih podjetij Mustagh Tower, Kangčendzonga, Trango Tower idr. je nekaj let prenehal vihteti plezalsko kladivo in se je povsem posvetil ribolovu. Potem je zadegal ribiško palico v kot in kakor za šalo splezal celo vrsto težkih smeri.

T. O.

EKSPEDICIJA NA EVEREST — 1982

V reviji »Sport v SSSR«, je izšel kratek članek o Messnerjevem vzponu na Everest — brez umetnega kisika. V zvezi s poročilom je tudi razgovor z državnim trenerjem Šatajevim. V razgovoru je Šatajev povedal, da se bodo sovjetski alpinisti odpravili na Everest 1. 1982. Skupno bo moštvo štelo 20 alpinistov, od tega bo štelo športno jedro 12 mož. S pripravami so v SZ že začeli. Tehnični in kondicijski trening bo v Pamiru. Prvotno se je Federacija Alpinizma SSSR potegovala za ekspedicijo v letu 1980, vendar je prijavo odpovedala. Leta 1980 bodo šli na Everest Grki in Španci (po poročilu UIAA).

T. O.

SEDMA STOPNJA V ITALIJI

V »Alpinismusu« 1979/2 beremo, da je marca 1977 Renato Casarotto v južni steni Spiz di Lagunaz (Terza Pala di S. Lucano, Agordo) v novi smeri ocenil nekatera mesta s VII. Kmalu nato je v Val Másino (na italijanski strani Bergella — Brega-

glie) nastala še ena smer VII, vendar ne v kaki reprezentativni steni tam okoli, temveč v prepadnem spodmolu nad dolino Tello, ki je stranska dolina Val Másina. Plezala sta jo Mario Villa in Ivan Guerrini in jo imenovala »Spodmol asteroidov« (utrinkov). Visoka je 500 m (13 raztežajev) večji del V+, VI+, eno mesto VII, eno A₃ in eno A₄. Imela sta s seboj 5 klinov, 3 »bonge« in 4 »nute«. Val Másino bi utegnila postati italijanska dolina Yosemite. Dosegljiva je po odcepu veltlinske glavne ceste Colico — Sondrio.

T. O.

SOLISTI V PIZ BADILE

V severozahodni steni Piz Badile sta leta 1937 Bramani in Castiglioni potegnili svojo smer. Julija 1978 jo je sam preplezal Franco Gugiatti. Dogodek sam na sebi niti ni velik, saj je smer ocenjena IV+, V in V+. Zanimivo je to, da se je skozi 50 let bolj uveljavljala Cassinova smer v severovzhodni smeri, ki še danes velja za modno. Gugiatti je smer ponovil že pozimi l. 1976. Isto leto je pozimi preplezal tudi severozahodni raz v Cengalu.

19-letna Italijanka Serena Fait iz Sondria je 1. avgusta 1978 vstopila sama v 900 m visoki severni raz Piz Badile, prva ženska, ki se je česa takega lotila. Sredi stene jo je ujela nevihta, 100 m pod vrhom pa jo je završal snežni vihar. Serena se je tam navezala na nemško navezo in z njo prišla na vrh. V nemški navezi je tudi sestopila po jugovzhodni steni. — Nedvomno podjetna in pogumna ženska, vprašanje pa je, kako bodo odločili alpinistični kronisti. Ali ji bodo prišteli »prvi ženski vzpon«?

T. O.

SEVERNA STENA LES DROITES — POZIMI

»Alpinismus« 1979/2 je po Daviesu objavil podatke o zimskih ponovitvah te 1000 m visoke razglašene stene. Doslej je bila smer Cornuau—Davaille ponavljena osemkrat. Trikrat so to bile švicarske naveze, trikrat francoske, po enkrat francoska, poljska in angleška, vse od l. 1971 do 1977.

T. O.

ITALIJANSKA GRS 1978

Sredi leta 1979 je »Soccorso Alpino«, italijanska GRS izdala svoje poročilo o letu

1978. Iz gora je po nezgodah prinesla 955 oseb, od tega 173 smrtno ponesrečenih. Moških ponesrečencev je bilo 81,1 %, ženskih 18,9 %, 22,3 % štejejo med alpinistične nesreče, kar 64,9 % pa je bilo »popotniških« planinskih ponesrečencev. 12,8 % je bilo med temi samohodcev. Po narodnosti je bila 77,4 % Italijanov, 2,7 % Francozov in 2,4 % Avstrijcev. Ostanek se porazdeli na Belgijce, Angleže, Švicarje, Holandce, Jugoslovane, Čehe in Slovake, Mehikance in Kanadčane.

T. O.

VZHODNA STENA TORRE TRIESTE

Visoka je 350 m, preplezala sta jo Marco Giordano in Elio Scarabelli v 22 urah, kar res ni malo. Ampak v smeri so težave A₂, A₃ in A₄, 40 m zmogla s svedrovci, sicer pa sta steno ocenila s IV do V+. Smer teče levo od slavnega jugovzhodnega raza in levo od vzhodnega brezna. Natančen opis sta plezalca pustila v koči Vazzoler.

T. O.

POLJSKO-NEPALSKA EKSPEDICIJA 1980

Ekspedicijo bodo finansirali Poljaki, v moštvo bo dvakrat več Poljakov kot Nepalcev, ki jih bo predlagala Nepal Mountaineering Association. Poskusili bodo z zimskim vzponom, vrh še ni izbran. Poljaki so za leto 1985 dobili dovoljenje za Everest.

T. O.

AVSTRIJCI NA NANGA PARBATU

Izbrali so za vzpon diamirsko stran, nosače so najeli samo do baze, na kar so sami postavili štiri taborne in napeli 1600 m vrvi med taboroma 1 in 2 (od 5000 na 6000 m). Na vrhu so našli Messnerjev listek, s katerim je »potrdil« svoj samotni vzpon po Diamirju nekaj dni poprej.

T. O.

POLJAKI V CIVETTI

Smer Comici—Benedetti v severozahodni steni Civette iz l. 1931 so od 4. do 14. marca 1979 preplezali Poljaki Panikiewicz, Serva, Wach in Warm. Ta poljski vzpon v alpskem slogu je eden najvidnejših zimskih vzponov v Alpah.

T. O.

SPOROČILO NAROČNIKOM IN BRALCEM PV, OBENEM VSEM ČLANOM PD

Planinski javnosti sporočamo spremembo v uredništvu PV: Delo glavnega urednika bo z 2. številko 1980 prevzel prof. Marjan Krišelj, slovenski javnosti znan kot urednik pri RTV Ljubljana, dosedanji glavni urednik pa bo odtlej opravljal delo tehničnega urednika. Prosimo, da rokopise pošiljate na naslov: Marjan Krišelj, Ljubljana, Triglavska 11.

OZD – TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE

Proizvaja

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov
specialne papirje
bankpost »Radeče« in xerox papir
premazne kartone
surovi heliografski, paus papir, kartografski,
specialni risalni »Radeče«,
platnine

samolepilne materiale — papir, PVC, svila
poliester folije — montažne in risalne
magnetne konto kartice
specialne impregnirane papirje —
silikonizirani, gumirani in drugi premazi

61433 RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

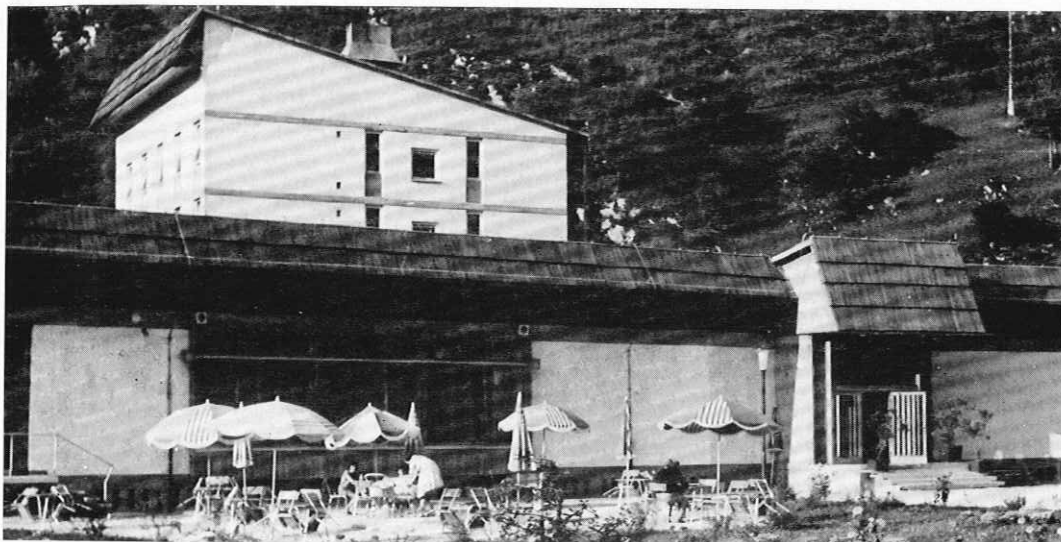
Telefon: (061) 819 302

Telex: 35136 yu pap

GRADBENO INDUSTRIJSKO PODJETJE LJUBLJANA N. SOL. O.

- gradi industrijske, energetske, luške in hidro-tehnične objekte, mostove, ceste in druge zgradbe, objekte družbenega standarda in stanovanja za trg;
- izdeluje gradbene elemente, vse vrste betonskih prefabrikatov, konstrukcijske elemente iz prednapetega betona;
- izdeluje in montira tipizirane industrijske hale in montira gradbene konstrukcije;
- izdeluje gradbene stroje in opremo;
- opravlja vsa hidroizolacijska dela;
- izdeluje jeklene konstrukcije;
- projektira vse vrste objektov;
- izvaja investicijska dela v tujini;

IMONT - Dravograd

proizvaja in nudi:

- impregnirane vrtno ograje in ostale elemente za ureditev okolja
- igrala za otroška igrišča
- elektro in TT drogove

DELOVNA ORGANIZACIJA ZA ZUNANJO TRGOVINO

PRIMORJE EXPORT

NOVA GORICA — JUGOSLAVIJA

Vipavska cesta 13

65000 Nova Gorica, telefon (065) 22 412 — telex 34324

p. p. 6 — žiro račun 52000-601-10404 pri SDK Nova Gorica

SLOVENIJALES

TOZD STANOVANJSKA OPREMA

vam v svojih salonih v Ljubljani, Kranju, Celju, Slovenj Gradcu, Mariboru in Hočah nudi bogato izbiro pohištva in stanovanjske opreme.